

Poznań 3-2006

PORADNIK

Bibliograficzno-
Metodyczny

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
i Centrum Animacji Kultury

Kwartalnik

Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury
w Poznaniu

PORADNIK
BIBLIOGRAFICZNO-METODYCZNY

Kwartalnik

Poznań 2006

Przewodniczący Zespołu Redakcyjnego

Iwona Smarsz

Redaguje zespół:

Urszula Bzdawka

Beata Nowak

Maria Beba

ISSN 0238-9142

Material szkoleniowy

Powielono w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

A-5 350 egz.

S P I S T R E Ś C I

	str.
I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ (Oprac. Urszula Cimoch)	5
II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE	
Emilia Kledzik – Niemieckojęzyczna literatura pogranicza polsko- niemieckiego w Polsce po 1945 r.	12
Andrzej Dudziak – Jasna Góra w dziejach Polski	31
Joanna Drwięga, Paweł Mordal – Wielkopolskie ratusze	39
Bibliografie osobowe: Stanisław Lem.....	62
III. MATERIAŁY METODYCZNE	
Joanna Drwięga, Paweł Mordal – Krajoznawczy przekładaniec.....	76
IV. MATERIAŁY REGIONALNE	
A. Przegląd nowości regionalnych.....	83
B. Imprezy kulturalne w bibliotekach publicznych woj. wielkopolskiego	90
C. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury na łamach prasy	116
V. KRONIKA.....	123

I. KALENDARZ ROCZNIC, OBCHODÓW I WYDARZEŃ

Poniższy kalendarz, to wybrane daty rocznic, obchodów i wydarzeń na III kwartał 2006 roku. Szerszy zestaw dat na III kwartał znajduje się w „Poradnikach Bibliograficzno-Metodycznych” z lat ubiegłych.

L i p i e c

	1 VII		– Światowy Dzień Architektury
(50)	1 VII	1956	– Powołanie Wydawnictwa Poznańskiego w Poznaniu
(175)	1 VII	1831	– Ur. Wojciech Gerson, malarz (zm. 25 II 1901)
(40)	2 VII	1966	– Zm. Jan Brzechwa, poeta, satyryk (ur. 15 VIII 1900)
(45)	2 VII	1961	– Zm. Ernest Hemingway, pisarz amerykański, laureat nagrody Nobla w 1954 r. (ur. 21 VII 1899)
(65)	3 VII	1941	– Zm. Tadeusz Boy-Żeleński, tłumacz, krytyk, satyryk (ur. 21 XII 1874)
(55)	3 VII	1951	– Zm. Tadeusz Borowski, poeta, prozaik, publicysta (ur. 12 XI 1922)
(30)	4 VII	1976	– Zm. Antoni Słonimski, poeta, satyryk, felietonista (ur. 15 X 1895)
(125)	5 VII	1881	– Ur. August Hlond, kardynał, prymas, organizator administracji kościelnej na ziemiach zachodnich (zm. 22 X 1948)
	6 VII		– Międzynarodowy Dzień Spółdzielczości (obchodzony od 1922 r. z inicjatywy Międzynarodowego Związku Spółdzielczego)
(210)	6 VII	1796	– Zm. Adam Naruszewicz, poeta, historyk, tłumacz (ur. 20 X 1733)
(385)	8 VII	1621	– Ur. Jean La Fontaine, bajkopisarz francuski (zm. 13 IV 1695)

- (60) 8 VII 1946 – Zm. Józef Mehoffer, malarz, twórca witraży, m.in. w katedrze na Wawelu (ur. 19 III 1869)
- (135) 10 VII 1871 – Ur. Marcel Proust, pisarz francuski (zm. 18 XI 1922)
- 11 VII – Światowy Dzień Ludności (ogłoszony w 1987 r. przez ONZ, jako „dzień narodzin pięciomiliardowego mieszkańca Ziemi”)
- (470) 12 VII 1536 – Zm. Erazm z Rotterdamu (właśc. Gerhard Gerhards), humanista holenderski (ur. 28 X 1467)
- (400) 15 VII 1606 – Ur. Rembrandt (właśc. Harmenesz van Rijn), malarz holenderski (zm. 4 X 1669)
- (145) 15 VII 1861 – Zm. we Francji Adam Jerzy ks. Czartoryski, mąż stanu, mecenas sztuki, pamiętnikarz (ur. 14 I 1770)
- (130) 15 VII 1876 – Zm. Aleksander Fredro, komediopisarz romantyczny (ur. 20 VI 1793)
- (110) 16 VII 1896 – Zm. Edmund Goncourt, pisarz francuski, założyciel Akademii im. Goncourtów (ur. 26 V 1822)
- (195) 18 VII 1811 – Ur. William Thackeray, pisarz angielski (zm. 23 XII 1863)
- (70) 18 VII 1936 – Wybuch wojny domowej w Hiszpanii
- (110) 19 VII 1896 – Ur. Archibald Joseph Cronin, szkocki pisarz i lekarz (zm. 6 I 1981)
- (80) 19 VII 1926 – Utworzenie Wyższej Szkoły Handlowej (obecnie Akademia Ekonomiczna) w Poznaniu
- (210) 21 VII 1796 – Zm. Robert Burns, poeta szkocki (ur. 25 I 1759)
- (105) 21 VII 1901 – Ur. Bruno Jasiński, poeta, prozaik, dramaturg okresu międzywojennego (zm. 17 IX 1938)
- (65) 21 VII 1941 – Zm. Franciszek Raszeja, lekarz, prof. UP (ur. 2 IV 1896)
- (190) 21 VII 1816 – Ur. Paul Julius Reuter, niemiecki wydawca, założyciel jednej z pierwszych agencji informacyjnych (zm. 25 II 1899)

- (55) 23 VII 1951 – Zm. kardynał Adam Sapieha, metropolita krakowski (ur. 14 V 1867)
- (15) 25 VII 1991 – Zm. Isaac Bashevis Singer, pisarz amerykański, pochodzenia żydowskiego, piszący w języku jidysz, laureat literackiej nagrody Nobla w 1978 r. (ur. 14 VII 1904)
- (150) 26 VII 1856 – Ur. George Bernard Shaw, dramaturg angielski, laureat nagrody Nobla w 1925 roku (zm. 2 XI 1950)
- (165) 27 VII 1841 – Zm. Michaił Lermontow, poeta rosyjski (ur. 15 X 1814)
- (100) 27 VII 1906 – Ur. Jerzy Giedroyc, wydawca, publicysta, współtwórca czasopisma „Kultura” wydawanego przez Instytut Literacki w Maison Lafitte pod Paryżem (zm. 14 IX 2000)
- (200) 28 VII 1806 – Ur. Jakub Krotowski-Krauthofer, prawnik, działacz polityczny, założyciel Rzeczypospolitej Mosińskiej (zm. 2 VIII 1852)
- (465) 28 VII 1741 – Zm. Antonio Vivaldi, kompozytor włoski (ur. 4 III 1678)
- (150) 29 VII 1856 – Zm. Robert Schumann, kompozytor niemiecki (ur. 8 VI 1810)
- (120) 31 VII 1886 – Zm. Franciszek Liszt, węgierski kompozytor i pianista (ur. 22 X 1811)
- (120) 31 VII 1886 – Ur. Roman Pollak, historyk literatury polskiej, prof. UP i UAM (zm. 23 II 1972)

S i e r p i e Ń

- (80) 1 VIII 1926 – Zm. Jan Kasprówicz, poeta, dramaturg, tłumacz (ur. 12 XII 1860)

- (105) 2 VIII 1901 – Ur. Stefan Wyszyński, kardynał, prymas Polski, represjonowany w czasach stalinowskich, zwany „prymasem Tysiąclecia” (zm. 28 V 1981)
- 6 VIII – Światowy Dzień Rozbrojenia, obchodzony w rocznicę zrzucenia amerykańskiej bomby atomowej na Hiroszimę
- (125) 6 VIII 1881 – Ur. Aleksander Fleming, lekarz angielski, wynalazca penicyliny (zm. 11 III 1955)
- (85) 7 VIII 1921 – Zm. Aleksander Blok, poeta rosyjski, przedstawiciel symbolizmu (ur. 28 XI 1880)
- (65) 7 VIII 1941 – Zm. Rabindranath Tagore, poeta indyjski (ur. 7 V 1861)
- (90) 9 VIII 1916 – Ur. Eugeniusz Paukšta, prozaik, publicysta poznański (zm. 20 V 1979)
- (155) 9 VIII 1851 – Zm. Julia Woykowska, poetka, publicystka, emancypantka wielkopolska (ur. 12 III 1816)
- (60) 13 VIII 1946 – Zm. Herbert George Wells, pisarz angielski (ur. 21 IX 1866)
- (50) 14 VIII 1956 – Zm. Bertolt Brecht, dramaturg niemiecki, laureat nagrody leninowskiej (ur. 10 II 1898)
- (65) 14 VIII 1941 – Zm. Maksymilian Kolbe, franciszkanin, kanonizowany w 1982 r. (ur. 8 I 1894)
- 15 VIII – Święto Wojska Polskiego (obchodzone dla upamiętnienia zwycięstwa nad Armią Czerwoną w 1920 r.)
- (150) 15 VIII 1856 – Zm. Ewaryst Estkowski, pedagog, wydawca (ur. 26 X 1820)
- (40) 15 VIII 1966 – Zm. Jan Kiepura, śpiewak operowy, aktor (ur. 16 V 1902)
- (235) 15 VIII 1771 – Ur. Walter Scott, pisarz angielski pochodzenia szkockiego (zm. 21 IX 1832)

- (70) 19 VIII 1936 – Zm. Federico Garcia Lorca, poeta i dramaturg hiszpański (ur. 5 VI 1898)
- (105) 20 VIII 1901 – Ur. Salvadore Quasimodo, poeta włoski, laureat nagrody Nobla w 1959 r. (zm. 14 V 1968)
- (270) 24 VIII 1736 – Ur. Stanisław Malachowski, marszałek Sejmu Czteroletniego, współtwórca Konstytucji 3 Maja (zm. 29 XII 1809)
- (40) 25 VIII 1966 – Zm. Tadeusz Bór-Komorowski, generał, w latach 1943-1944, komendant główny Armii Krajowej (ur. 1 VI 1895)
- (50) 26 VIII 1956 – Wygłoszenie tekstu Jasnogórskich Ślubów Narodu
- (150) 27 VIII 1856 – Ur. Iwan Franko, pisarz ukraiński, uczonek i działacz społeczny (zm. 28 V 1916)
- (205) 27 VIII 1801 – Ur. Klaudyna Potocka, działaczka społeczna związana z Wielkopolską (zm. 8 VI 1836)
- (430) 27 VIII 1576 – Zm. Tycjan (właśc. nazw. Tiziano Vecellio), malarz włoski (ur. ok. 1488)
- 28 VIII – Święto Polskiego Lotnictwa, obchodzone dla upamiętnienia zwycięstwa Franciszka Żwirki i Stanisława Wigury w Międzynarodowych Zawodach Lotniczych w Berlinie w 1932 r.
- (250) 29 VIII 1756 – Ur. Jan Śniadecki, matematyk, astronom i filozof (zm. 21 XI 1830)
- (65) 31 VIII 1941 – Zm. Marina Cwietajewa, poetka rosyjska (ur. 26 IX 1892)

W r z e s i e ń

- 1 IX – Międzynarodowy Dzień Pokoju, w rocznicę wybuchu II wojny światowej
- (95) 2 IX 1911 – Ur. Czesław Janczarski, autor książek dla dzieci i młodzieży (zm. 19 V 1971)

- (30) 2 IX 1976 – Zm. Stanisław Grochowiak, poeta i dramaturg (ur. 24 I 1934)
- (95) 6 IX 1911 – Ur. Maria Krüger, pisarka książek dla dzieci i młodzieży (zm. 13 VIII 1999)
- (165) 8 IX 1841 – Ur. Antoni Dworzak, kompozytor czeski (zm. 1 V 1904)
- (105) 9 IX 1901 – Zm. Henri Toulouse-Lautrec, malarz francuski (ur. 24 XI 1864)
- (120) 11 IX 1886 – Ur. Jerzy Kossak, malarz (zm. 11 V 1955)
- (35) 12 IX 1971 – Zm. Jan Sztudynger, poeta, satyryk (ur. 28 IV 1904)
- (110) 13 IX 1896 – Ur. Tadeusz Szeligowski, polski kompozytor i pedagog, autor oper, baletów, utworów kameralnych i pieśni, związany z Wielkopolską (zm. 10 I 1963)
- (685) 13/14 IX 1321 – Zm. Alighieri Dante, poeta włoski (ur. maj 1265)
- 14 IX – Dzień solidarności z osobami chorymi na schizofrenię
- (155) 14 IX 1851 – Zm. James Fenimore Cooper, amerykański pisarz (ur. 15 IX 1789)
- (115) 15 IX 1891 – Ur. Agatha Christie, pisarka angielska, autorka powieści kryminalnych (zm. 12 I 1976)
- 21 IX – Światowy Dzień Choroby Alzheimera, obchodzony od 1994 r.
- (25) 22 IX 1981 – Zm. Eugenio Montale, poeta włoski, laureat nagrody Nobla w 1975 r. (ur. 12 X 1896)
- (105) 23 IX 1901 – Ur. Jaroslav Seifert, poeta czeski, laureat nagrody Nobla w 1984 r. (zm. 10 I 1986)
- 24 IX – Międzynarodowy Dzień Niesłyszących, obchodzony od 1958 r. z inicjatywy Międzynarodowej Federacji Niesłyszących, w ostatnią niedzielę września
- (185) 24 IX 1821 – Ur. Cyprian Kamil Norwid, poeta, dramaturg, malarz i rzeźbiarz (zm. 23 V 1883)

- (110) 24 IX 1896 – Ur. Francis Scott Fitzgerald, pisarz amerykański (zm. 21 XII 1940)
- (110) 24 IX 1896 – Ur. Tadeusz Sygietyński, kompozytor, dyrygent, twórca Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze” (zm. 19 V 1955)
- (10) 24 IX 1996 – W Nowym Jorku przedstawiciele 5 mocarstw atomowych podpisali układ o powszechnym zakazie prób jądrowych
- (100) 25 IX 1906 – Ur. Dymitr Szostakowicz, kompozytor radziecki (zm. 9 VIII 1975)
- 27 IX – Dzień Podziemnego Państwa Polskiego, ustanowiony przez Sejm RP w 1998 r. dla uczczenia rocznicy utworzenia pierwszej konspiracyjnej organizacji wojskowej „Służba Zwycięstwu Polski”, której dorobek przejął na początku 1940 r. Związek Walki Zbrojnej, przemianowany 14 II 1942 r. na Armię Krajową
- 27 IX – Światowy Dzień Uchodźcy, obchodzony we wrześniu od 1998 r. z inicjatywy Urzędu Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców
- 27 IX – Międzynarodowy Dzień Turystyki
- (15) 27 IX 1991 – Zm. Stefan Kisielewski, felietonista, powieściopisarz, kompozytor (ur. 7 III 1911)
- 28 IX – Światowy Dzień Morza, ogłoszony z inicjatywy Międzynarodowej Organizacji Morskiej – IMO
- (20) 28 IX 1886 – Zm. Ewa Szelburg-Zarembina, pisarka, autorka książek dla dzieci i młodzieży (ur. 10 IV 1899)
- (80) 29 IX 1926 – Ur. Andrzej Żeyland, pisarz (zm. 4 VI 1993)
- (10) 29 IX 1996 – Zm. Shusaku Endo, prozaik, dramaturg i eseista japoński (ur. 27 III 1923)

II. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Emilia Kledzik
UAM Poznań

NIEMIECKOJĘZYCZNA LITERATURA POGRANICZA POLSKO-NIEMIECKIEGO W POLSCE PO 1945 R.

Rozważania nad tożsamością mieszkańców pogranicza polsko-niemieckiego stanowią obiekt nieustannego zainteresowania socjologów i etnologów z obu stron dzisiejszej granicy. Wnioski wypływające z ich badań są zgodne: obszar pogranicza cechuje różnorodność i nietrwałość. Kontakt z innym społeczeństwem, z odmienną kulturą, także językiem, prowadzi do powstania kultury lokalnej, którą trudno podporządkować istniejącym podziałom politycznym¹. Bogata literatura przedmiotu dotyczy nie tylko pogranicza polsko-niemieckiego; penetruje także dzisiejszą wschodnią granicę kraju i tamtejsze środowiska lokalne. Sytuacja Śląska, Warmii i Mazur jest o tyle złożona, że nie da się jej analizować bez uwzględnienia czynników politycznych, które brutalnie zaingerowały w życie mieszkańców tych rejonów już w 1945 roku. Stąd też kwestia niemieckiej mniejszości narodowej, jaka utworzyła się na ziemiach zachodnich po zakończeniu II wojny światowej (mimo że oficjalnie przez wiele lat nie można było określać jej tym mianem) doczekała się już kilku wyczerpujących analiz politologicznych i historycznych. Należy jednak zaznaczyć, że w związku z burzliwą dyskusją społeczną dotyczącą tzw. „wypędzeń”, autorom wspomnianych opracowań niejednokrotnie trudno zachować obiektywizm. Trudności często rozpoczynają się już przy definiowaniu kategorii badawczych. Jaka jest tożsamość narodowa opisywanej społeczności? Czy mierzyć ją jedynie kryterium posiadanego obywatelstwa? Określać ją jako „tożsamość lokalną” (Jestem Ślązakiem, Mazurem, Warmiakiem) – pogląd ten dominuje obecnie wśród badaczy, którzy – analizując na przykład społeczność Śląska stwierdzają jej „wrodzoną” odmienność: do 1945 roku od Niemców, później od Polaków², czy rozszerzać jej zakres i dzielić mieszkańców tych rejonów (częstokroć wbrew ich woli) na Polaków i Niemców? W ślad za tożsamością narodową po-

¹ Por. Irena Szlachcicowa: *Tożsamość mieszkańców pogranicza polsko-niemieckiego. W: Pogranicze z Niemcami a inne pogranicza Polski*, pod red. Zbigniewa Kurcza, Wrocław 1999, s. 72.

² Por. Danuta Berlińska: *Spoleczne uwarunkowania ruchu mniejszości niemieckiej na Śląsku Opolskim (próba diagnozy w świetle badań socjologicznych)*, Opole 1989, s. 5.

dążą przecież tożsamość kulturową, jaką jest uznanie danego dziedzictwa kulturalnego za własne oraz uzupełnianie go własną działalnością.

Dlatego na pytanie o literaturę niemieckiej mniejszości narodowej w Polsce nie można udzielić prostej i wyczerpującej odpowiedzi. Od roku 1989, kiedy mieszkającym w Polsce Niemcom oficjalnie przyznano prawo do odrębności kulturowej, nie rozwinęła się jeszcze twórczość lokalna, współcześnie oddająca koloryt tej grupy społecznej³. Pozostaje zatem kwestia, z jaką tradycją literacką identyfikują się dzisiejszy przedstawiciele niemieckiej mniejszości. Te preferencje znajdują odbicie w nadawaniu patronatów instytucjom kulturalnym oraz w tłumaczeniach i wznowieniach utworów wybranych pisarzy. Twórców tych łączy miejsce urodzenia (większość z nich opuściła Polskę na fali powojennych wysiedleń) oraz w dużej części język – zdecydowana większość z poniższego wyboru posługiwała się wyłącznie językiem niemieckim. Należy jednak podkreślić, że „językowa osmoza” należy do cech charakterystycznych zbiorowości pogranicza; to ich produktem jest tzw. *Wasserpölnisch*⁴. Naturalne przeplatanie mowy polskiej i niemieckiej jest zresztą jednym z lokalnych toposów tej literatury (por. tetralogia gliwicka Horsta Bienka). Z pewnością trudno byłoby wskazać autora, określanego zarówno przez Ślązaków, Warmiaków i Mazurów, jak i innych rozsianych po całym kraju Niemców, mianem „pisarza mniejszości niemieckiej”. Nie ulega jednak wątpliwości, że istnieje literatura, którą ludność ta uznaje za własną.

Spółeczność niemiecka żyjąca na ziemiach polskich liczy między 350.000 a 500.000 członków (i – jak podają badacze – coraz więcej osób się z nią identyfikuje), zamieszkujących głównie tereny Górnego i Dolnego Śląska, Warmii i Mazur, Pomorza Zachodniego, Gdańska, Poznania, Torunia i Bydgoszczy. Ich życie kulturalne skupione jest wokół Kół Mniejszości Niemieckiej, Towarzystw Społeczno-Kulturalnych (w Poznaniu: Posner Heimat), na uwagę zasługuje także działalność Centralnej Biblioteki Polsko-Niemieckiej im. Josepha von Eichendorffa w Opolu, Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej w Gliwicach oraz Centrum Kultury im. Josepha von Eichendorffa w Łubowicach. Zasłużone dla propagowania tematyki pogranicza (nie tylko, choć przede wszystkim polsko-niemieckiego) jest olsztyńskie Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa Borussia. Represje, jakie spotykały ludność niemiecką pozostałą na ziemiach polskich po zakończeniu II wojny światowej, wykluczały rozwój jakiegokolwiek działalności kulturalnej scalającej tę społeczność na terytorium PRL. Liczebność Niemców,

³ Na uwagę zasługują inicjatywy w rodzaju zorganizowanego dwa lata temu konkursu pamiątkarskiego pt. „Jestem Niemcem w Polsce”.

⁴ Część polskich socjologów twierdzi, że posługiwanie się językiem niemieckim nie oznacza takiej deklaracji narodowościowej.

k którzy znaleźli się na powojennym terytorium Polski po podpisaniu traktatu w Poczdamie szacuje się na 4,5 miliona. Około trzech milionów z nich wyjechało do roku 1947, kiedy oficjalnie zakończyła się akcja wysiedleńcza. Realizowano wtedy plan odbudowy Polski jako państwa narodowego, w którym żadne mniejszości (a tym bardziej niemiecka) nie miały racji bytu. Należało zatem jednocześnie wysiedlać za zachodnią granicę zdeklarowanych Niemców (ustalano to za pomocą pozostałych po wojnie folklist i pozbawiano obywatelstwa polskiego) oraz prowadzić akcję (re)polonizacyjną, wymierzoną przede wszystkim w tzw. społeczności lokalne, a zatem Ślązaków, Mazurów, Warmiaków, Słowińców etc. (m.in. przez utworzenie tzw. uniwersytetów ludowych). Bazowanie na indywidualnej ocenie tożsamości narodowej zainteresowanych społeczności często przynosiło rezultaty, które nie satysfakcjonowały władzy ludowej. Stąd liczne fałszerstwa deklaracji narodowościowych. Niehomogeniczna zbiorowość, składająca się z miejscowych Polaków, przesiedleńców ze wschodu, Niemców oraz ludności o tożsamości „lokalnej” nie poddawała się brutalnym, czarno-białym podziałom. Do końca lat pięćdziesiątych żyła w Polsce grupa Niemców, nie posiadających obywatelstwa polskiego, którzy nie identyfikowali się z państwem polskim, byli zżyci ze swoją społecznością lokalną, której nie chcieli opuszczać, ale nie poddawali się polonizacji. Badacze nazywają tę grupę „mniejszością in spe”⁵, bo z niej właśnie wyrosły korzenie dzisiejszej niemieckiej społeczności narodowej w Polsce.

Oni także w większości stanowią trzon charakteryzowanej przeze mnie grupy pisarzy. Do wyjątków należy twórczość obecnie nieco już zapomnianej, piszącej – co także nietypowe – w języku polskim, artystki z Pomorza Zachodniego, Britty Wuttke, autorki powieści *Homunkulus z tryptyku*. Jako jedna z nielicznych zdecydowała się pozostać po wojnie w rodzinnych stronach, a trudną sytuację członków rozbitej społeczności pogranicza przedstawiła w swoim na pół autobiograficznym utworze. Twórczość pisarzy, którzy postanowili wyjechać, poza wspólnotą biografii łączy podobna tematyka, powtarzające się motywy i nostalgia za krajem młodości. Liczba przekładów na język polski i zainteresowanie tą literaturą świadczy o żywotności tematyki pogranicza polsko-niemieckiego we współczesnym dyskursie literaturoznawczym. Należy jednak wspomnieć, że większość omawianej twórczości nigdy nie została przełożona na język polski: pierwszym powodem jest polityka władz polskich względem organizacji zrzeszających emigrantów z ziem zachodnich przed rokiem 1989, drugim – częsta dwujęzyczność zainteresowanych grup społecznych. Wspomnieć tu należy o takich pisarzach jak: Kurt Ihlenfeld, Egon H. Raketle, Hans Lipinsky-Gottersdorf, Ruth Hoffmann, Rudolf Braunburg, Edwin E. Dwinger,

⁵ Por. Piotr Madajczyk: *Niemcy polscy 1944-1989*, Warszawa 2001, s. 12.

Walter Kempowski, czy Rudolf Irlmer. Część z nich identyfikowała się z niepopularnymi w Polsce organizacjami ziomkowskimi. W załączonej do niniejszego szkicu bibliografii uwzględnione są jedynie polskie tłumaczenia utworów niemieckojęzycznych twórców pogranicza polsko-niemieckiego oraz wybór opracowań krytycznych.

Warmia i Mazury

Do grupy najwybitniejszych niemieckich pisarzy poruszających w swojej twórczości temat Warmii i Mazur należą: Johannes Bobrowski, Marion Gräfin Dönhoff, Hans Hellmut Kirst, Siegfried Lenz, Ernst Wiechert, Arno Surminski i Wolfgang Koeppen. Reprezentują oni różne pokolenia literackie, co ma istotny wpływ na ich twórczość: najstarszy z nich, Ernst Wiechert, ceniony mazurski pisarz, urodził się w 1887 roku i jest uważany za klasyka tematyki wschodniopruskiej. Najmłodszy, Arno Surminski, autor „trylogii wschodniopruskiej” z lat siedemdziesiątych XX wieku, dopiero zaczyna być tłumaczony na język polski, ale już cieszy się sporym zainteresowaniem.

Mimo licznych możliwych do wskazania różnic w pisarstwie wymienionych powyżej autorów, istnieją znaczące podobieństwa biograficzne, rzutujące na ich twórczość; jednym z nich jest doświadczenie II wojny światowej. Większość, która pozostała na ziemiach Prus Wschodnich do września 1939 roku (Bobrowski, Kirst, Lenz, Surminski), została wcielona do Wehrmachtu, po wkroczeniu Armii Czerwonej deportowano ich na teren stref okupacyjnych (Lenz zdezerterował i dostał się do niewoli brytyjskiej w Danii). Hrabina Dönhoff, córka niemieckiego arystokraty Augusta Karla Grafa Dönhoffa przez czas wojny zarządzała majątkiem rodzinnym Friedrichstein, opuściła Prusy po wejściu wojsk sowieckich. Urodzony w Greifswaldzie Wolfgang Koeppen również walczył na ziemiach polskich. Zaraz po wojnie autorzy ci zajęli się pisarstwem zaangażowanym politycznie, kilkoro z nich (Dönhoff, Surminski) rozpoczęło pracę w zawodzie dziennikarza. Zarówno w wypowiedziach publicystycznych, jak i literackich analizowali i nierzadko zajadłe krytykowali rządy Konrada Adenauera (trylogia powojenna Koeppena, komentarze Dönhoff z „Die Zeit”, proza Siegfrieda Lenza) i z zadowoleniem przyjęli zmianę kursu na „Ostpolitik” Willi Brandta. Ich stanowiska dotyczące kwestii wschodniej także różniły się między sobą: Siegfried Lenz wraz z Günterem Grassem towarzyszył kanclerzowi Brandtowi w Warszawie w 1970 roku i wypowiadał się krytycznie na temat roszczeń towarzystw ziomkowskich; udział w tej samej delegacji zaproponowano także hrabinie Dönhoff, która jednak odmówiła. Niezależnie od stanowiska w sprawie utrzymania nowej zachodniej granicy Polski, pisarze ci zdecydowa-

nie stali po stronie niemieckiego pokojowego dialogu wschodniego, a w swojej twórczości podejmowali temat rozliczenia z hitlerowską przeszłością.

Kwestia Warmii i Mazur zajmuje w ich dorobkach literackich różną pozycję: z jednej strony Johannes Bobrowski, który całe życie podejmował temat stosunku Niemców do ich wschodnich sąsiadów, z drugiej zaś Wolfgang Koeppen, który uprawiał głównie literaturę polityczną, pod koniec życia napisał autobiograficzną powieść poświęconą swojemu 11-letniemu pobytowi na Mazurach. Inną kwestią jest różne wykorzystanie materiału biograficznego u poszczególnych twórców: od prozy dokumentalnej, wspomnieniowej hrabiny Dönhoff, przez autobiografizm Koeppena, po autobiograficzną fikcję Lenza i Bobrowskiego i mityzacje Wiecherta. W literaturze tej, mimo że napisanej już po wojnie, nieprzypadkowo pojawia się nazewnictwo niemieckie: Prusy Wschodnie. Jest to dla wspomnianych pisarzy kraina historyczna, magiczna *Heimat*, do której powraca się we wspomnieniach⁶. Liczne opisy przyrody (szczególnie u Lenza i Wiecherta) tworzą nostalgiczno-idylliczny klimat tego regionu, gdzie „filozofią pierwszą” jest życie zgodne z rytmem natury. Tworzy się w ten sposób jeden z wariantów starego europejskiego toposu powrotu do krainy lat dziecińczych – w tym wypadku połączonego z wizją utraconej małej ojczyzny. Jak zauważa Hubert Orłowski, jest to podstawowa różnica między pisarstwem pogranicza Güntera Grassa a literaturą wschodniopruską: brak opisu kultury miejskiej, łączenie cywilizacji i urbanizacji ze złem, gloryfikacja wspólnoty przedindustrialnej i życia blisko natury⁷.

Górny i Dolny Śląsk

Sytuacja polskich tłumaczeń niemieckojęzycznych utworów powstałych na ziemiach śląskich przedstawia się znacznie gorzej, niż ma to miejsce w przypadku pisarzy Warmii i Mazur. Śląsk, nazywany swego czasu krajem poetów i filozofów, staje się obiektem coraz większego zainteresowania literaturoznawców i tłumaczy. Na przekład czeka wciąż twórczość znakomitego pisarza śląskiego, Augusta Schollisa (choć ukazała się już polskojęzyczna analiza jego utworów), Eriki von Hornstein, Josepha Mühlbergera, Horsta Mnicha, Ruth Strom, a także – częściowo – dorobek literacki Josepha von Eichendorffa.

Tradycje literatury niemieckojęzycznej na Śląsku sięgają dużo dalej w przeszłość, niż literatura Warmii i Mazur. Tutaj żył i tworzył barokowy, poeta i dramaturg Andreas Gryphius, a także siedemnastowieczny mistyk, Johannes

⁶ Por. H. Orłowski, *Literatura peryferii czy pogranicza? Prusy Wschodnie w powojennej literaturze niemieckiej*. „Komunikaty Warmińsko-Mazurskie” 1994, nr 1.

⁷ Ibidem.

Scheffler, znany pod pseudonimem Angelus Silesius, którym fascynowali się polscy romantycy. Wybór jego wierszy ukazał się w polskim tłumaczeniu w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Patronem kilku instytucji życia kulturalnego, zrzeszających członków niemieckiej mniejszości narodowej jest raciborzanin, Joseph von Eichendorff, przedstawiciel późnego niemieckiego romantyzmu, który także niemal całe swoje życie spędził na Śląsku. Najślawniejsi dwudziestowieczni ostatnio chętnie przekładani pisarze śląscy to Horst Bienek, August Scholtis, Horst Eckert (Janosch), Heinz Piontek oraz Leonie Ossowski.

Autorów tych łączy pokoleniowe doświadczenie wojny, dzieli zaś – różnorodność dróg życiowych i twórczych, jakie wybrali po jej zakończeniu. Heinz Piontek – w opozycji do pisarzy pochodzących z północnych ziem poniemieckich (Siegfrieda Lenza Güntera Grassa i in.) opowiedział się przeciwko literaturze zaangażowanej politycznie. Po roku 1968 zaproponował literacką „konserwatywną rewolucję”. W jego przetłumaczonych na język polski wierszach i fragmentach prozatorskich odnajdujemy nostalgię, opis opuszczonych stron rodzinnych, ślady mitologizacji i archetypów, przecucie bliskości śmierci. Wczesne poezje mają charakterystyczną, śpiewną formę – ich autor nie rezygnuje również z rymów. Spod ciekawej koncepcji artystycznej przezierny sprzeciw wobec ślepego podporządkowania się państwu i jego mechanizmom. Podobne treści niesie ze sobą twórczość Wolfganga Bittnera, piszącego satyry przeciw radykalizmowi społecznemu. Wydaje się, że pisarze wywodzący się z pogranicza cechuje szczególna wrażliwość na problemy izolacji i dyskryminacji.

Horst Eckert (znany pod pseudonimem Janosch) także wyjechał do RFN, gdzie rozpoczął od pisania popularnych do dziś książeczek dla dzieci. W lekturach dla dorosłych podejmował natomiast temat swojego śląskiego dzieciństwa, nierzadko uciekał się do ironii, szczególnie odnośnie lokalnej religijności. Znow można postawić tezę, że powroty w szczęśliwy czas dzieciństwa splatają się w tej literaturze z mitem utraconej „małej ojczyzny”. Jej potwierdzeniem jest również twórczość Hansa Niekrawietza, który uprawiał klasyczną poezję wspomnień: posługiwał się nieco archaicznym językiem, konstruował nostalgiczne obrazy przyrody – częsty motyw pojawiający się w jego wierszach to widok rzeki Odry.

Topos powrotu do kraju lat dzieciennych prezentuje także mało znana twórczość Leonie Ossowski, która – podobnie jak wyżej wspomniani pisarze – wyjechała ze Śląska krótko po zakończeniu II wojny światowej. Jej opowiadania, w większej części nie przełożone na język polski, przesyczone są nostalgią i wspomnieniami z szczęśliwych lat przed wybuchem wojny. Podobnie jak inna niemiecka, nie związana ze Śląskiem pisarka, Christa Wolf (która pochodziła z dzisiejszego Gorzowa Wielkopolskiego i w tamtych stronach częściowo toczy

się akcja jej dwóch powieści), analizuje problem pamięci najwcześniejszych lat życia, jako elementu kształtującego światopogląd dorosłego człowieka

Utwory niemieckojęzycznych pisarzy śląskich stanowią potwierdzenie tezy, że można pisać o newralgicznych punktach historii polsko-niemieckiej bez uciekania się do wrogich treści i odwetowych zamiarów. Pisarzem, który w imię powojennego pojednania niegdyś żyjącej społeczności, zajął się prezentacją jej przedwojennego obrazu, jest Horst Bienek. W ramach walki z pokutującymi powojennymi stereotypami, autor postanowił uporać się z ukutymi przez propagandę hitlerowską pogłoskami o tzw. prowokacji gliwickiej w miejscowej rozgłośni radiowej; w powieści *Pierwsza polka*, należącej do znanej tetralogii gliwickiej (*Pierwsza polka*, *Wrześniowe światło*, *Czas bez dzwonów*, *Ziemia i ogień*), opisuje ostatnie godziny z życia miasta przed wybuchem II wojny światowej. Powstała w latach siedemdziesiątych seria powieści Bienka bazuje na licznych motywach autobiograficznych. W jego poezji na próżno szukać akcentów rewanżystowskich lub nawet nostalgicznych (przykładem – poemat pt. *Gliwickie dzieciństwo*). Autor umiejętnie posługuje się strategią cytatu (przywołuje m.in. wiersze Eichendorffa) i skutecznie unika mitologizacji. Inny niemieckojęzyczny autor, August Scholtis, prezentuje społeczeństwu niemieckiemu obraz Śląska tuż po pierwszej wojnie światowej. Jego niestety do dziś nie przetłumaczone na język polski powieści traktują o powstaniach śląskich. Ukazała się natomiast polskojęzyczna analiza twórczości Scholtisa pod kątem nowoczesności i regionalizmów.

Günter Grass

Szczególne miejsce w niemieckojęzycznej twórczości polsko-niemieckiego pogranicza zajmuje twórczość noblisty, Güntera Grassa. Urodzony w przedwojennym Gdańsku syn kolonialnego kupca i pół-Kaszubki, dużą część swojej wybitnej twórczości poświęcił swojej fascynacji gdańskim „tygłem kulturowym”. Lata sześćdziesiąte przynoszą słynną trylogię: *Błaznany bębenek*, *Myszy i ludzie*, *Psie lata*. Autor pisał także wiersze, cenione przez czytelników i krytykę po obu stronach granicy. Jego utwory traktujące o wojennej rzeczywistości Gdańska, nierzadko przesycone są ironią i groteską. Przez długi czas był zaangażowany w życie polityczne (w tym we wspomnianą powyżej „Ostpolitik” Willi Brandta, także w Praską Wiosnę 1968 roku). Podobnie jak inni pisarze-przesiedleńcy opowiadał się przeciw ponownej remilitaryzacji Niemiec. Także po upadku żelaznej kurtyny zajmował się tematem polsko-niemieckiego pojednania (1992 – *Wróżby kumaka*). Liczne tłumaczenia i analizy literaturoznawcze dowodzą szerokiej recepcji jego twórczości w Polsce.

Poniżej zamieszczam wybór publikacji, poświęconych twórczości niemieckojęzycznych pisarzy polsko-niemieckiego pogranicza:

I. Warmia i Mazury

a) Pisarze:

Johannes Bobrowski

1. LITEWSKIE klawikordy / Johannes Bobrowski; przeł. Anna Maria Linke. – Warszawa : Czytelnik 1969. – 153 s.
2. MŁYN Lewina: 34 zdania o moim dziadku / Johannes Bobrowski; przeł. Edyta Sicińska. – Wyd. 2. – Warszawa : Czytelnik, 1980. – 197 s.
3. UCZTA myszy i inne opowiadania / Johannes Bobrowski; przeł. Zofia Jaremko-Pytowska. – Warszawa : Czytelnik, 1968. – 237 s.
4. WIERSZE / Johannes Bobrowski; przeł. i oprac. Eugeniusz Wachowiak. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1976, – 181 s.

Marion Gräfin Dönhoff

1. DZIECIŃSTWO w Prusach Wschodnich / Marion Gräfin Dönhoff; przeł. Ewa Czerwiakowska, Jerzy Czerwiakowski. – [Warszawa]; Berlin : Słowo, 1993. – 167 s.
2. NAZWY, których nikt już dziś nie wymienia / Marion Gräfin Dönhoff; przeł. Grzegorz Suspady. – Olsztyn : Wspólnota Kulturowa „Borussia”, 2001. – 167 s.

Hans Hellmut Kirst

1. MOJE Prusy Wschodnie : książka bardzo stronicza / Hans Hellmut Kirst; przeł. Barbara Przybyłowska. – Warszawa : Interart, 1995. – 139 s.
2. NIESAMOWITY sługa boży : pogodna opowieść z Prus Wschodnich / Hans Hellmut Kirst; przeł. Jan Koprowski. – Warszawa : Interart 1994. – 158 s.
3. PAN Bóg śpi na Mazurach / Hans Hellmut Kirst; przeł. Tadeusz Ostojki. – Olsztyn : Pojezierze, 1991. – 292 s.
4. WILKI / Hans Hellmut Kirst; przeł. Barbara Tarnas. T. 1-2. – Warszawa : LIBROS, 2001. – 2 t. (351; 255 s.)

Wolfgang Koeppen

1. MŁODOŚĆ / Wolfgang Koeppen; przeł. Edyta Sicińska. – Warszawa : Czytelnik, 1978. – 148 s.

2. PEWNEGO razu na Mazurach / Wolfgang Koeppen; przeł. Magdalena Socha. – Olsztyn : Wspólnota Kulturowa „Borussia”, 1998. – 55 s.

Siegfried Lenz

– *twórczość*

1. MUZEUM ziemi ojczystej / Siegfried Lenz; przeł. Eliza Borg, Maria Przybyłowska. – Warszawa : Czytelnik, 1991. – 547 s.
2. NAJSZCZĘŚLIWSZA rodzina na świecie i inne opowiadania / Siegfried Lenz; przeł. Jacek Frühling. – Warszawa : Czytelnik, 1974.
3. OPOWIEŚCI z Bollerup / Siegfried Lenz; przeł. Marianna Janosz. – Poznań : Wydaw. Poznańskie, 1978. – 100 s.
4. SŁODKIE Sulejki / Siegfried Lenz; przeł. Marianna Świętek. – Poznań : Wydaw. Poznańskie, 1988. – 140 s.

– *opracowania*

1. „ATLANTYDA północy” albo o dorobku kulturowym „Borussi” / Hubert Orłowski // *Borussia* – 1997, nr 14, s. 280-287
2. MAZUR „w poszukiwaniu utraconego czasu” / Arkadiusz Bagtajewski // *Kresy*. – 1990, nr 2/3, s. 50-71.
3. MAZURY i Mazurzy w oczach Siegfrieda Lenza / Janusz Jasiński // *Zapiski Historyczne*. – 1993, t. VIII, z. 4.
4. „MUZEUM ziemi ojczystej” Siegfrieda Lenza / Anna Chmiel // *Literatura na Świecie*. – 1980, nr 1, s. 146-151
5. O ŚNIEGU trzeba pisać latem / Adam Krzemiński // *Literatura na Świecie*. – 1980, nr 1, s. 152-159.
6. *OPUS magnum* Siegfrieda Lenza / Leszek Prorok // *Literatura na Świecie*. – 1980, nr 1, s. 134-145.
7. PRAWDE mów z nogą w strzemieniu : rozmowa z Siegfriedem Lenzem / rozm. przepr. Adam Krzemiński // *Polityka*. – 1978, nr 2.

Arno Surminski

1. OPOWIEŚCI z Kaliszek : wydanie studyjne / Arno Surminski; przeł. Sylwia Bohdziewicz. – Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 1995. – 191 s.

Ernst Wiechert

– *twórczość*

1. BAŚNIE / Ernst Wiechert; przeł. i oprac. Tadeusz Ostojki. – Olsztyn : Pojezierze, 1983. – 184 s.

2. DZIECI Jerominów. T. 1-2 / Ernst Wiechert; przeł. Tadeusz Ostojcki (t. 1), Jan Ptaszyński (t. 2). – [Wyd. 2]. – Olsztyn : Pojezierze, 1986. – 2 t. (401; 337 s.)
3. KANDYDAT na śmierć / Ernst Wiechert; przeł. Robert Wolski. – Olsztyn : wyd. Robert Wolski, 1995.
4. LASY i ludzie : młodość / Ernst Wiechert; przeł. Tadeusz Ostojcki. – [Wyd. 2]. – Olsztyn : Pojezierze, 1984. – 193 s.
5. PROSTE życie / Ernst Wiechert; przeł. Tadeusz Ostojcki. – Olsztyn : Wspólnota Kulturowa „Borussia”, 2001. – 359 s.
6. W RODZINNYCH stronach. In der Heimat / Ernst Wiechert; przeł. Maria Podlasek-Ziegler. – Olsztyn : Wspólnota Kulturowa „Borussia”, 1996. – 37 s.
7. WIERSZE / Ernst Wiechert; przeł. Erwin Kruk. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1997. – 77 s.

– *opracowania*

1. „DZIECI Jerominów” / Rafał Wolski // Tyg. P o w s z . – 1987, nr 14, s. 2.
2. ERNST Wiechert : życie i dzieło / Jan Roslan. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1992. – 159 s.
3. LITERATURA i pamięć na pograniczu kultur (Erwin Kruk – Ernst Wiechert – Johannes Bobrowski) / Elżbieta Konończuk. – Białystok : Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza, 2000. – 221 s.
4. MAZURY Ernsta Wiecherta / Joanna Wańkowska-Sobiesiak // S ł o w o . – 1994, nr 97, s. 6.
5. MAZURY Ernsta Wiecherta / Elżbieta Konończuk // B o r u s s i a . – 1993, nr 6, s. 80-83.
6. PISARZ losu mazurskiego / Kira Galczyńska // R z e c z p o s p o l i t a . – 1987, nr 119, s. 4.
7. POLSKIE czytanie Ernesta Wiecherta / Zbigniew Chojnowski // B o r u s s i a . – 1994, nr 9, s. 35-43.
8. PRZEMYTNICZY i inni / Edward Martuszeński // W: Nawet kamień. – Łódź : Wydawnictwo Łódzkie, 1965. – 236 s.
9. RELIGIA mrocznych lasów pogranicza (Ernst Wiechert, Czesław Miłosz) / Jan Miziński // K r e s y . – 1990, nr 2-3, s. 47-58.
10. TOPOS mazurski w twórczości Ernsta Wiecherta / Elżbieta Konończuk // B o r u s s i a . – 1994, nr 9, s. 28-34.
11. ZROZUMIEĆ świat : szkice o literaturze i kulturze niemieckiej XX wieku / Hubert Orłowski. – Wrocław : Oficyna Wydawnicza Atut, 2002. – 291 s. : Ernst Wiechert a tradycje konserwatywne i emigracja wewnętrzna

12. ZWIĄZKI twórczości Ernsta Wiecherta z ziemią rodzinną / Sławomir Sobieraj // W: Mazurski splot : studia i szkice literackie. – Warszawa : Towarzystwo „Ogród Książ”, 2003. – 193 s.

b) Opracowania ogólne

– *pozycje zwarte*

1. BORUSSIA – ziemia i ludzie : antologia tekstów literackich / wybór i oprac. Kazimierz Brakoniecki, Winfried Lipscher. – Olsztyn : Wspólnota Kulturowa „Borussia”, 1999. – 604 s.
2. CODZIENNOŚĆ zapamiętana : Warmia i Mazury we wspomnieniach / red. Hans Jürgen Karp, Robert Traba; przeł. Jolanta Pawłowska. – Olsztyn : Stowarzyszenie Wspólnota Kulturowa „Borussia”; Warszawa : Instytut Studiów Politycznych PAN, 2004. – 496 s.
3. JAK Konopka diabła wypędział: bajki mazurskie / Emilia Sukertowa-Biedrawina; oprac. Tadeusz Oracki. – Olsztyn : Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1994. – 118 s.
4. JAK Mazurowi diabeł matkę dał: bajki Warmii i Mazur / Tadeusz Oracki. – Gdańsk : Wydaw. Uniwersytetu Gdańskiego, 1995. – 232 s.
5. MNIEJSZOŚĆ niemiecka na Warmii i Mazurach. Rodowód kulturowy, organizacja, tożsamość / Bożena Domagała. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1996. – 171 s.
6. O MAZURACH / Wojciech Kętrzyński; oprac. i wstęp Janusz Jasiński. – Wyd. 2. – Olsztyn : Pojezierze 1991. – XLIV, 111 s.
7. OLSZTYŃSKIE biografie literackie 1945-1988 : praca zbiorowa / pod red. Jana Chłosty. – Olsztyn : Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1991. – 155 s.
8. PISARZE niemieckojęzyczni XX wieku : leksykon encyklopedyczny PWN / pod red. Marka Zybury. – Warszawa; Wrocław : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995. – LXVII, 427 s.
9. POGRANICZE – literatura odzyskanych znaczeń. Materiały II Sesji Tłumaczy i Wydawców Literatury Krajów Nadbałtyckich. Gdańsk 24-26 listopada 1992 / pod red. Hieronima Chojnackiego, Maryli Hempowicz, Elżbiety Pękały; Nadbałtyckie Centrum Kultury. – Gdańsk : Nadbałtyckie Centrum Kultury, 1994. – 122 s.
10. POLSKA w pieśni i poezji Mazurów i Warmiaków / wybór i oprac. Tadeusz Oracki. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1980. – 191 s.

11. PRUSY wschodnie w literaturze niemieckiej 1945-1990 : biografie pisarzy / Jan Chłosta. – Olsztyn : Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1993. – 86 s.
12. ROZMÓWIĘBYM kamień... : z dziejów literatury ludowej oraz piśmiennictwa regionalnego Warmii i Mazur w XIX i XX wieku / Tadeusz Oracki. – Warszawa : Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1976. – 386 s.
13. TOPIKA pogranicza w literaturze polskiej i niemieckiej : zbiór studiów / pod red. Zbigniewa Światłowskiego, Stanisława Uliasa. – Rzeszów : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1998. – 198 s.
14. TOPOS Mazur jako raj utraconego w literaturze niemieckiej Prus Wschodnich (Ernst Wiechert – Hans Hellmut Kirst – Siegfrieg Lenz) / Magdalena Socha. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 2001. – 137 s.
15. TOŻSAMOŚĆ kulturowa społeczeństwa Warmii i Mazur / pod red. Bożeny Domagały i Andrzeja Saksona. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1998. – 167 s.
16. WARMIA i Mazury / Erwin Kruk. – Wrocław : Wydawnictwo Dolnośląskie, 2003. – 267 s.
17. WARMIA i Mazury: 1945-1995: przewodnik bibliograficzny / Bożena Wasilewska. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, 1996. – 233 s.
18. WARMIA i Mazury w literaturze polskiej i niemieckiej w latach 1945-95 (przewodnik monograficzny) / pod red. Jana Chłosta. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych, 1997. – 165 s.
19. WARMIA i Mazury w oczach poetów : 1940-1970 / Edward Martuszewski. – Olsztyn : Pojezierze, 1972. – 231 s.
20. WARMIA z oddali : odpominania / Hubert Orłowski. – Olsztyn : Współnota Kulturowa „Borussia”, 2000. – 159 s.
21. WIĘKSI i najwięksi. Twórcy kultury z Prus Wschodnich / Jan Chłosta. – Olsztyn : Książnica Polska, 1999. – 142 s.

– *artykuły*

1. CZY masz już swojego Niemca? : czyli współczesność pogranicza / Wojciech Darski // *Borussia*. – 1998, nr 16, s. 95
2. LITERATURA peryferii czy pogranicza? : Prusy Wschodnie w powojennej literaturze niemieckiej / Hubert Orłowski // *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*. – 1994, nr 1, s. 43-52
3. „MAŁA Ojczyzna” w powojennej prozie Warmii i Mazur / Zbigniew Chojnowski // *Borussia*. – 1997, nr 14, s. 246-248

4. MIĘDZY modlitwą i kroniką : polskojęzyczna twórczość Prus Wschodnich XIX i XX wieku / Zbigniew Chojnowski // *Borussia*. – 1994, nr 8, s. 48-60
5. MIĘDZY ojczyzną a ziemią rodzinną : Mazury widziane z zewnątrz / Herbert Somplatzki // *Borussia*. – 1996, nr 12, s. 109-110
6. PISARZ i ziemia rodzinna / Kazimierz Brakoniecki // *Borussia*. – 1992, nr 3-4, s. 47-53
7. POCHWAŁA Europy trzech poziomów : rozważania na temat regionalizmu / Basil Kerski // *Borussia*. – 1996, nr 13, s. 180-187
8. TOPOS „ojczyzny utraconej” / Hubert Orłowski; przeł. Grzegorz Supady // *Borussia*. – 1993, nr 6, s. 76-79
9. ZIEMIA obiecana czy kraina Nod? : obraz Warmii i Mazur w literaturze olsztyńskiej / Kazimierz Brakoniecki // *Borussia*. – 1994, nr 8, s. 125-139
10. ZIEMIA urodzenia jako motyw literacki w twórczości współczesnych pisarzy niemieckich pochodzących z Prus Wschodnich / Jan Chłosta // *Borussia*. – 1994, nr 8, s. 83-92

II. Górny i Dolny Śląsk

a) Pisarze

Horst Bienek

– twórczość

1. BRZOZY i wielkie piece: dzieciństwo na Górnym Śląsku / Horst Bienek; przeł. Wilhelm Szewczyk. – Gliwice : „Wokół nas”, 1991. – 179 s.
2. BYŁEM w kraju mego dzieciństwa / Horst Bienek; przeł. Andrzej Pańta // Tytuł. – 1991, nr 2, s. 29-31
3. CZAS bez dzwonów / Horst Bienek; przeł. Maria Podlasek-Ziegler. – Gliwice : „Wokół nas”, 1999. – 354 s.
4. OKRĄŻENIE / Horst Bienek; przeł. Andrzej Pańta // Tytuł. – 1991, nr 1, s. 52-66
5. OPIS pewnej prowincji / Horst Bienek; przeł. Bolesław Fac. – Gdańsk : Atext, 1994. – 181 s.
6. OSTATNIE okrażenie / Horst Bienek; przeł. Andrzej Pańta // *Kresy*. – 1991, nr 7, s. 15-20.
7. PIERWSZA polka. Die erste Polka / Horst Bienek; przeł. Maria Przybyłowska. – [Wyd. 2 pol.]. – Gliwice : „Wokół nas”, 1994. – 705 s
8. PODRÓŻ w dzieciństwo / Horst Bienek; przeł. Maria Podlasek // *Res Publica*. – 1992, nr 1/2, s. 71-77

9. PODRÓŻ w krainę dzieciństwa: spotkanie ze Śląskiem = Reisen in die Kindheit: Wiedersehen mit Schlesien / Horst Bienek; przeł. Maria Podlasek-Ziegler. – Gliwice : „Wokół nas”, 1993. – 355 s.
10. POŻEGNANIE Gliwic / Horst Bienek; przeł. Tomasz Fiałkowski // Tyg. Powsz. – 1991, nr 6, s. 5
11. STOPNIOWE zamieranie krzyku i inne eseje: mowa a współczesna emigracja. Monachijskie wykłady z poetyki / Horst Bienek; przeł. i oprac. Andrzej Pańta. – Berlin : WIR Polsko-Niemieckie Towarzystwo Literackie, 2001. – 124 s.
12. WRZEŚNIOWE światło / Horst Bienek; przeł. Maria Podlasek-Ziegler. – Gliwice : „Wokół nas”, 1994. – 672 s.
13. ZAMEK Königswald / Horst Bienek; przeł. Maria Przybyłowska. – Gliwice : „Wokół nas”, 2000. – 74 s.
14. ZIEMIA i ogień / Horst Bienek; przeł. Maria Przybyłowska. – Gliwice : „Wokół nas”, 1999. – 247 s.

– *opracowania*

1. SLAWIZMY w utworach śląskich Horsta Bienka / Janusz Siatkowski; Uniwersytet Warszawski. Wydział Polonistyki, Instytut Filologii Słowiańskiej. – Warszawa : „Energeia”, 1995. – 95 s.
2. OBRAZ Górnego Śląska i fenomen granicy w twórczości Horsta Bienka / referaty wygłoszone podczas konferencji w dniach 29-30 maja 2003 r. w Domu Współpracy Polsko-Niemieckiej / [Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej]. – Gliwice; Opole : DWP-N, 2003. – 48 s.

Wolfgang Bittner

1. ZIEMIA niczyja / Wolfgang Bittner; przeł. Tomasz Soróbk, Edward Białek. – Wrocław : Mediamorphosis, 2002.

Joseph von Eichendorff

– *twórczość*

1. POEZJE. Gedichte. Z życia nicponia / Joseph von Eichendorff; przeł. i oprac. Andrzej Lam. – Warszawa : Unia Wydawnicza Verum; Opole : Konserwatorium im. Josepha von Eichendorffa, 1997. – 367 s.
2. WIOSNA i miłość: poezje / Joseph von Eichendorff; oprac. Andrzej Lam. – Warszawa : Fundacja Ochrony Polsko-Niemieckiego Dziedzictwa Kulturowego im. Wita Stwosza „Elipsa”, 2004. – 354 s.

– *opracowania*

1. JOSEPH von Eichendorff – wybitny niemiecki poeta romantyczny z ziemi raciborskiej. Materiały z konferencji zorganizowanej w Opolu 26 października 1999 / oprac. Jan Pośpiech. – Gliwice : Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, 2000. – 92 s.
2. JÓZEF Eichendorff: ostatni rycerz romantyzmu / wybór tekstów i oprac. Jan Koprowski. – Warszawa : Elipsa, 1995. – 71 s.
3. JOSEPH von Eichendorff – poeta ziemi naszej = Der Dichter unserer Heimat / fot. Bolesław Stachow. – Racibórz : Jan i Kazimierz Kwaśniewicz, 2004. – 64 s.

Horst Eckert [pseud. Janosch]

1. CHOLONEK czyli dobry Bóg z gliny / Janosch [pseud.]; przeł. Leon Biełas. – Katowice : Śląsk, 1974. – 265 s.
2. JANOSCH – Ślązak z Teneryfy / Jerzy Illg // *Gaz. Wybór*. – 1992, nr 172, s. 11
3. POLSKI Blues / Janosch [pseud.]; przeł. Jacek Mularski. – Bydgoszcz : Limbus 1993.
4. POWROTY Janoscha / Krzysztof Karwat // *Tyg. Powsz.* – 2005, nr 25, s. 7

Carl Hauptmann

1. LOT sowy: antologia utworów literackich / Carl Hauptmann; pod red. Mirosławy Czarneckiej. – Wrocław : Oficyna Wydawnicza „Atut”, 2003. – 329 s.
2. KSIĘGA Ducha Gór / Carl Hauptmann; przeł. Emil Mendyk. – Jelenia Góra, Szklarska Poręba : Muzeum Okręgowe, 2000. – 119 s.

Hans Niekrawietz

1. WIATR od Odry: powieść / Hans Niekrawietz; przeł. Andrzej Lam. – Opole : Konwersatorium im. Josepha von Eichendorffa, 2001. – 328 s.
2. ZŁOTY klucz: opowiadania i poezje opolskie / Hans Niekrawietz; przeł. Andrzej Lam. – Opole : Konwersatorium im. Josepha von Eichendorffa : Wydawnictwo Instytut Śląski, 1999. – 95 s.

Leonie Ossowski

1. WILCZE jagody / Leonie Ossowski; przeł. Eugeniusz Wachowiak. – Poznań : Rebis, 1998. – 392 s.

Heinz Piontek

1. HEINZ Piontek: życie i dzieło / przeł. Jan Goczoł (proza), Andrzej Lam (poezja). – Opole : Konserwatorium im. Josepha von Eichendorffa, 2004. – 183 s.

Johannes Scheffler [pseud. Angelus Silesius]

1. WYBÓR wierszy / Anioł Ślązak [pseud.]; przeł. i wybór Bernard Antochewicz. – Wrocław : Rękodzielnia „Arhant”, 1992. – 77 s.

August Scholtis

1. NOWOCZESNOŚĆ i regionalizm w twórczości Augusta Scholtisa / Grażyna Barbara Szewczyk. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2004. – 292 s.

b) Opracowania ogólne

– pozycje zwarte

1. LOSY Górnoślązaków w dwudziestym wieku / Stanisław Bieniasz. – Gliwice : Dom Współpracy Polsko-Niemieckiej, 2000. – 22 s.
2. LUDZIE i książki : z polsko-niemiecko-austriackiego pogranicza kulturowego XX wieku / Krzysztof A. Kuczyński; Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach. Wydział Zamiejscowy w Piotrkowie Trybunalskim. – Piotrków Trybunalski : Wydaw. WSP, 1995. – 184 s.
3. OBLICZA kompromisu : literatura i kultura RFN lat siedemdziesiątych / Norbert Honsza, Bernard Wengerek – Katowice : Śląsk, 1981. – 158 s.
4. OD Oskara Jana Tauschinskiego do Horsta Bienka: literatura Austrii i RFN o Polsce / Krzysztof Antoni Kuczyński. – Płock : Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych, 1991. – S. 76-111
5. OKULARY z firmy Brauxel & Co: szkice literackie / Wilhelm Szewczyk. – Łódź : Wydawnictwo Łódzkie, 1969. – 189 s.
6. PERSPEKTYWY badań śląskoznawczych: językoznawstwo, piśmiennictwo, folklorystyka / pod red. Doroty Simonides i Henryka Borka. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1981. – 185 s.
7. POGRANICZE jako problem kultury : materiały z sesji naukowej Opole, 13-14.12.1993 / pod red. Teresy Smolińskiej; Uniwersytet Opolski. Instytut Filologii Polskiej. – Opole : UO. IFP, 1994. – 181 s.
8. SYNDROM śląski : szkice o ludziach i dziełach / Wilhelm Szewczyk. – Katowice : Śląsk 1985. – 265 s.

9. ŚLĄSK – etniczno-kulturowa wspólnota i różnorodność / pod red. Barbary Bazielich; Uniwersytet Wrocławski. Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych. Katedra Etnologii. – Wrocław : „Sudety”, 1995. – 177 s.
10. TEMAT polski w literaturze zachodnioniemieckiej 1949-1980 / Dorota Mazurczak. – Poznań : Wydaw. Nauk. UAM, 1988. – 175 s.
11. TROPAMI pisarzy na ziemiach zachodnich : dzieła – biografie – pisarze / pod red. Sergiusza Sterni-Wachowiaka, T. 1-2. – Poznań : Instytut Zachodni, 1993.
12. UTRACONA ojczyzna: przymusowe wysiedlenia, deportacje, przesiedlenia jako wspólne doświadczenie : praca zbiorowa / pod red. Huberta Orłowskiego, Andrzeja Saksona. – Poznań : Instytut Zachodni, 1996. – 236 s.

– *artykuły*

1. MAŁY kawalek ziemi : rozmowa z Horstem Bienkiem / rozm. przepr. Adam Krzemiński // *Polityka*. – 1988, nr 10, s. 1, 8.
2. MIĘDZY życiem a metaforą / Aleksander Jurewicz // *Przegląd Polityczny*. – 2001, nr 51, s. 162-163.
3. PODRÓŻE W DZIECIŃSTWO / Aleksander Jurewicz // *Przegląd Polityczny*. – 2000, nr 45, s. 68 – 73.
4. TEMAT śląski w literaturze polskiej i niemieckiej / Bogusław Lubosz // *Poglądy*. – 1976, nr 3, s. 8.
5. TOŻSAMOŚĆ Ślązaków w świetle badań socjologicznych / Danuta Berlińska // *Przegląd Zachodni*. – 1998, nr 3, s. 111-132.

III. Pomorze i inne

a) *Pisarze*

Günter Grass

– *twórczość*

1. BLASZANY bębenek / Günter Grass; przeł. Sławomir Blaut. – Warszawa : Porozumienie Wydawców; Gdańsk : „Polnord-Oskar”, 2000. – 803 s.
2. KOT i mysz / Günter Grass; przeł. Irena Naganowska, Egon Naganowski. – Warszawa : Czytelnik, 1990. – 159 s.
3. MOJE stulecie / Günter Grass; przeł. Sławomir Blaut. – Gdańsk : „Polnord-Oskar”, 1999. – 284 s.
4. NIEMIECKIE rozliczenia: przeciwko tępemu nakazowi jedności / Günter Grass; przeł. Małgorzata Łukaszewicz [i in.]. – Warszawa : Niezależna Oficyna Wydawnicza, 1990. – 112 s.

5. PŁODY umysłu, czyli Niemcy wymierają / Günter Grass; przeł. Leon Żylicz. – Warszawa : Alfa, 1992. – 164 s.
6. PSIE lata / Günter Grass; przeł. Sławomir Blaut. – Gdańsk : Wydawnictwo Morskie, 1990. – 542 s.
7. ROZLEGŁE pole / Günter Grass; przeł. Sławomir Blaut. – Gdańsk : „Polnord-Oskar”, 2000. – 677 s.
8. SZCZURZYCA / Günter Grass; przeł. Sławomir Blaut. – Warszawa : Państwowy Instytut Wydawniczy, 1993. – 538 s.
9. WIERSZE wybrane / Günter Grass; przeł. Bolesław Fac. – Gdańsk : Wydawnictwo Morskie, 1986. – 194 s.
10. WRÓŻBY kumaka / Günter Grass; przeł. Sławomir Blaut. – Gdańsk : „Polnord-Oskar”, 1999. – 190 s.
11. Z DZIENNIKA ślimaka / Günter Grass; przeł. Sławomir Blaut, oprac. Joanna Konopacka. – Gdańsk : „Polnord-Oskar”, 1999. – 247 s.

– *opracowania*

a) pozycje zwarte

1. GÜNTER Grass / Zbigniew Świątłowski. – Warszawa : Czytelnik, 1987. – 134 s.
2. GÜNTER Grass: bibliografia polska za lata 1958-2000 / oprac. Jacek Grzybowski, Maria Mroczkiewicz, Leszek Rybicki; Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Josepha Conrada - Korzeniowskiego w Gdańsku. – Gdańsk : „Polnord-Oskar”, 2000. – 142 s.
3. GÜNTER Grass – portret z bębenkiem i ślimakiem / Zbigniew Świątłowski. – Gdańsk : „Polnord-Oskar”, 2000. – 223 s.
4. GÜNTER Grass – przyjaciel z ulicy Lelewela / Bolesław Fac; [grafiki i rys. Günter Grass]. – Gdańsk : „Czec”, 1999. – 98 s.
5. GÜNTER Grass i polski Pan Kichot / oprac. Maria Janion / [grafiki i rys. Güntera Grassa]. – Gdańsk : Słowo / Obraz / Terytoria, 1999. – 279 s.
6. GÜNTERUS Grass: doctor honoris causa Universitatis Studiorum Mickiewiczianae Posnaniensis. – Poznań : Wydaw. Nauk. UAM, 1991. – 100 s.
7. KASZUBSKI werblista : rzecz o Günterze Grasie / Ryszard Ciemiński. – Gdańsk : „Tower Press”, 1999. – 246 s.
8. KONIEC i początek: Gdańsk 1945-1955 / wybór i oprac. Stefan Figlarowicz, Aniela Śliwka ; inicjał literacki Günter Grass. – Gdańsk : Słowo – Obraz – Terytoria, 2000. – 380 s.
9. PAMIĘĆ wypędzonych: Grass, Beneš i środkowoeuropejskie rozrachunki: antologia tekstów polskich, niemieckich i czeskich / wybór i oprac. Piotr Buras i Piotr Maciejewski ; Centrum Stosunków Międzynarodowych. – Warszawa : Biblioteka „Więzi”, 2003. – 350 s.

10. POLSKIE pytania o Grassa / pod red. Marii Janion; przy współpr. Andrzeja Wojtowicza. – Warszawa : „Hybrydy” : przy współudziale Goethe Instytut, 1988. – 287 s.
11. PROWOKACJE literackie / Norbert Honsza. – Wrocław: Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, 1994. – 199 s.
12. ŚLADAMI gdańskich bohaterów Günтера Grassa / Sabine Schmidt; przeł. Elżbieta Rusak. – Gdańsk : Marpress, 1993.

b) artykuły

1. DO taktu werbla : Gdańsk w powieści „Błaszany bębenek” / Mario Vargas Llosa // *Gaz. Wybor.* – 1999, nr 101, s. 18-19
2. DRAŻNIŁ ogłupiałych i zarozumiałych / Bolesław Fac // *Tyg. Powsz.* – 1999, nr 41, s. 12
3. GDAŃSK – utracone dzieciństwo : rozmowa z Günterem Grassem / rozm. przepr. Miłada Jędrzyk // *Gaz. Wybor.* – 1997, nr 148, dod. Magazyn, nr 26, s. 25-26
4. GÜNTER Grass : dwie granice / Adam Zagajewski // *Gaz. Wybor.* – 1999, nr 289, dodatek Nobel, s. II-III
5. PRZYPADEK Grassa z rodu Syzyfów, ale tych wesołych / Joanna Wiórkiewicz-Mieszko // *Odra.* – 1999, nr 12, s. 31-34
6. SZYDERCZY chichot noblisty / Norbert Honsza // *Przegląd Tygodniowy.* – 1999, nr 40, s. 14
7. TO my Niemcy : rozmowa z Günterem Grassem / rozm. przepr. Martyki Puuko // *Rzeczpospolita.* – 1995 nr 233 s. 13
8. TRUDNA pamięć Grassa / Bolesław Fac // *Odra.* – 1999, nr 12, s. 35-37
9. WŁOŻYĆ palec do rany / Günter Grass // *Gaz. Wybor.* – 1999, nr 237, s. 10-11
10. „ZBYT wiele bekania, a za mało welny” : rozmowa z Günterem Grassem / rozm. przepr. Joachim Kohler, Peter Sandmeyer // *Odra.* – 1995, nr 10, s. 65-70
11. ZŁE czasy dla doboszów / Adam Krzemiński // *Polityka.* – 1998, nr 6, s. 50-52

Christa Wolf

1. ROZMYŚLANIA nad Christą T. / Christa Wolf; przeł. Teresa Jętkiewicz. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1986. – 178 s.
2. WZORCE dzieciństwa / Christa Wolf; przeł. Sławomir Blaut. – Warszawa : Czytelnik, 1981. – 497 s.

Britta Wuttke

1. HOMUNKULUS z tryptyku / Britta Wuttke. – Poznań : Wydawnictwo Poznańskie, 1980.

Andrzej Dudziak
Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej
Pracownia Bibliograficzno-Informacyjna

JASNA GÓRA W DZIEJACH POLSKI.

50 rocznica Jasnogórskich Ślubów Narodu

Początki sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Częstochowie przypadają na XIV wiek. Wówczas został przywieziony do Jasnej Góry obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, pochodzący z Belza. Książę Władysław Opolczyk, fundator ikony, sprowadził również zakon paulinów (1382 – z Węgier), który objął pieczę nad miejscem kultu. Słynący z łask wizerunek przyciągał tak liczne rzesze, że od XV wieku stał się celem pielgrzymek z całej środkowej Europy. Napady i najazdy wojsk na klasztor (m.in. 1430 – husyci, 1466 – wojska czeskie) spowodowały podjęcie działań obronnych. Decyzja o powstaniu twierdzy („Fortalitium Marianum”) zapadła w 1620 roku. Nad pracami fortyfikacyjnymi pierwotnie czuwał król Zygmunt III Waza, później opiekę sprawował sejm.

Klasztor zyskał sławę w 1655 roku, gdy bohaterska obrona przed wojskami szwedzkimi (18 XI–26 XII) dała początek powszechnemu powstaniu przeciw najeźdźcom. Jasnogórska twierdza broniła się jeszcze przed Szwedami (1704, 1705) i wojskami rosyjskimi (1771) zwalczającymi punkt oporu konfederatów barskich dowodzonych przez Kazimierza Pułaskiego.

Powszechnie czczony wizerunek Matki Boskiej Jasnogórskiej, już według Jana Długosza „Pani i Królowej świata i naszej”, został uhonorowany papieskimi koronami w 1717 roku.

W okresie niewoli Jasna Góra stała się centrum integrującym Polaków żyjących w różnych zaborach. Zawsze była ostoją wartości religijnych, moralnych i narodowych. Do Matki Bożej odwoływał się król Jan Kazimierz składając tzw. śluby łwowskie (1 IV 1656), powtórzone na Jasnej Górze (27 XII 1656). W Czę-

stochowie dokonano aktów zawierzeń czy ślubowań: w 1946 roku (8 IX) i w 1966 roku (3 V – tysiąclecie chrztu Polski). Tutaj złożono Jasnogórskie Śluby Narodu (26 VIII 1956) ułożone przez kardynała Stefana Wyszyńskiego więzionego w Komańczy, a odczytane w obecności Episkopatu Polski i miliona wiernych.

Aktualnie do częstochowskiego sanktuarium na Jasnej Górze przybывают pielgrzymki z całego świata. Znaczenie tego miejsca zostało podkreślone i spopularyzowane przez wielokrotne wizyty i modlitwy Jana Pawła II, organizację Światowych Dni Młodzieży (1991) i wizytę Benedykta XVI.

Pięćdziesiąta rocznica Jasnogórskich Ślubów Narodu stała się okazją do przypomnienia roli, jaką sanktuarium jasnogórskie pełni w dziejach polskiego narodu. Zaprezentowany materiał (wybór) podzielono na cztery części. Pierwsza z nich dotyczy kultu Matki Boskiej i jego dziejów. Kolejne części zawierają prace o roli sanktuarium w dziejach Polski oraz opracowania o architekturze i zabytkach. Ostatni dział gromadzi przewodniki i informatory.

I. Kult Matki Boskiej Częstochowskiej i jego dzieje

a. Pozycje zwarte

1. BOGARODZICO-Dziewico : polski almanach maryjny / oprac. Antoni Podsiad. – Wyd. 2 uzup. - Warszawa : „PAX”, 1987. – 371 s., [40] s. tabl. : il., fot., portr.
2. FUNDACJA Klasztoru Jasnogórskiego w świetle nowej interpretacji źródeł / Tadeusz Kos. – Kraków : „Colonel”, 2002. – 310 s.
3. JASNA Góra bliska i daleka : ze studiów nad Sanktuarium Narodowym / Zachariasz S. Jabłoński. – Jasna Góra-Częstochowa; Kraków : Poligrafia Inspektoratu Towarzystwa Salezjańskiego, 2004. – 570 s.
Zawiera częśc. art. drukowane na łamach różnych periodyków.
Wykaz ważniejszych publ. aut. s. 569-570.
4. JASNA Góra – Sanktuarium Matki Bożej / Jan Pach, Włodzimierz Robak, Jerzy Tomziński. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Częstochowa : „Paulinianum”; Bydgoszcz : „Margrafen”, 2001. – 175 s. : il. kolor.
5. JASNA Góra 1382-1982 / Wincenty Zaleski. – Łódź : Wydaw. Salezjańskie; nakł. Salezjańskiej Inspektorii św. Stanisława Kostki, 1982. – 445 s.
Bibliogr. s. 409-440.
6. JASNA Góra w dwudziestoleciu Pontyfikatu Jana Pawła II / red. Zachariasz S. Jabłoński; [aut.] Grzegorz Gadacz [i in.]. – Wyd. 2 popr. i uzup. – Częstochowa : „Paulinianum”, 1999. – 464 s.

7. JASNA Góra w sercu narodu : spotkania dyskusyjne / Weronika Jasnowska. – Jasna Góra : Instytut Prymasowski Ślubów Narodu, 1985. – 159 s.
Bibliogr.
8. JASNOGÓRSKA Bogurodzica 1382-1982 / [red. i oprac. Jan Majdecki]. – Warszawa : „Novum”, 1982. – 302 s. : il., faks., fot., portr.
9. JASNOGÓRSKIE kalendarium Prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego / oprac. Zachariasz S. Jabłoński. – Jasna Góra-Częstochowa : „Paulinianum”, 2002. – 248 s.
10. W KRĘGU kultu maryjnego : Jasna Góra w kulturze staropolskiej / Andrzej J. Zakrzewski; Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie. – Częstochowa : Wydaw. WSP, 1995. – 195 s., [28] s. faks.
Bibliogr. s. 167-187
11. Z DZIEJÓW Jasnej Góry : próba wyjaśnienia genezy klasztoru i sanktuarium w świetle analizy źródeł historycznych / Kazimierz Szafranec. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1980. – 172 s., [25] k. tabl. : il.
Bibliogr. s. 8-17.

b. Artykuły

1. AKT Oddania Polski w macierzyńską niewolę Maryi, Matki Kościoła, za wolność Kościoła Chrystusowego // *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2006, nr 102, s. 13
2. AKTY ślubowań i zawierzenia Maryi Jasnogórskiej // *Nasz Dziennik*. – 2005, nr 199, s. 10-11
Zawiera: wstęp Zachariasza Jabłońskiego i teksty: Śluby króla Jana Kazimierza 1 kwietnia 1656; Akt poświęcenia się narodu polskiego Niepokalanemu Sercu Maryi 8 września 1946; Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego 26 sierpnia 1956; Milenijny akt oddania Polski w macierzyńską niewolę Maryi... 3 maja 1966.
3. JAK powstały Jasnogórskie Śluby Narodu / Maria Okońska // *Niedziela* (A). – 2006, nr 19, s. 10
4. JAK powstały Jasnogórskie Śluby Narodu / Maria Okońska // *Niedziela*. – 2003, nr 34, s. 13
5. JAN Paweł II a Jasna Góra / Zachariasz S[zcze]pan Jabłoński // *Niedziela*. – 2002, nr 33 s. 26
6. JASNA Góra – sanktuarium Kościoła / Szczepan Kośnik // *Perieg. Crac.* – 1996, z. 3, s. 15-22
7. JASNA Góra w kulturze polskiej i światowej / Jan Golonka // *Perieg. Crac.* – 1996, z. 3, s. 87-95
Dziedzictwo religijne i kulturowe sanktuarium maryjnego.

8. JASNA Góra w procesie integracji Wschodu i Zachodu / Zachariasz S[zcze]pan Jabłoński // *Życie i Myśl*. – 1999, nr 1, s. 32-61
9. JASNOGÓRSKIE „Pod Twoją Obronę...” / Stefan Rozej. – Cz. 1: „Od burzących kolubryn silniejsza”. Cz. 2: Wybrała to miejsce. Cz. 3: Jeden cel: zniszczyć. Cz. 4: Jedyna Królowa – innej nie ma // *Niedziela*. – 2003, nr 38, s. 11; nr 40, s. 11; nr 43, s. 13; nr 45, s. 11
10. LWOWSKIE śluby Jana Kazimierza / Zachariasz S. Jabłoński // *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2006, nr 77, s. 12
11. „MATKA Boża robi wam reklamę” : maryjna droga Polaków / Izydor Matuszewski; rozm. przepr. Lidia Dudkiewicz // *Niedziela (A)*. – 2006, nr 19, s. 11
12. MIŁOŚĆ to wolność i przynależność : minęło 40 lat od zawierzenia losów naszej Ojczyzny Matce Bożej / Anna Rastawicka // *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2006, nr 102, s. 13
13. NOWA obrona Jasnej Góry / Jan Pach. – Cz. 1: Prudnicki rys jasnogórskiej drogi Prymasa Tysiąclecia. Cz. 2: Z Komańczy na Jasną Górę. Cz. 3: Ojciec Kordecki bohaterem niepodległości ducha // *Niedziela (A)*. – 2005, nr 11, s. 12; nr 15, s. 15; nr 33, s. 14
14. OD AKTU oddania do wielkich zawierzeń : sympozjum na Jasnej Górze / Czesław Ryszka // *Niedziela*. – 2003, nr 51/52, s. 9
15. [SZEŚCZDZIESIĄTA] 60. rocznica Poświęcenia Polski Niepokalanemu Sercu Maryi / Jan Pach // *Niedziela (A)*. – 2006, nr 22, s. 22
16. ŚLUBY króla Jana Kazimierza w katedrze lwowskiej / Danuta Nespiak. – (Z wielkich kart polskiej historii) // *Nasz Dziennik* (Wyd. 3). – 2006, nr 90, s. 32
17. ŚLUBY królewskie / Jan Pach // *Niedziela (A)*. – 2006, nr 9, s. 8
18. ŚLUBY królewskie i narodowe / Zachariasz Jabłoński; rozm. przepr. Małgorzata Rutkowska // *Nasz Dziennik* (Wyd. 2). – 2006, nr 77, s. 12-13
19. ŚLUBY w okresie niewoli i u początku wolności / Jan Pach // *Niedziela (A)*. – 2006, nr 13, s. 10
20. [TRZYSTA pięćdziesiąt] 350 lat po potopie szwedzkim : Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczno-Maryjne / Paweł Maciaszek // *Niedziela (A)*. – 2005, nr 49, s. 9

II. Jasna Góra w historii narodu

a. Pozycje zwarte

1. CZĘSTOCHOWA : dzieje miasta i Klasztoru Jasnogórskiego. T. 1, Okres staropolski / [pod red. Feliksa Kiryka]. – Częstochowa : Urząd Miasta, 2002. – 607 s. : il., mapa

2. DZIAŁALNOŚĆ Kazimierza Pułaskiego w Częstochowie / Andrzej Wasiak. – Częstochowa : Towarzystwo Przyjaciół Częstochowy, [1997]. – 35 s. : il., 1 mapa, 1 pl. – (Almanach Częstochowy; cz. 1)
3. DZIEJE twierdzy częstochowskiej na Jasnej Górze / Witold Mielczarek; Towarzystwo Przyjaciół Częstochowy. – Częstochowa : TPC, 1987. – 24 s. : faks., fot., pl., portr., rys.
4. JASNA GÓRA 1655 / Janusz Sikorski. – Warszawa : „Bellona”, 1994. – 78 s. – (Bitwy Polskie)
Bibliogr. s. 78.
5. JASNA GÓRA w latach okupacji hitlerowskiej / Janusz Zbudniewek. – [Częstochowa] : Wydaw. OO. [Ojców] Paulinów, 1991. – 314 s. : fot., portr.
Bibliogr. s. 13-30.
6. JASNA GÓRA w okresie dwóch wojen światowych / Jan Pietrzykowski. – Warszawa : Ośrodek Dokumentacji i Studiów Społecznych, 1987. – 223 s., [16] s. tabl. : faks., fot., portr.
Bibliogr. s. 213-219.
7. JASNA GÓRA w początkach II Rzeczypospolitej / Szczepan Z. Jabłoński. – Częstochowa : Wyższa Szkoła Języków Obcych i Ekonomii, 1999. – 234 s. : mapa
Bibliogr.
8. MARKS czy Maryja? : komuniści i Jasna Góra w apogeum stalinizmu (1950-1956) / Damien Thiriet. – Warszawa : Trio, 2002. – 342 s. – (W krainie PRL)
9. MOC ducha : ojciec Augustyn Kordecki / Władysław Kluz. – Warszawa : Akademia Teologii Katolickiej, 1990. – 162 s.
10. POTOP / Bożena Popiołek. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1998. – 70 s. : il., faks., fot., mapy, portr. – (Dzieje Narodu i Państwa Polskiego; II-29)
Wskazówki bibliogr. s. [72].
11. PAMIĘTNIK oblężenia Częstochowy 1655 r. / Augustyn Kordecki. – Krzeszowice : „Ostoja”, 2004. – 108 s. – (Biblioteka Wszechpolaka)
12. PAMIĘTNIK oblężenia Częstochowy : 1655 r. / Augustyn Kordecki. – Częstochowa : nakł. Klasztoru Ojców Paulinów na Jasnej Górze, 1991. – 133 s., [16] s. faks.
13. WOJNA szwec[!]ka w roku 1655 i 1656 : z 19 rycinami / napisał Ludwik Kubala. – Poznań : „Kurpisz”, 2005. – VI, 495 s., [24] s. tabl. : il., portr. – (Szkice historyczne / L. Kubala; ser. 4)

b. Artykuły

1. ARMIA Czerwona na Jasnej Górze / Eugeniusz Guz // *Prze gląd .* – 2005, nr 7, s. 52-53
2. DIARIUSZE oblężenia Jasnej Góry w roku 1771 / oprac. Jacek Wójcicki // *Napis .* – 2000, ser. 6, s. 55-88
3. „JASNOGÓRSKA opowieść” / Czesław Ryszka; rozm. przepr. Lidia Dudkiewicz // *Niedziela .* – 2003, nr 18, s. 8
4. JUBILEUSZ zwycięskiej obrony Jasnej Góry : 350-lecie potopu / Czesław Ryszka. – Cz. 1-6 // *Niedziela .* – 2004, nr 47, s. 9; nr 48-52, s. 8
5. KALENDARIUM Jasnej Góry / Zachariasz S. Jabłoński // *Pereg . Crac .* – 1996, z. 3, s. 225-234
6. MILITARNE tradycje kształtowania się wzgórza jasnogórskiego / Jan Golonka // *Pereg . Crac .* – 1996, z. 3, s. 219-224
7. NA 400-LECIE urodzin Przeora Kordeckiego / Paweł Maciaszek // *Niedziela .* – 2004, nr 1, s. 12

Sesja naukowa „Przemiany religijno-społeczne w dobie kontreformacji do połowy XVII wieku” na Jasnej Górze.

8. NAPAD „husytów” na Jasną Górę : fakty, konteksty, legenda / Piotr Bilnik // *Stud. Claramont .* – 1995, t. 15, s. 277-324
9. PRZESŁANIE Jubileuszu 350-lecia zwycięskiej Obrony Jasnej Góry / Anna Wyszynska // *Niedziela (A).* – 2005, nr 6, s. 8-9
10. [TRZYSTA pięćdziesiąt] 350 lat po potopie szwedzkim : Międzynarodowa Konferencja Naukowa / Anna Wyszynska // *Niedziela (A).* – 2005, nr 49, s. 8
11. WOKÓŁ „Potopu” i Jasnej Góry / Marcin Gugulski // *Głos .* – 2005/2006, nr 51/52, s. 15-17
12. WOŁANIE o Kordeckiego naszych czasów / Czesław Ryszka; rozm. przepr. Lidia Dudkiewicz // *Niedziela .* – 2003, nr 46, s. 9
O książce „Przeor Kordecki”.

III. Architektura, zabytki i sztuka jasnogórskiego sanktuarium

a. Pozycje zwarte

1. ARSENAŁ twierdzy jasnogórskiej : przewodnik / Aleksander Czerwiński, Wanda Bigoszczevska. – Jasna Góra : Ojcowie Paulini, 1982. – 63 s. : il. kolor.
2. JASNA GÓRA / Aleksander Jaśkiewicz. – Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1986. – 50 s., [8] s. fot. kolor. : pl. – (Zwiedzamy Zabytki i Muzea)
3. JASNA GÓRA / Zbigniew Bania, Stanisław Kobiela. – [Wyd. 3]. – Warszawa : „PAX”, 1983. – 106 s. : rys.

4. JASNA GÓRA / [zdjęcia Krzysztof Świertok; red. Józef Kuffel]. – Koronowo : „Koronis”, 1997. – [36] s. : il., fot. kolor., portr. – (Polskie Obiekty Sakralne)
5. JASNA GÓRA na dawnej pocztówce / [red. Bogusław Szybkowski; opisy kart pocztowych Stanisław Rudziński]. – Opole : „MS”, 2000. – 127 s. : il.
6. JASNA GÓRA : w 600-lecie Sanktuarium / Zbigniew Bania, Stanisław Kobielus; zdjęcia Janusz Rosikoń, Chris Niedenthal, Józef Jurkowski. – [Wyd. 2]. – Warszawa : „PAX”, 1983. – 69 s., [120] s. il., 1 pl., portr.
Bibliogr. s. 57.
7. JASNOGÓRSKI refektarz / Krzysztof Dominik Łuszczek. – Warszawa : „Formica”; Częstochowa : „Paulinianum”, 1992. – 107 s. : fot. kolor., 2 pl.
Bibliogr. s. 101-104.
8. KLEJNOTY Jasnej Góry / Jan Samek, Janusz Zbudniewek. – [Wyd. 2]. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1983. – 162 s. : faks., fot., portr.
Bibliogr. s. [164-165].
9. NAJPIĘKNIEJSZE zabytki / Roman Marcinek. – Kraków : Wydaw. Ryszard Kluszczyński, 2003. – 112 s. – (Polska)
10. OLTARZ Jasnogórskiej Bogurodzicy : treści ideowe oraz artystyczne kaplicy i retabulum / Jan Golonka. – Częstochowa : „Paulinianum”, 1996. – 483 s. : faks., fot., rys. – (Zbiory Sztuki Wotywniej na Jasnej Górze w Częstochowie)
Bibliogr. s. 447-464.
11. SKARBY Jasnej Góry / [tekst] Janusz St[anisław] Pasierb, Jan Samek; zdjęcia Janusz Rosikoń, Chris Niedenthal, Józef Jurkowski. – Wyd. 5. – Warszawa : „Interpress”, 1991. – 222 s. : faks., fot., portr.
Bibliogr. s. 222-[223].

b. Artykuły

1. BROSZA z kameą / Ewa Letkiewicz. – (Wokół jednego zabytku) // Spotk. z Zabytk. – 2000, nr 12, s. 15
Barokowy klejnot z rubinowej sukienki obrazu jasnogórskiego.
2. BUDOWA Sali Zgromadzeń na Jasnej Górze / Jarosław Koftun // Archit. Mur. – 1998, nr 2, s. 79-81
3. GOBELINY na Jasnej Górze / Jan Golonka; rozm. przepr. Włodzimierz Braniecki // Arkusz. – 2002, nr 2, s. 7
Prace Urszuli Plewki-Schmidt.
4. JAK Władysław Opolczyk Jasnej Góry nie fundował / Jan Kracik // Tyg. Powsz. – 2002, nr 42, s. 11
Polem. z poz. 7.

5. JASNOGÓRSKI ołtarz Matki Bożej w sztuce polskiej i jego naśladownictwa / Jan Golonka // *Liturgia Sacra*. – 2004, nr 1, s. 143-151
6. KAPLICA św. Pawła Pierwszego Pustelnika / Jan Stanisław Rudziński // *Niedziela*. – 2002, nr 4, s. 11
7. LIST otwarty do ks. prof. Jana Kracika / Janusz Zbudniewek // *Niedziela*. – 2002, nr 47, s. 18
Polem. z poz. 4.
8. MURY, które nie runęły / Wiesław Cheimiński // *Nowe Państwo*. – 2001, nr 46, s. 42-43
Obwarowania klasztoru na Jasnej Górze.
9. OŁTARZ główny jasnogórskiej bazyliki / Mariusz Karpowicz // *Stud. Claremont*. – 1995, t. 15, s. 325-340
10. ODKRYWAMY Jasną Górę / Jan Stanisław Rudziński. – Cz. 1-40 // *Niedziela*. – 2002, nr 9-11, 13, 15, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 29, 31, s. 11; nr 33, s. 8; nr 35, s. 20; nr 37, 39, s. 11; nr 41, 43, s. 15; nr 45, 47, 49, s. 11; nr 51/52, s. 9; 2003, nr 3, 5, 7, 9, 12, 14, 17, 19, 21, 23, 25, 27, 32, 35, 39, 50, s. 11; 2004, nr 1, s. 13; nr 9, s. 11
Omówienie architektury, zabytków i sztuki sanktuarium oraz dziejów kultu Matki Boskiej Częstochowskiej.

IV. Przewodniki, informatory o Jasnej Górze

1. JASNA GÓRA / Antoni Jackowski, Jan Pach, Jan Stanisław Rudziński. – Wrocław : Wydw. Dolnośląskie, 2001. – 234 s. : il. – (A to Polska Właśnie)
Bibliogr.
2. JASNA GÓRA / Szczepan Zachariasz Jabłoński; Katolicki Uniwersytet Lubelski. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 1984. – 338 s. : il.
Bibliogr. s. 269-285.
3. JASNA GÓRA : informator / Jerzy Tomziński. – Częstochowa : nakł. OO. [Ojców] Paulinów, 1981. – 167 s., [56] s. tabl. kolor. : il. portr.
Bibliogr. s. 158-159.
4. JASNA GÓRA międzynarodowe centrum ruchu pielgrzymkowego / Antoni Jackowski; Podyplomowe Studium Pielgrzymki. Turystyka Religijna. – Częstochowa : „Edukator”, 1996. – 63 s. : fot., mapy, wykr. – (Pielgrzymki, Turystyka Religijna; skrypt nr 1)
5. JASNA GÓRA : przewodnik / Zbigniew Bania, Jan Golonka, Stanisław Kobieliński. – Warszawa : „Interpress”, 1984. – 103 s., [32] s. tabl. kolor. : il., fot., pl.

6. MIEJSCA święte Rzeczypospolitej : leksykon / pod red. Antoniego Jackowskiego; [aut. Krystyna Bastowska i in.]. – Kraków : „Znak”, 1999. – 402, [14] s. : il., fot. kolor., mapy
Bibliogr. s. 387-397.
7. PIELGRZYMKI i turystyka religijna w Polsce / Antoni Jackowski; Instytut Turystyki. – Warszawa : IT, 1991. – 183 s. : mapy, wykr.
Bibliogr. s. 157-169.
8. PIELGRZYMOWANIE / Antoni Jackowski. – Wrocław : Wydaw. Dolnośląskie, 1998. – 311 s. : il., faks., fot., mapy. – (A to Polska Właśnie)
Bibliogr. s. 284-286.
9. PIELGRZYMOWANIE na Jasną Górę w czasie i przestrzeni : wybór rozpraw i artykułów / Zachariasz S. Jabłoński. – Częstochowa : [„Eduka-tor”], 2000. – 511 s., [21] k. tabl. kolor. : il., mapy
10. SZLAKI pielgrzymkowe Europy : leksykon / red. Antoni Jackowski, Iza-bela Soljan; [hasła oprac. Elżbieta Biłska-Wodecka i in.]. – Kraków : „Znak”, 2000. – 374 s. : il. kolor., mapy kolor.
Bibliogr.
11. VADEMECUM pielgrzymujących na Jasną Górę : Matka Boża, paulini, Jasna Góra, pielgrzymki, informacje, rady praktyczne / oprac. Stanisław Alfred Traczyk. – Lublin : „Polihymnia”, 2000. – 227 s. : il. kolor., mapy kolor.
Bibliogr.
12. „Z DAWNA Polski Tyś Królową, Maryjo!” : szlak papieski : Kraków – Ja-sna Góra / Urszula Własiuk // N i e d z i e l a (A). – 2005, nr 34, s. 15

Joanna Drwięga

Paweł Mordal

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

Pracownia Krajoznawcza

WIELKOPOLSKIE RATUSZE

Na trasach turystycznych wędrówek często spotykanymi obiektami są ratusze. Stanowią one niezwykle charakterystyczny element krajobrazu wielko-

polskich miast i miasteczek. Spróbujmy odpowiedzieć sobie na pytanie skąd wzięły się te budowle i jaką pełniły funkcje w dawnych wiekach?

Okolo IX wieku zaczęły powstawać duże skupiska ludności utrzymującej się przede wszystkim z produkcji nie rolniczej. Osiedla te związane z ufortyfikowanymi budowlami obronnymi, jakie stanowiły ówczesne grody, pełniły w stosunku do nich pewnego rodzaju funkcje usługowe. Razem tworzyły zespoły grodowe, na oznaczenie, których już od X wieku zaczęło używać określenia *civitas* (miasto). W 1211 roku książę śląski Henryk I nadał osadnikom przybyłym do Złotorii przywileje na wzór praw posiadanych od 1188 roku przez mieszczan niemieckiego Magdeburga (tzw. prawo magdeburskie). Ten zwyczaj pochodzący z Europy szybko przejęli również książęta wielkopolscy, dążący do ożywienia gospodarczego również swojego regionu. Poznań otrzymał takie prawa w 1253 roku, a wcześniej Gniezno (1239), Powidz (1243) i Łądek (1250). Z biegiem czasu wśród jednolitej wcześniej społeczności miejskiej zaczęły się wykształcać podziały majątkowe. Bogaty patrycjat doprowadził do stopniowego ograniczenia władzy działających dotychczas w imieniu księcia dziedzicznych wójtów, zarządzających miastem wspólnie z ławą sądową. Ich miejsce zajęły rady miejskie z burmistrzami na czele. Miasta mogły stanowić własne prawa w uchwałach zwanych *wilkierzami*, a w przypadku wyniknięcia sporu zwracano się o rozstrzygnięcie do miasta matki – Magdeburga. W 1356 roku Kazimierz Wielki ustanowił własne sądy apelacyjne, m.in. w Poznaniu, do którego ławników posyłały najznamienitsze wówczas miasta wielkopolskie: Kalisz, Gniezno, Pызdry, Kościan, Pobiedziska i Kłecko.

Centralną część każdego miasta stanowił rynek, który częstokroć był placem targowym, a pośrodku niego stawiano zazwyczaj ratusz – reprezentacyjny budynek mieszczący wszystkie lub prawie wszystkie agendy władzy miejskiej. Jak twierdzi prof. Witold Maisel, najstarszą formę ratusza, stanowiła murowana wieża, którą z biegiem czasu przekształcono w okazały budynek. Typowym przykładem jest gotycka wieża ratuszowa w pałuckim Żninie, pochodząca z XV wieku – zbudowana na planie kwadratu, a w górnej części ośmioboczna, nigdy później nie powiększana. Wygląd ratusza zależał oczywiście od wielkości i znaczenia miasta oraz zasobności jego mieszkańców. Przeważnie były to budowle murowane, lecz zdarzały się także i drewniane. W Wielkopolsce taki ratusz, pochodzący z 1743 roku, zachował się w Sulmierzycach. Usytuowany w centrum rynku, z podcieniami wspartymi na dębowych słupach i z czterospadowym dachem krytym gontem, doskonale przystosowany był do pełnienia funkcji najważniejszego budynku miejskiego. Na jego parterze znajdowały się: archiwum, łamus czyli skarbiec (służący do przechowywania dokumentów, pieczęci, wzorów, wag i miar) oraz więzienie, a na piętrze pokój burmistrza i sala posiedzeń rady miejskiej. Inny kryty gontem ratusz znajduje się w Rostarzewie

koło Wolsztyna. Zbudowany w 1768 roku, jest jednak w przeciwieństwie do sulmierzyckiego budynkiem murowanym.

Najciekawszy, a zarazem największy ratusz zdobi oczywiście stolicę Wielkopolski. W dokumentach występuje on już w 1310 roku jako domus consulum, czyli dom radnych. Obecny, uznawany za najpiękniejszy przykład świeckiej architektury renesansowej po północnej stronie Alp, powstał w latach 1550-60 w wyniku przebudowy przez Jana Baptystę Quadro z Lugano wcześniejszego ratusza, istniejącego najprawdopodobniej już w końcu XIII wieku.

Na obszarze Wielkopolski zachowało się bardzo dużo ratuszy w stylu barokowym. W większości są to okazałe budowle z obszernymi salami, doskonale spełniającymi stawiane przed nimi zadania. Przykładem może tutaj być ratusz w Lesznie, najładniejszy – po Poznaniu – w Wielkopolsce, wzniesiony w 1 poł. XVII w. i później rozbudowany, trzykondygnacyjny z wysoką wieżą górującą nad całym śródmieściem. Równie interesujące budowle możemy spotkać w Rawiczu i Rydzynie. Na ratuszu rawickim z inicjatywy burmistrza Krystiana Styeglera założono w 1783 roku pierwszy w Polsce piorunochron. Ratusz w Obrzycku, zbudowany około połowy XVII w., trzykondygnacyjny z wieżą zwieńczoną drewnianą wieżyczką, ma w elewacji południowej oryginalny zabytek – renesansowe, marmurowe obramienie okna z 1527 roku pochodzące z klasztoru Batalha w Portugalii

Niektóre ratusze znajdują się w miejscowościach pozbawionych obecnie praw miejskich, dumnie świadcząc o ich chlubnej przeszłości. Przykładem jest kryty łamanym dachem ratusz w Bninie (obecnie części Kórnik), czy wspomniany już ratusz w Rostarzewie. Najwięcej z kilkudziesięciu zachowanych obiektów tego rodzaju pochodzi z XIX wieku. Przykładami mogą być neorenesansowy ratusz w Krotoszynie, czy klasycystyczne w Koninie, Międzyrzeczu, Kargowej lub w Nowym Tomysłu.

Jako ciekawostkę warto podać fakt występowania w jednym organizmie więcej niż jednego ratusza, co wiązało się z istnieniem i funkcjonowaniem obok siebie odrębnych jednostek prawnych z własnymi magistratami, pieczęciami i ratuszami. Nowe miasta lub tzw. jurydyki zakładali panowie świeccy lub duchowni na mocy przywileju panującego (np. lokacja Chwaliszewa i Ostrówka przez kapitułę poznańską na podstawie dokumentu Władysława Warneńczyka z 1444 roku, które przetrwały aż do końca XVIII wieku, kiedy zostały włączone w obręb Poznania), a czasem także bezprawnie wbrew interesom i protestom istniejącego już miasta (np. założone przez wojewodę Stanisława Górkę w 1563 roku Stanisławowo, zwane później miasteczkiem przetrwało mimo protestów magistratu poznańskiego i dekretów królewskich do śmierci Górki; dopiero w 1599 roku przejęło je miasto i przekształciło w przedmieście Łacina). W Poznaniu obok ratusza staromiejskiego, występowały dwa inne: na Chwali-

szewie – własności kapituły poznańskiej i na Śródcie – własności biskupów poznańskich. W małych Zdunach, w pow. krotoszyńskim były aż trzy ratusze: w tzw. Zdunach Niemieckich, Zdunach Polskich oraz w lokowanym w 1674 roku Seniutowie. Późniejsza konkurencja powodowała zazwyczaj upadek słabszego miasta lub wpływała na połączenie ich w jeden organizm (np. Kórnik i Bnin).

Miasta stanowiły własność królewską (np. Poznań) lub prywatną (np. Rydzyna, Obrzycko). Te pierwsze miały znacznie większą swobodę i niezależność. Sądzi się, że wysokie wieże budowane przy ratuszach pełniły nie tylko funkcje użytkowe (np. obserwacyjne), lecz symbolizowały owe wolności miejskie.

W ratuszu rezydowały władze miasta. Miały one do dyspozycji przynajmniej jedną dużą salę przeznaczoną na obrady, a ponadto kancelarię, archiwum i skarbiec. Czasami znajdowały się tu również waga miejska, arsenał, nawet kaplica, a w piwnicy więzienie z izbą tortur.

Rajcowie z burmistrzem na czele dysponowali od początku silną władzą w stosunku do mieszkańców miasta, o czym może świadczyć powiedzenie: „Do kościoła kiedy chcesz, a na ratusz kiedy musisz”. Pomimo zmian jakie zaszły na przestrzeni wieków, ratusz pozostał nadal symbolem władz miejskich. W niektórych z nich mieszczą się obecnie muzea lub izby pamiątek (Poznań, Żnin, Kościan, Rawicz, Śrem), w innych szkoły (Nowy Tomyśl) lub kawiarnie (Zduny). W wielu jednak i dzisiaj mają siedzibę władze administracyjne lub samorządowe (Kalisz, Krotoszyn, Obrzycko, Międzyrzecz) podtrzymujące zapoczątkowaną w średniowieczu tradycję.

Poniższa bibliografia zawiera wybrane pozycje na temat ciekawszych ratuszy wielkopolskich poprzedzone zestawieniem opracowań ogólnych o tego typu obiektach.

1. Opracowania ogólne

1. ATLAS Polski. T. 3, Turystyka / [red. nauk. Rajmund Mydel; zespół aut. Wojciech Adamski i in.]. – Kraków : „Fogra”; Warszawa : „Świat Książki”, 2003. – 319 s. : il. kolor., mapy
2. ATLAS zabytków architektury w Polsce / Hanna Faryna-Paszkiwicz, Małgorzata Milanowska, Robert Pasieczny; ze zdjęciami Piotra Jamskiego i Macieja Czaplickiego. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2001. – VIII, 668 s. : il. kolor., mapy kolor.

Bibliogr.

3. ATRAKCJE turystyczne województwa wielkopolskiego : [informator] / oprac. tekstu Anna Plenzler; oprac. graf. Tomasz Siwiński; Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego. – Poznań : Wielkopolski Ośrodek Promocji i Informacji, 2002. – [32] s. : fot., mapa
Dotyczy m.in. zabytków.
4. ATLAS zabytków architektury w Polsce / Hanna Faryna-Paszkiewicz, Małgorzata Milanowska, Robert Pasieczny. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 2001. – 668 s. : fot., mapy
Dot. m.in. Wielkopolski.
5. [DWIEŚCIE dwa] 202 × Wielkopolska / pod red. Włodzimierza Łęckiego; oprac. Paweł Anders [i in.]. – Poznań : Wydawnictwo Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2005. – 494 s. : fot. kolor. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski”)
6. KANON krajoznawczy Polski / pod red. Włodzimierza Łęckiego; [aut. hasel Anna Becker-Kulińska i in.]. – Warszawa : Wydaw. PTTK [Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego] „Kraj”, 2000. – 359 s. : il., mapy kolor.
7. KATALOG zabytków sztuki w Polsce. T. 5, Województwo poznańskie / pod red. Teresy Ruszczyńskiej i Anieli Sławskiej. – [Warszawa] : Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk. Dział Inwentaryzacji Zabytków
 - Z. 1, Powiat chodzieski / inwentaryzację przepr. Urszula Czarторыska i Marian Kutner. – 1965. – 14 s., [16] s. tabl. : fot., pl.
 - Z. 2, Powiat czarnkowski / inwentaryzację przepr. Ignacy Rybowski i Olgierd Zagórowski. – 1966. – 24 s., [50] s. : fot.
 - Z. 13, Powiat międzychodzki / inwentaryzację przepr. Ewa Smulikowska-Rodzińska [i in.]; uzupełn. i katalog oprac. Teresa Ruszczyńska i Aniela Sławska. – 1968. – 25 s., [56] s. tabl. : fot.
 - Z. 15, Powiat obornicki / inwentaryzację przepr. Izabela Galicka, Irena Kaczorowska, Hanna Sygietyńska. – 1965. – 28 s., [36] s. tabl. : fot., il.
 - Z. 21, Powiat rawicki / inwentaryzację przepr. Romana i Tomasz Juraszowie; uzupełn. Teresa Ruszczyńska i Aniela Sławska. – 1971. – 43 s., [74] s. tabl. : fot., il.
 - Z. 27, Powiat wągrowiecki / inwentaryzację przepr. Izabela Galicka, Irena Kaczorowska i Hanna Sygietyńska. – 1964. – 41 s., [62] s. tabl. : fot.
 - Z. 28, Powiat wolsztyński / inwentaryzację przepr. Izabela Galicka, Irena Kaczorowska i Hanna Sygietyńska. – 1970. – 38 s., [86] s. tabl. : fot.

8. KONIN – Kolo – Turek : przewodnik wycieczkowy / Pęcherski Zygmunt. – Poznań, 1966. – 141 s., mapa : fot.
Dotyczy m.in. ratuszy.
9. LEKSYKON miast polskich / Jerzy Kwiatek i Teofil Lijewski. – Warszawa : „Muza”, 1998. – 1103 s. : fot., mapy, pl., rys.
10. MIASTA polskie w tysiącleciu. T. 2 / [kom. red. Stefan Andrzejewski i in. red. nauk. Mateusz Siuchniński]. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1967. – 700 s., [62] s. tabl., [14] k. tabl. : il.
11. NAJCIEKAWSZE zabytki / tekst Krzysztof Nowiński [i in.]. – Warszawa : „Sport i Turystyka – Muza”, 2004. – 399 s. : il. – (Polska)
Dot. m.in. województwa wielkopolskiego.
12. NAJCIEKAWSZE zabytki w Polsce. – Warszawa : „Sport i Turystyka – Muza”, 2001. – 317 s. : mapy, pl., rys.
Dot. m.in. zabytków wielkopolskich w Chelmie, Gnieźnie, Gołuchowie, Gostyniu, Kórniku, Łądzie, Lednogórze i Poznaniu.
13. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – 351 s. : il., mapy
Bibliogr.
14. WIELKOPOLSKA : przewodnik po miejscach ładnych i ciekawych : 50 tras wycieczkowych dla posiadaczy wszelakich wehikułów / Włodzimierz Łęcki. – Poznań : „Kurpisz”, 2003. – 480 s. : il. kolor., mapy kolor.
Bibliogr.
15. WIELKOPOLSKA : słownik krajoznawczy / [przewodn. kom. red. Włodzimierz Łęcki; red. merytoryczna tekstu, skorowidze Paweł Anders; aut. haseł Paweł Anders i in.]. – Poznań : „Kurpisz”, 2002. – 455 s. : il. kolor., mapy
16. WIELKOPOLSKA – nasza kraina. T. 2, Rzecz o historii i pamiątkach z przeszłości Wielkopolski / pod red. Włodzimierza Łęckiego; [aut. Paweł Anders i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury : „Kurpisz”, 2004. – 303 s. : il., fot., mapy, pl., portr., tab.
Bibliogr. s. 229.
Dotyczy m.in. ratuszy wielkopolskich.
17. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Małuśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – 202 s. : il., fot., mapa
18. WOJEWÓDZTWO kaliskie : szkic monograficzny / Paweł Anders; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe, 1983. – 400 s., tab. : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

Bibliogr. s. 371-376.

19. WOJEWÓDZTWO konińskie : szkic monograficzny / Piotr Maluśkiewicz; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe, 1983. – 363 s. : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

Bibliogr. s. 346-348.

20. WOJEWÓDZTWO leszczyńskie : szkic monograficzny / Bogdan Zgodziński; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe, 1989. – 435 s. : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

Bibliogr. s. 411-413.

21. WOJEWÓDZTWO poznańskie : szkic monograficzny / Franciszek Jaśkowiak; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe, 1980. – 309 s., tabl. : il., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

Bibliogr. s. 297-299.

22. ZABYTKI architektury i budownictwa w Polsce. T. 32, cz. 2 : województwo poznańskie / red. Agata Kłoczko, Hanna Krzyżanowska. – Warszawa : Ośrodek Dokumentacji Zabytków, 1998. – XIII, 793 s. : mapa

23. ZABYTKI architektury i budownictwa w Polsce / Tomasz Radomski, Wojciech Radomski. – Warszawa : Centralny Ośrodek Informacji i Reklamy Turystycznej, 1978. – 464 s. – (Biblioteczka Informatora)

II. Ratusze w poszczególnych miejscowościach

BOREK WIELKOPOLSKI – piętrowy z 1855 r., kryty czterospadowym dachem

1. MIASTO i gmina Borek Wielkopolski / [red. i teksty Edmund Wolski; tłum. na jęz. ang. Marek Siek; tłum. na jęz. niem. Erwin Napierała]. – Piła : „Media”, 2005. – 27 s. : il. kolor.
2. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 280 : il., mapy
Bibliogr.
3. [STO] 100 tras po Polsce : przewodnik turystyczny nie tylko dla zmotoryzowanych / Jerzy Kwiatek, Izabela Dorocińska-Kwiatek. – Warszawa : „Muza” : „Sport i Turystyka”, 2002. – S. 260 : il., mapy
4. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 16-20 : il., fot., mapa

5. **WOJEWÓDZTWO leszczyńskie** : szkic monograficzny / Bogdan Zgodziński; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1989. – S. 133-136 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)
Bibliogr. s. 411-413.

DĄBIE – klasycystyczny, piętrowy, zbudowany w latach 1811-14. Na środku dachu okrągła wieża z balustradą

1. **TRÓJDZIELNY ratusz Dąbia** [woj. konińskie]. Wielkopolskie zabytki historii, kultury, przyrody / T.P. // *G a z . P o z n .* (Wyd. 2). – 1985, nr 58, s. 5

GOSTYŃ – dwukondygnacyjny z 1910 r., dach kryty dachówką z wieżyczką zegarową. Nad wejściem portyk z tarasem

1. **GOSTYŃ** / Włodzimierz Łęcki. – Poznań, 1997. – 63 s. : il., plany
2. **GOSTYŃ** / Włodzimierz Łęcki. – Poznań : Wydaw. WBP, 1997. – 63 s., [16] s. tabl. : fot. kolor., 1 mapa, 3 pl. – (Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 19)

Bibliogr. s. 61.

3. **HISTORIA otwiera karty** / (I) // *P a n . L e s z c z .* – 2000, nr 30, s. 23
Zabytki w powiecie gostyńskim.

GRODZISK WIELKOPOLSKI – trzykondygnacyjny, z ok. 1830 r., z niewielką wieżyczką na kalenicy

1. **GRODZISK Wielkopolski** / Paweł Anders. – Poznań : Wydaw. WBP, 1995. – 87 s., [12] s. tabl. kolor. : fot., mapa, 1 pl., rys. – (Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 10)
Bibliogr. s. [89].
2. **GRODZISK Wielkopolski** : przeszłość – zabytki – ludzie / Hilary Majkowski. – Poznań : Wydaw. Stefana Díppla, 1938. – 204 s., 6 s. tabl. : il.
3. **GRODZISK Wielkopolski wczoraj i dziś** : Stary Rynek / Dariusz Matuszewski, Jan Koza. – Grodzisk Wielkopolski : Pagina, 1997. – 38 s. : il.
4. **RATUSZ grodziski** / Jan Koza. – *Fot. // P a n . G r o d z i s .* – 1999, nr 4, s. 6

JAROCIN – wzniesiony na przełomie XVIII i XIX w., przebudowany w stylu neobarokowym w 1907 r., dwukondygnacyjny z wewnętrznym dziedzińcem

1. **DZIEJE Jarocina** : praca zbiorowa / pod red. Czesława Łuczaka; [zespół aut. Zbigniew Chodyła i in.]; Urząd Wojewódzki w Poznaniu. Wydział Kultury i Sztuki. – Poznań : Wydaw. WBP, 1996. – 527 s. : faks., fot.,

mapa, pl., portr., rys. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski. Dzieje Miast Wielkopolski; nr 7)

Bibliogr. s. 494-505.

2. HISTORII ratusza ciąg dalszy / (bas) // *Gaz. Pozn.* – 1982, nr 8, s. 6
Dotyczy ratusza w Jarocinie.
3. RATUSZ w Jarocinie / Krzysztof Jodłowski. – Fot., il. // *Zap. Jar.* – 2006, nr 1, s. 7-18; Ogłoszenie o sprzedaży ratusza w Karocinie. [Dokument sądowy z 1850 r.]. – Il. // *Tamże.* – s. 19-20
Dzieje zabytkowego ratusza od XVII wieku na tle historii miasta.
4. RATUSZ zmieni kolor / (ag). – Il. // *Gaz. Jar.* – 2006, nr 19, s. 5
Renowacja ratusza w Jarocinie.

JUTROSIN – trzykondygnacyjny z 1865 r. z ośmioboczną wieżą zegarową, z hełmem

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 284 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Małuśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 52-53 : il., fot., mapa

KALISZ – wzniesiony w latach 1920-27, czterokondygnacyjny z dziedzińcem wewnętrznym i wysoką wieżą z tarasem widokowym, zwieńczoną hełmem

1. ARCHITEKTURA klasycystyczna / Władysław Kościelniak. – Rys. // *Ziem. Kalis.* – 2006, nr 65 dod. *Magazyn Ziemia Kaliska*, s. 21
Zabytki Kalisz.
2. GOTYCKI ratusz kaliski / Władysław Kościelniak // *Ziem. Kalis.* – 2004, nr 177, dod. *Magazyn Ziemia Kaliska*, s. 25; nr 183, dod. *Magazyn Ziemi Kaliskiej*, s. 25
3. JAK wieżę kaliskiego ratusza dla turystyki przystosowano / Feliks Hertz. – Fot. // *Krajozn. i Turyst.* – 2001, nr 1, s. 6
4. KALISKIE ratusze / Władysław Kościelniak // *Ziem. Kalis.* – 1983, nr 3, s. 12
5. KALISZ : przewodnik : ilustrowany przez autora przewodnik po mieście z praktycznym informatorem, wzbogacony 132 nowymi kolorowymi zdjęciami Kalisza / Władysław Kościelniak. – Kalisz : Agencja Wydawnicza Sztuka i Rynek, 2005. – 176 s. : rys., plany; fot.
6. NA KŁOPOTY Pajzderski : z historii budowy kaliskiego ratusza [od 1920 r.] / K.P. // *Kalisia Nowa.* – 2005, nr 10/11, s. 43
7. RATUSZ i teatr. – Fot. // *Spotk. z Zabyt.* – 2003, nr 6, s. 21

Historia budynków ratusza (od 1426 r.) i teatru (od 1801) w Kaliszu.

8. RATUSZ kaliski / oprac. Władysław Kościelniak. – Kalisz : [b.w., b.r.]. – Składanka : il.
9. RATUSZ [w Kaliszu] uwieczniony / rb. – Fot. // Kalisia Nowa. – 2005, nr 10/11, s. 38-42
Wybór fotografii Ryszarda Bienieckiego, Artura Bonusiaka, Mariusza Hertmanna i Małgorzaty Pecold.
10. RATUSZ za trzy lata? / Edward Antczak // Ziemi. Kalis. – 1983, nr 11, s. 1, 7
Dotyczy ratusza w Kaliszu.
11. REFLEKSJE z ratuszowej wieży / Zdzisław Kobyłka. – Rys. // Krajozn. i Turyst. – 2001, nr 1, s. 7-8
Także omówienie obiektów w Kaliszu widocznych z tarasu widokowego.
12. ZABYTKI kaliskie / Władysław Kościelniak. – Il. // Ziemi. Kalis. – 2002, nr 34, s. 29
13. ZABYTKI, zabytki [w Kaliszu] / Władysław Kościelniak. – Fot. // Ziemi. Kalis. – 2005, nr 116, dod. Magazyn Ziemia Kaliska, s. 25

KĘPNO – piętrowy z 1835 r., z wieżyczką zegarową

1. PRZEBUDUJĄ cały rynek : remont ratusza to tylko początek : Kępno / PAW. – Fot. // Twój Puls Tygod. – 2005, nr 48, s. 10

KOŁO – pierwotnie gotycki z ok. 1390 r., przebudowany w stylu klasycystycznym w 1. poł. XIX w. Nowa wysoka wieża z 2000 r., stylizowana na gotycką, która zawaliła się w 1987 r.

1. ODBUDOWA ratusza w Kole / Mariusz Kozajda. – Fot. // Kron. Wielkop. – 2004, nr 4, s. 174-182
Dot. głównie rekonstrukcji wieży ratuszowej po katastrofie budowlanej w 1987 roku.
2. POZNALI kolskie zabytki : nowa forma edukacji / kab. – Fot. // Prz. Koł. – 2005, nr 21, s. 5
„Style architektoniczne na przykładzie zabytków Ziemi Kolskiej” – lekcja historyczna dla wychowanków Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Kole.
3. ZABYTKI miasta Koła / Ewaryst Jaśkowski // Prz. Koł. – 2000, nr 49, s. 4
4. ZACZYNAMY od północy : ruszyła odbudowa skrzydeł ratusza [w Kole] / kab. – Fot. // Prz. Koł. – 2005, nr 8, s. 3

KONIN – klasycystyczny z przełomu XVIII i XIX w., dwukondygnacyjny z czterokolumnową fasadą, ponad dachem drewniana wieżyczka zegarowa

1. KONIN : zabytki architektury / tekst Andrzej Łącki, Agnieszka Michalak, Piotr Stefański; fot i oprac. graf. Jerzy Sznajder. – Konin : Urząd Miejski w Koninie, 2005. – 23 s. : fot., pl.
2. POWIAT [koniński] pełen zabytków. – (Lato z „Przeglądem”). – Fot. // Prz. Koniń. – 2005, nr 29, s. 18
3. RATUSZ w Koninie / Janusz Pazder. – Fot., rys. // M i a s t o . – 2002, nr 1, s. 36-37
4. ZIEMIA konińska : przewodnik turystyczny / Piotr Maluśkiewicz. – Konin; [Żychlin] : „Apeks”, 1997. – 254 s., [1] k. tabl. złoż. luz. : fot. kolor., mapy, pl., rys.

Dotyczy m.in. ratusza w: Kłodawie, Kole, Koninie, Przedaczu, Turku.

KOŚCIAN – trzykondygnacyjny z pocz. XX w. Nad ryzalitem frontowym wysoka czworoboczna wieża zegarowa kryta namiotowym dachem

1. DLA nowożeńców : atrakcja turystyczna. – (Turystyczne Perły Wielkopolski 2003) / Ml. – Fot. // G a z . P o z n . – 2003, nr 164 dod. Expr. Pozn., s. 8

Zabytkowy ratusz w Kościanie.

2. KOŚCIAŃSKIE zabytki. – Fot. // G a z . P o z n . ; Z i e m . K a l i s . – 2004, nr 274 dod. Wiadomości Gospodarcze, s. XXIII
3. RATUNEK dla ratusza [w Kościanie] / JPK. – Fot. // G a z . P o z n . – 2005, nr 79, s. 14
4. RENOWACJA zegara i remont wieży ratuszowej w Kościanie w latach 1991-1993 / Stefan Żurkiewicz. – Fot., il. // P a m . T o w . M i ł o ś n . Z i e m i K o ś ć . – 1993-1995 wyd. 2000. – s. 144-150
5. WARTO zobaczyć // Z i e m . K a l i s . – 2002, nr 287, s. 16

Ratusz z XIV w. w Kościanie.

KÓRNIK – trzykondygnacyjny, neobarokowy z 1910 r., z wieżą zegarową

1. OSTROŻNIE z zabytkiem / PH. – Fot. // K ó r n i c z a n i n . – 2004, nr 13, s. 16

Remont ratusza w Kórniku, pow. Poznań.

KÓRNIK – BNIN – dwukondygnacyjny, barokowy z 2. poł XVIII w. z łamanym dachem polskim i czworoboczną wieżą zegarową z hełmem i latarnią

1. BNIN [woj. poznańskie]. Zabytkowe ratusze / Tadeusz Młeczak // G a z . Z a c h . (Wyd. A). – 1980, nr 57, s. 8, il.

KROBIA – piętrowy z 1840 r., z czworoboczną wieżą zegarową zwieńczoną krenelażem

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 293 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 86-87 : il., fot., mapa
3. WOJEWÓDZTWO leszczyńskie : szkic monograficzny / Bogdan Zgodziński; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1989. – S. 236-240 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

KROTOSZYN – barokowy z 2 poł. XVIII, przebudowany w końcu XIX w. w stylu pseudorenesansu niemieckiego, liczne wystawki i wykusze oraz wysoka ośmiokondygnacyjna wieża z tarasem widokowym, zwieńczona barokowym hełmem

1. GDZIE ten ratusz? Jednak dwa ratusze / Arkadiusz Drygas. – Fot. // Inf. Region. Krotoszyn. – 2005, nr 172 (30/490), s. 10; nr 184 (32/492), s. 10

Historia zabytkowego ratusza w Koźmieniu Wilkp., pow. Krotoszyn na tle dziejów miasta.

2. KROTOSZYN : informator historyczny / Helena Kasperska. – Krotoszyn : Muzeum Regionalne PTTK im. Hieronima Ławniczaka w Krotoszynie, 1994. – 64 s. : fot., rys.

Dotyczy m.in. ratusza miejskiego w Krotoszynie.

LESZNO – barokowy, zbudowany w latach 1637-39 wg proj. Krzysztofa Bonadury Starszego. Dwukondygnacyjny z dachem zakrytym attyką balustradową oraz wysoką wieżą zegarową nad wejściem, zwieńczoną hełmem z latarnią

1. MIEJSKI salon pod ratuszową wieżą / Adam Podsiadły. – Fot. // Merkur. Leszcz. – 1998, nr 6, s. 18-19

Projekt zagospodarowania zabytkowego ratusza w Lesznie.

2. OZDOBA leszczyńskiego ratusza // A B C . – 2003, nr 12, s. 5
3. RATUSZ [w Lesznie] piękniejszy / Paweł Klak // A B C . – 1999, nr 94, s. 3
4. RATUSZ w Lesznie / Janusz Pazder. – Fot., rys. // Miasto . – 2002, nr 4, s. 46-47
5. URZĄDZAMY ratusz w Lesznie // A B C . – 2000, nr 14, s. 4

6. WIZYTÓWKA miasta / Dariusz Grześ. – Fot. // *Pan. Leszcz.* – 2000, nr 12, s. 23
Renowacja ratusza w Lesznie.
7. WYCIECZKA turystyczno-krajoznawcza po województwie leszczyńskim szlakiem zabytkowych kościołów, pałaców, parków, dworów / Lech Kościński // *Inf. Kult. i Turyst. Woj. Leszcz.* – 1998, nr 1, s. 29-30
8. ZABYTKOWY ratusz [w Lesznie] na oścież / Im. – Fot. // *Głos Wielkop.* – 2000, nr 49, s. 20

MIĘDZYRZECZ – klasycystyczny, piętrowy budynek z poddaszem użytkowym z neogotyckim hełmem na wieży zegarowej

1. MIĘDZYRZECZ i okolice : praca zbiorowa / pod red. Tomasza Łuczaka i Doroty Matyaszczyk; [Wielkopolski Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Poznaniu]. – Międzyrzecz; Gorzów Wlkp. [Wielkopolski] : „Arsenal”, 1998. – 202, s., [28] s. tabl. 1 k. złoż. kolor. luz. : il., faks., fot., mapy, pl.
Bibliogr. przy rozdz.

OBRYZCKO – barokowy z poł. XVII w., trzykondygnacyjny z wtopioną czworoboczną wieżą z drewnianą latarnią

1. BAROKOWA perelka Obrzycka [woj. poznańskie. Ratusz]. Wielkopolskie zabytki historii, kultury, przyrody / T.P. // *Gaz. Pozn.* (Wyd. 2). – 1985, nr 27
2. VADEMECUM Krajoznawcze Ziemi Szamotulskiej / Romuald Krygier, Paweł Mordal. – Szamotuły : Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Oddział w Szamotulach, 2002. – 128 s. : mapa, fot., rys.

ODOLANÓW – eklektyczny z końca XIX w.

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 298 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 110-111 : il., fot., mapa
3. WOJEWÓDZTWO kaliskie : szkic monograficzny / Paweł Anders; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1983. – S. 265-269 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

OPALENICA – dwukondygnacyjny z końca XIX w., elewacja z cegły klinkierowej, nad kalenicą ośmioboczną wieżyczką z sygnaturką

1. DZIEJE Opalenicy : praca zbiorowa / pod red. Czesława Łuczaka; Urząd Wojewódzki w Poznaniu. Wydział Kultury i Sztuki. – Poznań : „Atos”, 1993. – 363 s. : faks., fot., mapa, 1 pl., portr. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski”. Dzieje Miast Wielkopolski; nr 3)

Bibliogr. s. 335-344.

OSTRÓW WIELKOPOLSKI – trzykondygnacyjny z 1 poł. XIX w., z dziedzińcem wewnętrznym, attyka ze sterczynami i wieżyczką z pseudobarokowym hełmem

1. CO JEST za tym płotem? Ratusz przez duże „R” / Maciej M. Kozłowski // *Z i e m . K a l i s .* – 1983, nr 50, s. 1, 7
Zabytki Ostrowa Wlkp.
2. HISTORIA w puszcze zamknięta / Jarosław Wardawy. – Fot. // *G a z . O s t r o w .* – 2005, nr 21, s. 8
Remont zabytkowego ratusza w Ostrowie Wlkp.
3. ODDRODZENIE ostrowskiego ratusza / Michał Jarnecki // *R o c z . K a l i s .* – 1987, t. 20, s. 375-379
4. ASTROLOGICZNE treści dekoracji sklepienia ratusza w Poznaniu / Tadeusz Doktor // *B i u l . H i s t . S z t .* – 1986, nr 2-4, s. 215-220
5. OSTRÓW Wielkopolski i obrzeża : krótki przewodnik / Wojciech Suszycki. – Ostrów Wielkopolski : Gmina Miasto, 2003. – 59 s. : fot. kolor., mapy
6. RATUSZ [w Ostrowie Wlkp.] w kolorze oliwki / Jarosław Wardawy. – Fot. // *G a z . O s t r o w .* – 2004, nr 42, s. 7

OSTRZESZÓW – piętrowy z 1840 r. z użytkowym poddaszem oraz czworoboczną drewnianą wieżyczką zegarową. Elewacja klasycystyczna

1. ATRAKCJE turystyczne powiatu ostrzeszowskiego / Mirosława Rzepecka // *K r o n . W i e l k o p .* – 2003, nr 3, s. 198-202

PONIEC – piętrowy z 1843 r., z wysoką wieżą zwieńczoną iglicą

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 301 : il., mapy
2. RATUSZ – niemy świadek historii. [Zabytki Ponieca] / (wiz) // *G a z . P o z n .* – 1985, nr 253, s. 6
3. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 128-129 : il., fot., mapa

4. WOJEWÓDZTWO leszczyńskie : szkic monograficzny / Bogdan Zgodziński; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1989. – S. 294-297 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

POZNAŃ – renesansowy z gotycką wieżą zwieńczoną klasycystycznym hełmem. Wzniesiony na przełomie XIII i XIV w., obecną formę zawdzięcza przebudowie Jana Baptysty Quadro. Ozdobą ratusza jest fasada z trzykondygnacyjną loggią arkadową, wieżyczkami i attykami

a. Pozycje zwarte

1. JEDEN dzień z Ratuszem w tle : Poznań 13 sierpnia / esej Magdalena Mrugalska-Banaszak; red. Małgorzata Waller; oprac. graf. Ewa Wąsowska. – Poznań : Muzeum Narodowe w Poznaniu, 2004. – [56] s. : fot., il.
Życie w Poznaniu jako komentarz do dokumentacji fotograficznej ratusza wykonanej przez niemieckiego fotografa, Meydenlendera.
2. POLSKA : arcydzieła w architekturze / Krzysztof Nowiński. – Warszawa : Sport i Turystyka – Muza SA, 2003. – 271 s. : fot., il.
Dotyczy m.in.: Poznań. [Ratusz]. s. 104-109.
3. POLSKA : dom tysiącletniego narodu : [album] / fot. Adam Bujak; tekst Janusz L. Dobesz. – Kraków : Biały Kruk Sp. z o.o., 2003. – 231 s. : fot.
Zawiera m.in.: Ratusz w Poznaniu.
4. PRZEGLĄD zabytków miasta Poznania : urbanistyka, architektura, budownictwo / Izabela Jasiocka, Henryk Kondziela. – Poznań, 1965. – 102 s.
5. RATUSZ : Muzeum Historii Miasta Poznania : przewodnik / pod red. Magdaleny Warkoczewskiej; Muzeum Narodowe w Poznaniu. – Poznań, 1993. – 81 s. : il.
6. RATUSZ Muzeum Historii Miasta Poznania : informator / oprac. aut. Magdalena Warkoczewska. – Poznań : Muzeum Narodowe w Poznaniu, 1988. – [16] s. : fot., pl., portr., rys.
7. RATUSZ Poznański / Teresa Jakimowicz. – Warszawa : „Sport i Turystyka”, 1979. – 36 s. : il. – (Zwiedzamy Zabytki i Muzea)
8. RATUSZ poznański / Nikodem Pajzderski. – Poznań : Wydaw. Mariana Niemierkiewicza, 1913. – 84 s. : il. – (Biblioteka Wielkopolska : monografie ilustrowane w zakresie kultury i sztuki w Wielkopolsce)
9. RATUSZ poznański / Kazimierz Ruciński. – Poznań, 1912. – 37 s. : il.
10. RATUSZ poznański : [album] / tekst Jan Skuratowicz; fot. Maciej Kuszeła, Andrzej Florkowski. – Poznań : Wydaw. Miejskie, 2003. – 121 s. : fot.
Historia i wystrój wnętrza zabytkowej budowli.

b. Artykuły

1. ATRAKCJE poznańskiej Starówki / (cyt), (is), (jop). – Fot. // *Głos Wielkop.* – 1998, nr 280, s. 11
Stary Rynek w Poznaniu.
2. BIADA orła opiekunom... / Grzegorz Sporakowski. – Fot // *Głos Wielkop.* – 2003, nr 232, dod. *Głos Poznaniaka*, s. VI-VII
Historia orła na szczycie wieży ratuszowej.
3. BUDOWANIE przy ratuszu : Poznań : renesansowy symbol miasta / Anna Plenzler. – Fot. // *Głos Wielkop.* – 2005, nr 295, dod. *Trzeci Wymiar*, s. 10
Historia, architektura i wystrój wnętrza ratusza.
4. „BUDOWANIE przy ratuszu powinno być wystawić” / Anna Plenzler. – Fot. // *Głos Wielkop.* – 2000, nr 53, s. 20-21
Ratusz w Poznaniu.
5. „BUDYNEK abo poprawa ratusza i wieży ratusznej” w Aktach miasta Poznania od XVI do XVIII wieku / wyd. Zofia Wojciechowska. – Il. // *Kron. M. Pozn.* – 2004, nr 2, s. 136-159
Fragment dokumentacji wydatków na remonty ratusza z lat 1527-1783.
6. BUDOWNICZY ratusza / Marek Rezler // *Głos Wielkop.* – 1998, nr 53, s. 17
Ratusz w Poznaniu.
7. BYŁAM „panią na ratuszu” : wspomnienia z lat 1954-1992 / Magdalena Warkoczewska. – Fot. // *Kron. M. Pozn.* – 2004, nr 2, s. 372-393
Wspomnienia dyrektora Muzeum Historii Miasta Poznania.
8. DŹWIĘKOWA wizytówka miasta / Michał Gryczyński. – fot. // *Przew. Katol.* – 2004, nr 2, s. 25
Kuranty na ratuszowej wieży.
Dotyczy ratusza w Poznaniu.
9. EKSPozycja w piwnicy [Ratusza]? / JŁ. – Fot. // *Gaz. Pozn.* – 2004, nr 187, dod. *Expr. Pozn.*, s. 4
Muzeum Historii Miasta Poznania.
10. FASADA ratusza poznańskiego / Jerzy Kowalczyk. – Rys. // *Kron. M. Pozn.* – 2004, nr 2, s. 38-80
11. FASADA ratusza poznańskiego. Recepcja form z traktatu (Sebastiana) Serlia i antyczny program / Jerzy Kowalczyk // *Hist. Szt.* – 1970, t. 8, s. 140-176
12. HERAKLES i Kuracjusz na sklepieniu Sali Renesansowej / Radosław Piętka. – Fot. // *Kron. M. Pozn.* – 2004, nr 2, s. 99-113
Dekoracja sklepienia z 1555 roku.

13. HISTORIA ratuszowych piwnic / ELKA. – Fot. // Ziem. Kalis. – 2003, nr 192, dod. Express w Kaliskiej, s. 6
14. INSKRYPCJE na attyce ratusza / Jacek Wiesiołowski. – Fot. // Kron. M. Pozn. – 2004, nr 2, s. 394-404
15. JEDEN dzień z Ratuszem w tle / Izabela Dachtera. – Fot. // Głos Wielkop. – 2004, nr 160, dod. Głos Poznaniaka, s. IV-V
Ratusz i Stary Rynek w Poznaniu.
16. KRÓTKA historia nowego Ratusza [poznańskiej Wagii]. – (W dawnym Poznaniu) / KRIS. – Fot. // Gaz. Pozn. – 2000, nr 229 dod. Expr. Pozn., s. 7
17. KRYMINALNE dzieje ratusza / wyd. Wanda Karkucińska. – Il. // Kron. M. Pozn. – 2004, nr 2, s. 114-159
Fragmety zeznań kobiet oskarżonych o dzieciobójstwo i świętokradztwo w latach 1544-1597.
18. LOKALNA władza w państwowym Ratuszu [w Poznaniu] : jaka powinna być przyszłość najważniejszego miejskiego gmachu? / Józef Djaczenko, Elżbieta Podolska. – Fot. // Gaz. Pozn. – 2002, nr 54, dod. Expr. Pozn., s. 1
19. ŁAD kosmosu, ład państwa, ład miasta : dekoracja sklepienia Sali Renesansowej ratusza / Teresa Jakimowicz. – Fot. // Kron. M. Pozn. – 2004, nr 2, s. 81-98
20. MALOWANIE ratusza, czyli jak Prusacy odnowili siedzibę magistratu w latach 1910-1913 / Jarosław Mulczyński. – Fot., rys. // Kron. M. Pozn. – 2004, nr 2, s. 287-314
Dotyczy Ratusza w Poznaniu.
21. OD BRAUNA i Hogenberga do radcy rejencyjnego Meydenleydera : wizerunki ratusza z lat 1618-1887 / Magdalena Mrugalska-Banaszak. – Fot., il. // Kron. M. Pozn. – 2004, nr 2, s. 234-259
Ikonografia poznańskiego ratusza.
22. ODBUDOWA ratusza poznańskiego po zniszczeniach w 1945 roku i późniejsze prace restauracyjno-konserwatorskie / Henryk Kondziela. – Fot. // Kron. M. Pozn. – 2004, nr 2, s. 336-354
23. ORLE skarby z Ratusza [w Poznaniu] / KRIS. – Fot. // Gaz. Pozn. – 2000, nr 281, dod. Expr. Pozn., s. 6
24. ORZEŁ z Ratusza / Marek Rezler. – Fot. // Głos Wielkop. – 2003, nr 202, dod. Głos Poznaniaka, s. VI
Historia orla na szczycie wieży ratuszowej.
25. ORZEŁ z wieży ratuszowej / Renata Linette. – Fot. // Kron. M. Pozn. – 2004, nr 2, s. 198-219
Historia zabytku od 1783 roku.

27. PATRZĄC na ratusz... / Krystyna Biniak // *Gaz. Pozn.* – 1984, nr 178, s. 5
Ratusz w Poznaniu.
28. PIERWSZORZĘDNA osobliwość miasta i niezwykła atrakcja turystyczna : z dziejów ratusza w dwudziestoleciu międzywojennym / Waldemar Karolczak. – Fot. // *Kron. M. Pozn.* – 2004, nr 2, s. 315-335
Dotyczy ratusza poznańskiego.
29. POZNAŃ walczy o swój Ratusz / Elżbieta Podolska, Józef Djaczenko. – Fot. // *Gaz. Pozn.* – 2001, nr 144, dod. Expo. Pozn., s. 8
Dot. także Muzeum Historii Miasta Poznania Oddziału Muzeum Narodowego w Poznaniu.
30. POZNAŃSKI Ratusz odzyskał elewację / JOD // *Gaz. Pozn.* – 2002, nr 32, dod. Expr. Pozn., s. 3
31. PRACE konserwatorskie przy elewacjach zewnętrznych ratusza w latach 1999-2001 / Mirosław Owsiański. – Fot. // *Kron. M. Pozn.* – 2002, nr 2, s. 405-427
Dotyczy ratusza poznańskiego.
32. RATUSZ. – Fot. // *Miasto.* – 2000, nr 7/8, s. 48-49
Dot. m.in. ratusza w Poznaniu.
33. RATUSZ gotycki / Jan Skuratowicz. – Il. // *Kron. M. Pozn.* – 2004, nr 2, s. 7-25
Historia i architektura poznańskiego ratusza.
34. RATUSZ; The town hall / Janusz Pazder. – Fot. // *IKS na Lato.* – 2003, nr 1, s. 2-5
Historia, architektura i wystrój wnętrza ratusza.
35. RATUSZ Naj... / Jędrzej Stefan Plączkowski // *Welcome to Poznań.* – 2000, nr 6, s. 22
36. RATUSZ poznański / ELKA. – Fot. // *Gaz. Pozn.* – 2002, nr 150, dod. Expr. Pozn., s. 7
37. RATUSZ [w Poznaniu] w błękitach : [prace konserwatorskie] / Małgorzata Derwich. – Fot. // *Expr. Pozn.* – 1999, nr 12, s. 5
38. RATUSZ w Poznaniu. – Fot. // *Gaz. Wybor.* – Poznań. – 2004, nr 131, dod. spec. 50 lat Muzeum Historii Miasta Poznania, s. 1-8
39. RATUSZ w Poznaniu / Janusz Pazder. – Rys. // *Miasto.* – 1999, nr 11, s. 54-55
40. RATUSZ w Poznaniu / Janusz Pazder. – Fot. // *Miasto.* – 2001, nr 3, s. 36-37
41. RATUSZ w Poznaniu i jego przebudowa w latach 1910-1913 / Walter Bettenstaedt / tłum. Maria Mikołajczak; wstęp Jan Skuratowicz. – Fot., rys. // *Kron. M. Pozn.* – 2004, nr 2, s. 265-286

- „Das Rathaus In Posen und seine Herstellung In der Jahre 1910-1913” – fragmenty książki niemieckiego architekta remontującego ratusz, wydanej w 1913 roku.
42. RATUSZOWE tajemnice : czego nie wi(e)dzą turyści? / Grzegorz Sporakowski. – Fot. // *Gł o s W i e l k o p .* – 2006, nr 66, s. 14
Historia i architektura Ratusza w Poznaniu.
 43. RATUSZOWY handwas / Zygmunt Dolczewski. – Fot. // *K r o n . M . P o z n .* – 2004, nr 2, s. 228-233
Wnęka do lawaterza (handwasu) w budynku poznańskiego ratusza.
 44. REKONSTRUKCJA orła z elewacji północnej ratusza / Zenon Piech. – Fot. // *K r o n . M . P o z n .* – 2004, nr 2, s. 439-444
 45. REMONT podziemi Ratusza / Joanna Kardasz. – Fot. // *G a z . P o z n .* – 2002, nr 161, dod. Expr. Pozn., s. 1
 46. RENESANS w ratuszu / (k m n). – Fot. // *S p o t k . z Z a b y t .* – 2002, nr 12, s. 42
Sklepienie Wielkiej Sieni.
 47. ROGATY symbol / Grzegorz Sporakowski. – Rys. // *Gł o s W i e l k o p .* – 2005, nr 188, s. B6
Historia zegara na wieży ratuszowej w Poznaniu.
 48. STARE jak nowe : ochrona zabytków [w Poznaniu] / Józef Djaczenko // *G a z . P o z n .* – 2005, nr 14, s. 9
 49. STARE skarby w orlim brzuchu. – (W dawnym Poznaniu) / KRIS. – Fot. // *G a z . P o z n .* – 2003, nr 167, dod. Expr. Pozn., s. 9
Historia orła z wieży poznańskiego ratusza.
 50. STARY Ratusz w ludowe ręce. – (W dawnym Poznaniu) / KRIS. – Fot. // *G a z . P o z n .* – 2004, nr 166, dod. Expr. Pozn., s. 5
Odbudowa poznańskiego ratusza po zniszczeniach wojennych.
Dot. m.in. otwarcia Muzeum Historii Miasta Poznania w 1954 r.
 51. ŚNIADANIE z widokiem na Ratusz // *B i u ł . M i e j .* – 2002, nr 3, s. 29
Prace konserwatorskie.
 52. TAJEMNICE brezentowej walizki : z Anną Rogalanką, historykiem i historykiem sztuki, o odbudowie i dekoracji ratusza w latach 1952-1954 / rozm. Danuta Książkiewicz-Bartkowiak. – Fot., il., portr. // *K r o n . M . P o z n .* – 2004, nr 2, s. 355-371
Wspomnienia.
 53. UKRZYŻOWANIE z Sali Sądowej ratusza / Alicja Fidelus. – Il. // *K r o n . M . P o z n .* – 2004, nr 2, s. 160-169
Zabytkowy obraz z początku XVII wieku.

54. WAGA miejska czy ratusz? / Ewa Leszczyńska. – Fot., il. // *Kron. M. Pozn.* – 2003, nr 2, s. 61-86

Historia budynku wagi miejskiej w Poznaniu rozebranego w 1890 roku i zrekonstruowanego w latach 1956-1960. W aneksie treść rachunku Jana Friedricha Vogelsanga za restaurację wagi z 1725 roku.

55. I WIELKOPOLSKIE Spotkania Konserwatorskie [w Poznaniu] / Piotr Dybalski. – Fot. // *Kron. Wielkop.* – 1996, nr 4, s. 175-178
56. ZWIEDŹ Poznań i okolice. – (Wielkopolskie zabytki) / Joanna Łukomska. – Fot., il. // *Gaz. Pozn.* – 2003, nr 168, dod. Expr. Pozn. s. 8

RAWICZ – barokowy z poł. XVIII w., dwukondygnacyjny z mansardowym dachem zwieńczonym drewnianą wieżyczką zegarową z hełmem. W 1783 r. zainstalowano na niej pierwszy w Wielkopolsce piorunochron

1. PARADA zabytków [w powiecie rawickim] / (ram). – Fot. // *Pan. Leszcz.* – 2000, nr 32, s. 19
2. [STO pięćdziesiąt] 150 lat rawickiego ratusza / Włodzimierz Jędrzejczak. – Fot. // *Życie Raw.* – 2004, nr 3, s. 9

RAWICZ – SARNOWA – dwukondygnacyjny z 1837 r., ze strzelistą neogotycką wieżą z 1870 r.

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 309 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 146-147 : il., fot., mapa
3. WOJEWÓDZTWO leszczyńskie : szkic monograficzny / Bogdan Zgodziński; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1989. – S. 311-325 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

ROSTARZEWO – barokowy z 1768 r., dwukondygnacyjny, przykryty czterospadowym dachem krytym gontem z drewnianą wieżyczką zegarową

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 310 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 151-153 : il., fot., mapa

RYDZYNA – barokowy z 1761 r., wkomponowany w zachodnią pierzeję rynku. Od frontu wysoki szczyt; dach zwieńczony wieżyczką z ażurowym hełmem

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 311 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 158-159 : il., fot., mapa
3. WOJEWÓDZTWO leszczyńskie : szkic monograficzny / Bogdan Zgodziński; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1989. – S. 329-337 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

SULMIERZYCE – jedyny drewniany ratusz w Polsce, zbudowany w 1743 r. Drukondygnacyjny, z czterospadowym dachem wspartym na tworzących podciennie słupach, kryty gontem z niewielką wieżyczką z blaszanym hełmem

1. POWIAT krotoszyński / Paweł Anders. – Poznań : Wydaw. WBP, 2001. – S. 95-96 : tabl. kolor., il., mapy. – Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 28)
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 164-165 : il., fot., mapa
3. WOJEWÓDZTWO kaliskie : szkic monograficzny / Paweł Anders; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1983. – S. 330-332 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

ŚREM – trzykondygnacyjny z 1836 r. Fasada z dwoma wyraźnymi ryzalitami bocznymi

1. SPOTKANIA z zabytkami [w powiecie średzkim] / (ph). – Fot. // P a n . L e s z c z . – 2000, nr 33, s. 19
Dot. m.in. ratusza w Śremie.
2. ŚREM / Zbigniew Szmidt. – Poznań. Wydaw. WBP, 1994. – 90 s., [12] s. fot. kolor. : 1 mapa, 1 pl., rys. – (Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 5)
Bibliogr. s. 89.

TUREK – drukondygnacyjny z 2. poł. XIX w. W fasadzie ryzalit z trójkątnym szczytem i wyższą czworoboczną wieżą

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 316 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [konceptcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 178-179 : il., fot., mapa
3. WOJEWÓDZTWO konińskie : szkic monograficzny / Piotr Maluśkiewicz; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1983. – S. 304-312 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

WOLSZTYN – trzykondygnacyjny budynek na planie prostokąta z 1835 roku. W szczycie znajduje się orzeł, niżej – nad głównym wejściem do budynku – herb miasta

1. POWIAT wolsztyński / Bogdan Kucharski. – Poznań : Wydaw. WBP, 2001. – 115 s., [16] s. tabl. kolor. : il., mapy. – (Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 27)
Bibliogr.
2. ZABYTKI Ziemi Wolsztyńskiej / (PAS). – Fot. // P a n . L e s z c z . – 2002, nr 4, s. 19

WRONKI – dwukondygnacyjny z 1910 r., przykryty czterospadowym dachem mansardowym z wieżyczką zegarową i blaszanym hełmem

1. VADEMECUM Krajoznawcze Ziemi Szamotulskiej / Romuald Krygier, Paweł Mordal. – Szamotuły : Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Oddział w Szamotulach, 2002. – 128 s. : mapa, fot., rys.
2. ZIEMIA Szamotulska : przewodnik / Paweł Mordal. – Poznań : Wielkopolski Ośrodek Informacji Turystycznej, 1993. – 93 s., [8] s. tabl. kolor., [1] k. tabl. złoż. luz. : il., mapy. – (Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 2)
Bibliogr.

WRZEŚNIA – neogotycki, trzykondygnacyjny z 1910 r., na kalenicy skrzydła wieżyczka z balkonem i strzelistym hełmem

1. POLSKA : zabytkowe ratusze / Roman Pawlak. – Warszawa : „Sport i Turystyka” : „Muza”, 2003. – S. 318 : il., mapy
2. WIELKOPOLSKIE ratusze / [konceptcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluśkiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 192-193 : il., fot., mapa

3. WOJEWÓDZTWO poznańskie : szkic monograficzny / Franciszek Jaśkowiak; Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu. – Warszawa; Poznań : Państw. Wydaw. Naukowe. Oddział, 1980. – S. 287-291 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)

ZDUNY – parterowy z użytkowym poddaszem, z 1. poł. XVII w. Od str. wsch. przylega murowana wieża zegarowa zwieńczona hełmem i parterowa dobudówka

1. POWIAT krotoszyński / Paweł Anders. – Poznań : Wydaw. WBP, 2001. – 119 s., [16] s. tabl. kolor. : il., mapy. – (Wielkopolska Biblioteka Krajoznawcza; nr 28)

Bibliogr.

2. ZOSTAŁ jeden ratusz... / AD. – Fot. // Inf. Region. Krotoszyn. – 2005, nr 166, s. 10

Zabytkowy ratusz w Zdunach, pow. Krotoszyn.

ZŁOTÓW – piętrowy z użytkowym poddaszem z 1915 r. czterospadowy dach wieńczy ośmioboczna wieżyczka z balustradą

1. WIELKOPOLSKIE ratusze / [koncepcja, oprac. tekstów, wybór fot. Piotr Maluskiewicz; teksty Marek Fijałkowski [i in.]; fot. Karol Budziński [i in.]. – Poznań : Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury, 2005. – S. 200-201 : il., fot., mapa
2. WOJEWÓDZTWO piłskie : szkic monograficzny / Włodzimierz Łęcki. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1988. – S. 390-398 : fot., mapy. – (Biblioteka Kroniki Wielkopolski)
3. ZŁOTÓW / Antoni Śmigielski. – Poznań : Wydaw. WBP, 1995. – S. 25, [16] s. tabl. kolor. : fot., mapy. – Wielkopolska biblioteka Krajoznawcza; nr 9)

BIBLIOGRAFIE OSOBOWE

Stanisław Lem
(1921-2006)

Stanisław Lem – ur. 12.09.1921 – zm. 27.03.2006 – powieściopisarz, filozof, futurolog. Urodził się we Lwowie w rodzinie zamożnego lekarza laryngologa. Na tamtejszym uniwersytecie w 1940 r. rozpoczął studia medyczne, lecz przerwała je II wojna światowa. W czasie jej trwania pracował jako mechanik samochodowy i spawacz. Studia ponowił w 1944 r., ale przeprowadzka rodziny do Krakowa (1946) spowodowała, że pisarz kontynuował studia na Uniwersytecie Jagiellońskim i w 1948 r. uzyskał absolutorium Wydziału Medycznego.

Początkowo pisał artykuły w fachowej prasie lekarskiej, felietony, recenzje książek naukowych, opowiadania i wiersze. Współpracował z takimi czasopismami jak: „Życie Nauki”, „Tygodnik Powszechny”, „Kuźnica”, „Żołnierz Polski”, „Teksty Drugie”, „Dekada Literacka”. W czasie stanu wojennego przebywał w RFN i Austrii. W latach 1983-1987 pisał w paryskiej „Kulturze” pod pseudonimem P. Znacwa. Zadebiutował w 1946 r. powieścią „Człowiek z Marsa”, opublikowaną na łamach pisma „Nowy Świat Przygód”. Ujawniał w niej fascynację „Wojną światów” Herberta G. Wellsa. Swoją pierwszą wybitną powieść „Szpital Przemienienia” napisał w 1948 r., lecz z powodu cenzury opublikowano ją dopiero w 1955 r., dlatego za debiut książkowy Lema uznaje się „Astronautów” (1951). Książka zdefiniowała na wiele lat tematykę pisarza: sceneria kosmiczna oraz problemy, z którymi borykają się ludzie niezależnie od epoki i zaawansowania technologicznego. W „Obłoku Magellana” (1955), dodatkowo analizował zachowania ludzi w niewielkiej zamkniętej i odizolowanej przestrzeni.

Powieści science fiction Lema skupiały się na możliwości kontaktu z życiem pozaziemskim: „Eden” (1959), „Niezwyciężony” (1964). W „Solaris” (1961), najsłynniejszej powieści, od której zaczyna się międzynarodowy rozgłos Lema, autor próbuje zmierzyć się z zagadnieniem granic ludzkiego poznania i miejsca człowieka wśród nowych technologii. Zawiera gorzką prawdę o samotności współczesnych ludzi w przyrodzie, z którą nie potrafią się ani komunikować, ani jej zrozumieć tak, jak rozumieli ją ludzie sprzed wieków.

Inną treść ma „Wysoki Zamek” (1966). Nie można jej zaliczyć do fantastyki, bowiem jest to dociekliwy autoportret z międzywojennym Lwowem w tle; pełna humoru opowieść o dzieciństwie, młodości i dojrzewaniu pisarza.

Kolejny nurt to dzieła bajkowe i zarazem groteskowe: „Dzienniki gwiazdowe Ijona Tichego” (1954), „Pokój na Ziemi” (1987), „Księgi robotów” (1961), „Bajki robotów” (1964), z których za najdoskonalszą autor uznał „Cyberiadę” (1965) o perypetiach dwóch genialnych konstruktorów. Na takiej bazie stworzył

literaturę, w której połączył fantastykę z baśnią i powiastką filozoficzną, poruszając przy tym problemy etyki, socjologii i socjoinżynierii. Temat etyki zawodowej naukowców i dopuszczalnych metod badawczych autor przedstawił w powieści „Głos Pana” (1968).

Odrębne miejsce zajmują rozważania naukowe, literackie i futurologiczne. Przykładem takich utworów są: „Doskonała próżnia” (1971), „Wielkość urojona” (1973), „Biblioteka XXI wieku” (1986) i „Filozofia przypadku: literatura w świetle empirii” (1968), w której ujawnił zainteresowanie wpływem przypadku na ludzkie życie. Podobny problem porusza w detektywistycznej powieści „Katar” (1976).

O miejscu człowieka w świecie przyrody pisał w „Summa technologiae” (1964). Formułował idee na temat przyszłości cywilizacji, o zagrożeniach związanych z rozwojem nauki i postępem technologicznym. Jakkolwiek nie wszystkie teorie się sprawdziły, wykazał się niezwykłą inteligencją. „Bomba megabitowa” (1999) i „Okamgnienie” (2000) – zbiór tekstów opublikowanych w „Odrze” i „Tygodniku Powszechnym” – kontynuują rozważania, w których autor m.in. krytykuje wynalazki informatyczne takie jak Internet czy bazy danych, uznając je za kolejne narzędzie przemocy i źródło nieprzewidywalnych niebezpieczeństw.

Jako wybitny przedstawiciel polskiej fantastyki, Stanisław Lem jest laureatem wielu nagród i wyróżnień. Otrzymał m.in. doktorat honoris causa Politechniki Wrocławskiej, tytuł honorowego obywatela miasta Krakowa (1997), Wielką Nagrodę Literatury Detektywistycznej (1979), nagrodę państwową I stopnia (1976), nagrodę Fundacji Jurzykowskiego w Nowym Jorku (1986), Nagrodę Wielkiej Fundacji Kultury (1996), nagrodę im. J. Parandowskiego przyznaną przez polski Pen Club (1995), Złote Berło Fundacji Kultury Polskiej (2001), również nagrodę Europejskiego Kongresu Science Fiction EUROCON (1976, 1980). Ponadto był członkiem m.in. Komisji Polskiej Akademii Nauk „Polska 2000” oraz Science Fiction Research Association i Science Fiction Writers of America. Znakomitym uhonorowaniem twórczości pisarza było nazwanie planetoidy jego imieniem.

Utwory Stanisława Lema czasem groteskowe, komiczne, poważne, atrakcyjne literacko, o filozoficznej i artystycznej wymowie, były tłumaczone na ponad 25 języków i zdobyły wielkie uznanie.

1. Życie i twórczość

a. Pozycje zwarte

1. DYSKUSJE ze Stanisławem Lemem / Małgorzata Szpakowska. – Wyd. 2 popr. – Warszawa : „Open”, 1997. – 206 s.

2. GROTESKA w twórczości Stanisława Lema / Maciej Dajnowski. – Gdańsk : Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2005. – 212 s.
Bibliogr. s. 207-[213]
3. FANTASTYKA Lema – droga do „Fiaska” / Piotr Krywak. – Kraków : Wydaw. Naukowe WSP, 1994. – 189 s. – (Prace Monograficzne Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie; nr 190)
Bibliogr. s. 183-188.
4. LEM i inni : szkice o polskiej science fiction / Andrzej Stoff. – Bydgoszcz : „Pomorze”, 1990. – 274 s.
5. LEM w oczach krytyki światowej / wybór i oprac. Jerzy Jarzębski. – Kraków : Wydawnictwo Literackie, 1989. – 297 s.
6. MUZY i Hestia : studia dedykowane profesor Ludwice Ślękowej / pod red. Marcina Cieńskiego i Jacka Sokolskiego. – Wrocław : Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, 1999. – 327 s. : 3 il.
M.in. twórczość Stanisława Lema.
7. NAZWY własne w prozie Stanisława Lema / Izabela Domaciuk; Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. – Lublin : Wydaw. UMCS, 2003. – 234 s. – (Literatura – Lingwistyka; nr 6)
Bibliogr.
8. POLSKA proza innowacyjna w perspektywie postmodernizmu : od Gombrowicza po utwory najnowsze / Krzysztof Uniłowski. – Katowice : Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, 1999. – 181 s. – (Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; nr 1753)
M.in. twórczość Stanisława Lema.
9. POWIEŚCI fantastyczno-naukowe Stanisława Lema / Andrzej Stoff. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1983. – 178 s. – (Prace Wydziału Filologiczno-Filozoficznego / Towarzystwo Naukowe w Toruniu; t. 29, z. 2)
10. PROBLEMY intertekstualnego obrazowania w wybranych powieściach fantastyczno-naukowych Stanisława Lema / Iwona Pięta. – Toruń : Wydaw. Adam Marszałek, 2002. – 145 s.
Bibliogr.
11. STANISŁAW Lem : bibliography / [oprac. Krystyna Kasprzyk]; Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie. – Kraków : WBP, 1999. – 34 s. : il. – (Prace Działu Informacyjno-Bibliograficznego Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie)
12. STANISŁAW Lem – pisarz, myśliciel, człowiek / pod red. Jerzego Jarzębskiego i Andrzeja Sulikowskiego. – Kraków : Wydaw. Literackie, 2003. – 439 s.

Mater. z sesji Kraków 15-17.XI.1999, Szczecin – Greifswald 10-13.V.2000

13. STANISŁAW Lem / Ewa Balcerzak. – Warszawa : Państw. Instytut Wydawniczy, 1973. – 177 s. – (Portrety Współczesnych Pisarzy Polskich)
14. STANISŁAW Lem / [wstęp] Jerzy Jarzębski; [Übers. Doreen Daume, Katarzyna Andrusz]. – Kraków : Villa Decius. Arbeitsgruppe Literatur Polska 2000, 2000. – 27 s. : il.
Zawiera także fragm. powieści Stanisława Lema.
Bibliogr.
15. STANISŁAW Lem / Piotr Krywak; Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie. – Warszawa; Kraków : Państw. Wydaw. Naukowe, 1974. – 33 s. – (Nauka dla Wszystkich; nr 234)
16. Stanisław Lem / Antoni Smuszkiewicz. – Poznań : Dom Wydawniczy „Rebis”, 1995. – 163 s. – (Czytani Dzisiaj)
Bibliogr. s. 160-161.
17. STANISŁAW Lem „Opowieści o pilocie Pirxie” : analiza, interpretacja / [oprac. Barbara Płociennikowa]. – Łódź : „Literatura”, 1996. – 24 s. – (Lektura Szkolna)
18. STANISŁAW Lem wobec utopii / Mariusz M. Leś; Towarzystwo Literackie im. Adama Mickiewicza. Oddział Białostocki. – Białystok : TLAM. OB. : Zakład Teorii i Antropologii Literatury w Instytucie Filologii Polskiej. Uniwersytet w Białymstoku, 1998. – 189 s. – (Biblioteka Pamięci i Myśli. Ethos Literatury; 24)
Bibliogr. s. 6.
19. STUDIA z teorii literatury i poetyki historycznej / Andrzej Stoff; Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Katedra Teorii Literatury KUL. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1997. – 232 s. – (Z Teorii Literatury i Metodologii Badań Literackich; 3)
20. SZUFLADA z Atlantydy / Stanisław Bereś. – Wrocław : Dolnośląskie Wydaw. Edukacyjne, 2002. – 308 s.
21. TU JEST tu, tam jest tam / Elżbieta Michalska; [tomik il. pracami aut.]. – Białystok : Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Łukasza Górnickiego, 1999. – 54 s., [4] k. tabl. : il.
22. W KRĘGU genologii i teorii sugestii / Sławomir Cieślakowski, Teresa Cieślakowska. – Łódź : Wydaw. Uniwersytetu Łódzkiego, 1995. – 164 s.
23. WIZJONERZY i szarlatani. T. 1 / Andrzej Wójcik. – Warszawa : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1987. – 319 s.
24. WSZECHŚWIAT Lema / Jerzy Jarzębski. – Kraków : Wydaw. Literackie, 2003. – 339 s.

Informacja bibliograficzna.

25. ZE STANISŁAWEM Lemem na szlakach fantastyki naukowej / Ryszard Handke. – Warszawa : Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1991. – 138 s. : 1 portr. – (Biblioteka Analiz Literackich; 70)
Bibliogr. s. [140].

b. Artykuły

1. AUTOBIOGRAFIA / Stanisław Lem // *Gaz. Wybor.* – 2006, nr 78, s. 16-18
2. BÓG ateistów : Schulz, Gombrowicz, Lem / Jerzy Jarzębski // *Znak.* – 1997, nr 2, s. 17-33
3. BUDOWA słowotwórcza i znaczenie nazw środków psychotropowych w opowiadaniu Stanisława Lema „Kongres futurologiczny” / Julian Mielczarek // *Por. Jęz.* – 2003, z. 9, s. 44-57
4. BUDOWNICZOWIE / Małgorzata Szpakowska // *Twórczość.* – 1997, nr 7, s. 58-67
Porównanie twórczości Lema i Sapkowskiego.
5. CHAOS na cenzurowanym : późna eseistyka Lema [ref.] / Jerzy Jarzębski // *Zag. Filoz. Nauce.* – 2003, nr 33, s. 47-63
6. CHCIAŁ być synem... bankiera : Stanisław Lem nie żyje / Włodzimierz Jurasz // *Gaz. Pozn.* – 2006, nr 74, s. 11
7. CIEMNA Strona Mocy / Andrzej Solak // *Myśl Polska.* – 2006, nr 18/19, s. 6
8. CYBERNETYCZNY doktorat / Anna Wojnar // *Alma Mater.* – 2004, nr 57/58, s. 28-29
Nadanie doktoratu honoris causa nauk przyrodniczych Uniwersyte-
tu w Bielefeld.
9. CZARNA wizja / Jacek Borowski // *Wprost.* – 2000, nr 52/53, s. 66-67
10. CZŁOWIEK z przeszłości : świat żegna Lema / Georg Klein // *Forum.* – 2006, nr 14, s. 54-55
11. CZY KOSMOS jest śmieszny? / Jerzy Jarzębski // *Apokryf.* – 2001, nr 17, s. 8-9
„Cyberjada”.
12. CZY REWOLUCJA informatyczna? / Piotr Wiegandt // *Polonistyka.* – 2000, nr 1, s. 24-31
Na marginesie książki Stanisława Lema „Bomba megabitowa”.
13. CZY STANISŁAW Lem wielkim filozofem jest? / Janusz Jesiółkowski // *PAL Prz. Artyst.-Lit.* – 2001, nr 6, s. 97-102

14. DUCH puszczy / Stanisław Lem // Tyg. Powsz. – 2004, nr 50, dod. s. 3
Lektury dziecięce i młodzieżowe.
15. DOBRO ponadnarodowe : Ukraina żegna Lema / Andrzej Brzeziecki. – Korespondencja z Kijowa // Tyg. Powsz. – 2006, nr 15, s. 24
16. DYLEMATY wyzwolonego rozumu / Bernd Gräfrath // Polonistyka. – 2000, nr 1, s. 10-14
17. FANTOMATY Stanisława Lema / Krzysztof Masłoń // Rzeczpospolita (W3). – 2006, nr 78, s. A15
18. FAUST powrócił do gwiazd / Krzysztof Lubczyński // Trybuna (Wyd. 3). – 2006, nr 77, s. 11-12
19. „FIASKO” Stanisława Lema : miejsce utworu w dorobku pisarza jako zagadnienie teoretyczno- i historycznoliterackie / Andrzej Stoff // Acta UNC Filol. Pol. – 1996, z. 47, s. 79-103
20. FIZYK o „Niezwyciężonym” / Krzysztof Bujalski // Nowa Fantast. – 1996, nr 9, s. 75
21. FUTUROLOG w informatycznym oceanie AD 2000 / Mateusz Nowak // Czas Kult. – 1999/2000, nr 6/1, s. 76-80
Prognozy Stanisława Lema.
22. GRA w świat / Jan Błoński // Tyg. Powsz. – 1998, nr 45, s. 6
Laudacja wygłoszona z okazji nadania doktoratu honorowego Uniwersytetu Jagiellońskiego.
23. GRY Pilota Pirxa : krytycy o fantastyce / Zbigniew Stępień // Nowa Fantast. – 1998, nr 6, s. 68-69
24. HUMANISTA bez złudzeń / Przemysław Szubartowicz // Przegląd. – 2006, nr 14, s. 8-11
25. I LEM się myli / Adam Krzemiński // Polityka. – 1996, nr 30, s. 44-46
26. INTERTEKSTUALNE harce Stanisława Lema w „Trzech elektrycerzach” (i nie tylko) / Maria Jędrychowska // Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitleraria. – 2004, nr 4, s. 89-101
Materiały z konferencji naukowej poświęconej intertekstualności, Maniowy.
27. JAK czytać „Doskonałą próżnię” Stanisława Lema : na przykładzie XIV rozdziału powieści / Paweł Hohmann // Opcje. – 1996, nr 4, s. 22-24
28. KONIEC epoki Stanisława Lema : wspomnienie / Małgorzata Linettej // Głos Wielkop. – 2006, nr 74, s. 15
29. KRYPTONIM Lem / Wojciech Orliński. – (Kolekcja „Gazety Wyborczej”) // Gaz. Wybor. – 2004, nr 303, s. 15
„Solaris”.

30. LEM – felietonista [ref.] / Wojciech Kudyba // *Ruch Lit.* – 2001, z. 4, s. 487-498
31. LEM – klasyk / Jerzy Jarzębski // *Tyg. Powsz.* – 1999, nr 50, s. 13
Konferencja naukowa „Stanisław Lem – pisarz, myśliciel, filozof”
32. LEM : kolejne podejście / Małgorzata Nycz; rozm. przepr. Marek Oramus // *Nowa Fantast.* – 1999, nr 3, s. 82
Edycja dzieł zebranych w Wydawnictwie Literackim.
33. LEM, czyli o przekraczaniu granic / Jerzy Jarzębski // *Gaz. Wybor.* – 2006, nr 78, s. 19
34. LEM i Golem / Adam Ustynowicz // *Nowa Fantast.* – 2001, nr 10, s. 72
35. LEM i świat po 11 września / Jerzy Jarzębski // *Dekada Lit.* – 2002, nr 1/2, s. 21-29
36. LEM i trzy ewolucje / Małgorzata Szpakowska // *Konteksty.* – 1995, nr 2, s. 39-47
Fragm. książki „Dyskusje ze Stanisławem Lemem”.
37. LEM jak Conrad / Edmund Wnuk-Lipiński // *Apokryf.* – 2001, nr 17, s. 12
38. LEM na krawędzi [fragm.] / Jerzy Jarzębski // *Nowa Fantast.* – 2001, nr 9, s. 69-72
39. LEM uniwersalny / Mitsuyoshi Numano; rozm. przepr. Marcin Ogodowski // *Przeгляд.* – 2005, nr 21, s. 44-45
40. LEM w drodze na Marsa / Michał Olszewski, Renata Radłowska // *Gaz. Wybor.* – 2006, nr 79, dod. Duży Format nr 14, s. 2-4
41. LEM wśród innych / Małgorzata Szpakowska // *Twórczość.* – 1995, nr 12, s. 70-85
Fragm. książki „Dyskusje ze Stanisławem Lemem”.
42. LEMA nowa nauka / Piotr Olszewski // *Człow. w Kult.* – 2003, nr 15, s. 259-273
43. LEMA nowa nauka / Piotr Olszewski // *Stud. Niemcozn.* – 2003, t. 26, s. 661-671
44. LEPIEJ już było : Lem i Rosjanie / Marietta Czudakowa. – Korespondencja z Moskwy // *Tyg. Powsz.* – 2006, nr 15, s. 24
45. MASZYNA, dziecko, pustynia : galaktyka Stanisława Lema / Hugo Draxler // *Twórczość.* – 2001, nr 4, s. 56-87
46. MĘDRZEC w ulomnym Wszechświecie : Stanisław Lem : z medycyną w tle / Marcin Rotkiewicz, Michał C. Kacprzak. – (Sylwetka) // *Świat Nauki.* – 2003, nr 10, s. 24-26
47. MIĘDZY Swiftem a Wolterem / Wojciech Orliński // *Wiad. Kult.* – 1996, nr 37, s. 4

48. MÓWIĄ o nim / Łukasz Turski, Andrzej Kasia, Zygmunt Lichniak, Krystyna Kofta // *W i a d . K u l t .* – 1996, nr 37, s. 5
49. MUR z książek : finał edycji „Dzieł zebranych” Stanisława Lema / Tomasz Fiałkowski // *T y g . P o w s z .* – 2005, nr 22, s. 18
50. NATURALNE, sztuczne i dziura w Kosmosie / Jerzy Jarzębski // *K w a r t . A r t y s t .* – 2000, nr 1, s. 53-62
51. NAZWY geograficzne w „Obłoku Magellana” Stanisława Lema / Izabela Domaciuk // *O n o m a s t i c a .* – 1995, R. 40, s. 151-176
52. NAZWY własne w „Bajkach robotów” Stanisława Lema. Cz. 1 / Izabela Domaciuk // *A n n . U M C S . S e c t . F F .* – 1998, vol. 16, s. 127-143
53. NAZWY osobowe w „Obłoku Magellana” Stanisława Lema / Izabela Domaciuk. – streszcz. w jęz. fr. // *O n o m a s t i c a .* – 1996, r. 41, s. 213-245
54. NIEPOKOJE Stanisława Lema / Wiesław Wodecki // *D z i ś .* – 2000, nr 10, s. 98-104
55. O STANISŁAWIE Lemie / Grzegorz Sitarski // *W i a d . K u l t .* – 1996, nr 37, s. 1
56. OBOK Fukuyamy, ale chyba wyżej... / Stanisław Truchan // *A k a n t .* – 2001, nr 11, s. 13-14
Osiemdziesiąta rocznica urodzin pisarza.
57. ODSZEDŁ wielki wizjoner / Łukasz Gołębiowski // *R z e c z p o s p o l i t a (W3).* – 2006, nr 74, s. A13
58. „OPOWIEŚCI o Pilotce Pirxie” Stanisława Lema w praktyce szkolnej / Renata Goleń // *K w a r t . E d u k .* – 1998, nr 1, s. 24-35
59. OTRZEŻWIACZ : postęp technologiczny na usługach niskich instynktów i bezguścia jest nie do zatrzymania – twierdził Stanisław Lem / Wiesław Kot // *W p r o s t .* – 2006, nr 14, s. 112-114
60. PAN Cogito przed monitorem / Mirosław Pęczak // *P o l i t y k a .* – 1999, nr 39, s. 52-53
61. PISARZ bez wiary / Łukasz Gołębiowski // *R z e c z p o s p o l i t a .* – 1996, nr 209, s. 19
62. PISARZ egzystencji / Adam Poprawa // *A p o k r y f .* – 2001, nr 17, s. 13
63. PO CO piszę? [ankieta] / Stanisław Lem // *K w a r t . A r t y s t .* – 2000, nr 1, s. 63-66
64. „POLACY nie wiedzą, czym jest demokracja – każda katastrofa jest więc możliwa” [wyw.] / Stanisław Lem // *L i t e r a t u r a .* – 1995, nr 125, s. 38-39
65. POSĄG astrogatora : wspomnienie / Marek Oramus // *W i e d z a i Ż y c i e .* – 2006, nr 5, s. 10-11

66. POWRÓT z gwiazd / Maciej Piotrowski // Tyg. Solid. – 2000, nr 16, s. 13
67. PROBLEMATYKA miłosna w twórczości Stanisława Lema [ref.] / Piotr Krywak // Ann APC, Stud. Bibliothec. – 2001, nr 1, s. 137-150
68. PROJEKT literatury konceptualnej? : o książkach nieistniejących Stanisława Lema / Dariusz Brzostek // Acta UNC, Filol. Pol. – 2001, z. 54, s. 159-180
69. PRZEMIENIENIE / Stanisław Barańczak. – (Z mojej szuflady amerykańskiej; cz. 2) // Gaz. Wybor. – 2000, nr 229, s. 14-15
Powieść „Szpital Przemienienia”.
70. PRZYPADEK i konieczność / Stanisław Beres // Apokryf. – 2001, nr 17, s. 6
Na marginesie powieści „Katar”.
71. PRYZWOITOŚĆ : etyka Lema / Jerzy Jarzębski // Tyg. Powsz. – 2006, nr 15, s. 12
72. PYTANIE o Solaris / Magdalena Fikus // Apokryf. – 2001, nr 17, s. 12
73. REALISTYCZNY, fantastyczny, ironiczny, alegoryczny... : Lem a literatura / Ryszard Nycz // Tyg. Powsz. – 2006, nr 15, s. 21
74. REWERS Internetu : prawa Lema / Wiesław Kot // Wprost. – 1999, nr 16, s. 104-105
75. ROBOTYK o „Niezwyciężonym” [Odpowiedź] [polem.] / Piotr Szykarczyk / Krzysztof Bujalski // Nowa Fantast. – 1997, nr 3, s. 75
76. ROZUM „Tajemnicy chińskiego pokoju” / Jerzy Jarzębski // Dekada Lit. – 1996, nr 9, s. 3-4
77. SARMATA w wehikule czasu : (Stanisław Lem jako czytelnik) / Aleksander Fiut // Kwart. Artyst. – 2000, nr 4, s. 53-63
78. SKAZANY na fantastykę / Rafał A. Ziemkiewicz // Newsweek Polska. – 2006, nr 14, s. 104-105
79. SKRUPULATNY pan Lem / Krystyna Zaleska; rozm. przepr. Ryszard Kozik // Gaz. Wybor. – Kraków. – 2006, nr 77, s. 10
80. STANISŁAW Lem / Jan Błoński // Alma Mater. – 1999, nr 11, s. 31-32
Laudacja wygłoszona z okazji nadania tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego.
81. STANISŁAW Lem [biogr.] / Paweł Okołowski // Eduk. Filoz. – 2003, vol. 36, s. 103-128
Poglądy filozoficzne. Bibliogr. prac S. Lema s. 103-105
82. STANISŁAW Lem – filozof i pisarz : (dyskusja z lemologami) / Jakub Z[dzisław] Lichański // Prz. Hum. – 2000, nr 3, s. 45-52

83. STANISŁAW Lem – kognitywista / Janusz Jesiółkowski // Kognit. i Media w Eduk. – 2002, nr 1/2, s. 13-21
Interpretacja powieści „Solaris”.
84. „STANISŁAW Lem – pisarz, myśliciel i filozof” : międzynarodowa konferencja w Krakowie (15-17 listopada 1999) / Rafał Sulikowski // Ruch Lit. – 2000, z. 4, s. 513-516
85. STANISŁAW Lem – spirala pesymizmu / Przemysław Czapliński // Teksty Drugie. – 2001, nr 6, s. 59-75
86. STANISŁAW Lem, czyli o ludziach / Piotr Szulkin // Gaz. Wybor. – Kraków. – 2006, nr 80, s. 7
87. STANISŁAW Lem, czyli życie spełnione / Tomasz Fiałkowski // Tyg. Powsz. – 2006, nr 15, s. 9-11
88. STANISŁAW Lem nie żyje / Wojciech Orliński // Gaz. Wybor. – 2006, nr 74, s. 1
89. STANISŁAW Lem w służbie prawdy? / Konrad Turzyński // Najwyższy Czas! – 2006, nr 14, s. XXXVII
90. STANISŁAWOWI Lemowi na jubileusz / Jerzy Jarzębski, Jan Błoński, Stanisław Barańczak, Jan Józef Szczepański // Tyg. Powsz. – 1996, nr 37, s. 1, 9
91. SOKRATES piszący / Przemysław Czapliński // Apokryf. – 2001, nr 17, s. 4-5
92. SPRAWDZAJĄ się przepowiednie / Łukasz Gołębiowski // Mag. Lit. – 1999, nr 1, s. 42-44
93. SZWEJK jako kosmonauta : o przyjemności czytania Stanisława Lema / Siegfried Lenz // Odra. – 1996, nr 9, s. 55-57
94. ŚMIERĆ Lema – koniec epoki / Borys Strugacki, Władimir Sorokin, Radek Knapp, Stanisław Beres, Jerzy Jastrzębski, Paweł Dunin-Wąsowicz, Tomasz Fijałkowski // Gaz. Wybor. – 2006, nr 74, s. 4
95. ŚWIAT według Lema / Jerzy Jarzębski // Newsweek Polska. – 2006, nr 14, s. 100-104
96. TEATROLOGIA Tarantogi czyli ironiczny kontrpunkt Lema / Adam Poprawa // Odra. – 2001, nr 9, s. 50-53
97. TECHNOLOGIA moralna Stanisława Lema / Piotr Olszewski // Studia Niemcozn. – 2004, t. 27, s. 533-541
98. „TRZEBA było dalej żyć” / Małgorzata Szpakowska // Apokryf. – 2001, nr 17, s. 7
99. TRZY obsesje Stanisława Lema / Andrzej Lewmar; oprac. Małgorzata Kosewska // Gaz. Pol. – 1996, nr 27, s. 20

100. W OCZACH przyjaciół – Moskali / Marietta Čudakova, Feliks Širokov, Konstantin Dušenko, Evgenij Vajsbrojt; tłum. Jan Strzałka // *A p o k r y f.* – 2001, nr 17, s. 10-11
101. WIECZNY Lem / Janusz Korwin-Mikke // *Najwyższy Czas!* – 2006, nr 15/16, s. XVII
102. WIZJE Stanisława Lema / T[adeusz] Zbigniew Dworak // *Nowa Fantastyka*. – 2002, nr 9, s. 65-66
103. WSZECHŚWIAT do kawy / Katarzyna Janowska // *Polityka*. – 2006, nr 14, s. 100-102
104. WSZECHŚWIAT w głowie / Wiesław Łukaszewski // *Tyg. Powsz.* – 1997, nr 51/52, s. 11
Doktorat honoris causa Uniwersytetu Opolskiego.
105. ZASADA Hioba : metafizyka Lema / Małgorzata Szpakowska // *Tyg. Powsz.* – 2006, nr 15, s. 21

II. Rozmowy ze Stanisławem Lemem

a. Pozycje zwarte

1. ROZMOWY ze Stanisławem Lemem / Stanisław Bereś. – Kraków : Wydaw. Literackie, 1987. – 399 s.
2. SALON literacki : z polskimi pisarzami rozmawia Gabriela Łęcka. – Warszawa : „W.A.B.”, 2000. – 240 s.
M.in. wywiady ze Stanisławem Lemem.
3. ŚWIAT na krawędzi : ze Stanisławem Lemem rozmawia Tomasz Fiałkowski. – Kraków : Wydaw. Literackie, 2000. – 272 s.
4. TAKO rzecz... Lem / ze Stanisławem Lemem rozmawia Stanisław Bereś. – Kraków : Wydaw. Literackie, 2003. – 575 s.
5. ZACZATOWANI / Krystyna Pytlakowska, Jerzy Gomuła. – Warszawa : Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, 2005. – 400 s.
Zawiera wywiad ze Stanisławem Lemem.

b. Artykuły

1. AWERS i rewers / Stanisław Lem; rozm. przepr. Wojciech Orlński // *W i a d. K u l t.* – 1996, nr 37, s. 23
2. DWIE nogi i koniec / Stanisław Lem; rozm. przepr. Katarzyna Janowska // *Polityka*. – 2001, nr 37, s. 43-46
3. JAK pracują mistrzowie / Stanisław Lem; rozm. przepr. Robert Kozela // *A t e s t.* – 1999, nr 2, s. 28-31

4. JESTEŚMY tylko drapieżnikami : świat żegna Lema / Stanisław Lem; rozm. przepr. Vanessa de L'Or // *F o r u m* . – 2006, nr 14, s. 55-56
5. LEMÓW było coś trzech czy czterech / Stanisław Lem; rozm. przepr. Bogdan Zalewski // *S t u d i u m* . – 2000, nr 2/3, s. 140-145
6. MIĘDZY czosnkiem a wiecznością / Ewa Lipska, Stanisław Lem // *G a z . W y b o r* . – 2003, nr 190, s. 10-12
7. NIELUDZKIE przyspieszenie / Stanisław Lem; rozm. przepr. Stanisław Bereś; oprac. Maja Cichoracka // *O d r a* . – 2001, nr 9, s. 41-49
8. NIELUDZKIE przyspieszenie [skrót] / Stanisław Lem; rozm. przepr. Stanisław Bereś; oprac. Maja Cichoracka // *N o w a F a n t a s t* . – 2001, nr 9, s. 65-68
9. „NIGDY Boga nie spotkałem” / Stanisław Lem; rozm. przepr. Krzysztof Myszowski // *K w a r t . A r t y s t* . – 1998, nr 4, s. 157-160
10. NIKOMU się nie śniło... / Ewa Lipska, Stanisław Lem // *G a z . W y b o r* . – 2003, nr 299, s. 22-24
11. O ZAGRANICZNYCH podróżach, rosyjskich przygodach i olbrzymiej kurapatwie / Stanisław Lem; rozm. przepr. Tomasz Fiałkowski // *T y g . P o w s z* . – 2000, nr 43, s. 9
12. OTWIERAJĄ się wrota do piekielnych poczynąń / Stanisław Lem; rozm. przepr. Łukasz Gołębiowski // *R z e c z p o s p o l i t a* . – 1998, nr 256, s. 29
13. PALIŁEM rękopisy / Stanisław Lem; rozm. przepr. Jerzy Dudala // *R z e c z p o s p o l i t a* . – 2002, nr 126, s. D6
14. POSTĘPY hochsztaplerki / Stanisław Lem; rozm. przepr. Agnieszka Fułińska // *D e k a d a L i t* . – 2002, nr 1/2, s. 11-18
15. PUŁAPKA niedoskonała / Stanisław Lem; rozm. przepr. Teresa Walas // *D e k a d a L i t* . – 1996, nr 4, s. 1, 8-9
16. ROZMOWA na koniec wieku / Stanisław Lem, Jan Józef Szczepański; rozm. przepr. Tomasz Fiałkowski, Michał Okoński // *T y g . P o w s z* . – 2006, nr 15, s. 22-23
Przedruk z „Tygodnika Powszechnego” 1994, nr 8.
17. RZECZYWISTOŚĆ jest ciekawsza / Stanisław Lem; rozm. przepr. Łukasz Maciejewski // *K w a r t . F i l m* . – 2004, nr 45, s. 179-188
18. TAKO rzeczce... Lem [fragm. książki] / Stanisław Lem; rozm. przepr. Stanisław Bereś // *G a z . W y b o r* . – 2002, nr 116, s. 22-25
19. W GLOBALNEJ mordowni / Stanisław Lem; rozm. przepr. Ewa Likowska // *P r z e g l ą d* . – 2000, nr 40, s. 3, 5-6
20. W SIECI / Stanisław Lem; rozm. przepr. Mateusz Nowak // *W p r o s t* . – 2000, nr 9, s. 88-89

21. WSZYSTKO ma swój koniec / Stanisław Lem; rozm. przepr. Ewa Likowska // *Przegląd*. – 2001, nr 43, s. 8-12
22. Z GŁUPSTWA powstaje bardzo wiele zła / Stanisław Lem; rozm. przepr. Piotr Kitrasiewicz // *Mag. Lit.* – 2000, nr 3, s. 37-38
23. Z BRZYTWAŃ na gardle / Stanisław Lem; rozm. przepr. Anatolij Maksimow // *Forum*. – 2002, nr 10, s. 43
24. ZAGADKA sepulki : świat żegna Lema / Stanisław Lem; rozm. przepr. Piotr Faworow // *Forum*. – 2006, nr 14, s. 56-58
25. ZAWSZE byłem niewidzialny / Stanisław Lem; rozm. przepr. Katarzyna Janowska // *Polityka*. – 1998, nr 46, s. 44, 46, 48
26. ZE STANISŁAWEM Lemem o „Solaris” / rozm. przepr. Mateusz Nowak // *Arkusz*. – 1996, nr 12, s. 2
27. ŹLE jest, gdy wszystko wolno / Stanisław Lem; rozm. przepr. Jerzy Sadecki // *Rzeczpospolita*. – 2001, nr 120, s. A9

III. Korespondencja, pamiętniki

1. LISTY Lema / Wojciech Duda // *Prawo i Życie*. – 1997, nr 22, s. 6
Proces wytoczony przez pisarza Stanisławowi Remuszce w sprawie zakazu publikacji korespondencji.
2. LISTY Stanisława Lema / oprac. (MO) // *Nowa Fantast.* – 2001, nr 9, s. 6-10
3. ŻYCIE jako ciąg przyjemnych przypadków / Radek Knapp // *Gaz. Wybor.* – 2006, nr 81, s. 16

IV. Adaptacje filmowe dzieł Stanisława Lema

1. CO POWIE Lem : Solaris / Steven Soderbergh, James Cameron; rozm. przepr. Wojciech Orliński // *Gaz. Wybor.* – 2003, nr 37, dod. Duży Format nr 7, s. 8-11
2. KOSMOS czyta w naszych myślach / Zygmunt Kałużyński // *Polityka*. – 2003, nr 11, s. 73-75
Ekranizacja „Solaris” przez Andrzeja Tarkowskiego i Stevena Soderbergha
3. LEM i kino / Maciej Parowski // *Gaz. Pol.* – 2006, nr 14, s. 21
4. OBOK kina? / Maciej Parowski // *Nowa Fantast.* – 2001, nr 9, s. 57-58
5. OSTATNIE tango na Solaris / Mariusz Czubaj // *Polityka*. – 2002, nr 47, s. 64-65
6. OSTATNIE tango Solaris / Stanisław Lem; rozm. przepr. Jelena Zigmund // *Forum*. – 2002, nr 38, s. 36-38

Adaptacja filmowa powieści Stanisława Lema „Solaris”.

7. POD powierzchnią oceanu : po amerykańskiej premierze „Solaris” / Stanisław Lem // Tyg . P o w s z . – 2002, nr 51/52, s. 19
8. RECENZJA znaleziona w „Tygodniku” / Paweł Potoroczyn // Tyg . P o w s z . – 2002, nr 51/52, s. 19
O ekranizacji powieści „Solaris”.
9. STACJA Solaris / Stanisław Lem // Tyg . P o w s z . – 2002, nr 49, s. 24
O amerykańskiej ekranizacji książki w reżyserii Stevena Soderbergha.
10. ŚWIĘTY spokój / Stanisław Lem; rozm. przepr. Łukasz Maciejewski // K i n o . – 2000, nr 10, s. 4-9, 59-60
11. UWIERZYĆ w kino : refleksja wokół adaptacji filmowej „Solaris” Stanisława Lema / Waldemar Frąć // K w a r t . F i l m . – 1999, nr 26/27, s. 123-131
12. W KAŻDYM z nas jest Ocean / Tomasz Jopkiewicz // K i n o . – 2003, nr 3, s. 26-28
Adaptacje „Solaris” Stanisława Lema w reż. Andrieja Tarkowskiego i Stevena Soderbergha.

III. MATERIAŁY METODYCZNE

Joanna Drwiega

Paweł Mordal

Dział Informacji Bibliograficznej i Regionalnej

Pracownia Krajoznawcza

KRAJOZNAWCZY PRZEKŁADANIEC

Lekcja biblioteczna

Okres wakacyjny nie sprzyja siedzeniu w murach, zachęca raczej do spacerów i wycieczek krajoznawczych. Z tego właśnie powodu proponujemy nietypową lekcję biblioteczną, bo przeprowadzoną podczas wycieczki połączonej z poznawaniem najbliższego otoczenia. Proponowane do realizacji zadania pozwalają na zorganizowanie ich praktycznie wszędzie. Poszczególne grupy zadań mogą być stosowane oddzielnie, dowolnie łączone lub wykorzystywane w zależności od warunków danej miejscowości, czy terenu. Każdą wycieczkę powinno jednak obowiązkowo poprzedzić opracowanie, na podstawie dostępnej literatury, jej programu, a zakończyć wspólna wymiana zdobytej tą drogą wiedzy i doświadczenia.

Cel lekcji:

- popularyzacja wiedzy krajoznawczej,
- poznanie swojej małej ojczyzny,
- budzenie szacunku dla tradycji, dóbr kultury materialnej i środowiska przyrodniczego,
- doskonalenie umiejętności samodzielnego wyszukiwania informacji na interesujący temat,
- popularyzacja czynnego wypoczynku poprzez praktyczne sprawdzenie nabytej wiedzy teoretycznej.

Uczestnicy:

Dzieci i młodzież szkolna. Możliwe zaangażowanie różnych grup wiekowych.

Pomocna literatura:

Według wykazów zamieszczonych przy poszczególnych grupach zadań.

Uwagi metodyczne:

Lekcja stanowić może uzupełnienie zajęć związanych z realizacją ścieżki regionalnej, pozwalając poznać fragment środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego naszej małej ojczyzny.

Zadania dla grup:

I. Poznawanie rzeki

Po zebraniu podstawowych informacji na temat przepływającej przed daną miejscowość rzeki (nazwa, długość, miejsca skąd wypływa i dokąd uchodzi) podczas wycieczki możemy przeprowadzić kilka prostych doświadczeń, które wzbogacą naszą wiedzę. Może to być np.:

- a) pomiar prędkości wody (jedna grupa uczestników na umówiony sygnał wrzuca do wody patyk lub kawałek kory, a druga grupa, mierzy stoperem czas, w jakim przepłyną one odległość 100 metrów. Aby otrzymać prędkość wody w metrach na sekundę dzielimy odległość 100 m przez czas płynięcia patyka),
- b) pomiar temperatury wody (za pomocą termometru mierzymy temperaturę wody w kilku miejscach np. wody stojącej przy brzegu, wody płynącej przy brzegu lub opuszczając termometr na linie z mostu do głównego nurtu),
- c) ocena stanu czystości wody,
- d) rozpoznawanie mieszkańców wody,
- e) rozpoznawanie roślin związanych z wodą,
- f) obserwacja staro rzeczą i poznawanie procesu kształtowania koryta rzeki.

1. **EKOLOGIA wód płynących** / J. David Allan ; przekł. pod red. Andrzeja Prejsa; [tł. Piotr Dawidowicz i in.]. – Warszawa : Wydaw. Naukowe PWN, 1998. – 450 s. : 2 mapy, rys., wykry.

Bibliogr. s. 392-430.

2. **PRZYRODA dolin rzecznych** / [teksty: Krzysztof Świerkosz, Jacek Betleja, Robert Wawręty]. – Oświęcim : Towarzystwo na Rzecz Ziemi, 2004. – Folder : fot.

3. **RZEKI kuli ziemskiej** / Eberhard Czaya. – Warszawa : Państw. Wydaw. Naukowe, 1987. – 288 s. : fot., mapy, rys., wykry.

Bibliogr. s. 272-275. – Indeks.

4. **RZEKA** / David Bellamy ; il. Jill Dow ; [przekł. z jęz. ang. Joanna Błach]. – Lublin : „Czelej”, 2000. – [32] s. : il. kolor. – (Nasz Zmieniający się Świat)

2. Poznawanie parku

W ramach przygotowań do wycieczki zapoznajemy się z historią i położeniem parku. Podczas wycieczki możemy zachęcić młodzież m.in. do:

- a) rozpoznawania gatunków występujących w parku drzew, roślin i zwierząt.
- b) korzystając z miary możemy dokonać pomiarów grubości drzew na wys. tzw. pierśnicy (ok. 130 cm od ziemi) i na tej podstawie wytypować okazy kwalifikujące się do uznania je za pomnik przyrody.
- c) zabawa z liśćmi, korą i roślinami (zbieramy liście występujących w parku gatunków roślin i na tej podstawie wykonujemy zielnik),
- d) rysujemy liście i owoce danego gatunku drzewa (dębu, lipy, klonu, lecz także kasztanowca, jarzębiny itd.),
- e) obserwujemy stare drzewa i żyjące na nich zwierzęta. Próbujemy określić łączące je związki.

1. DODI prezentuje park. – Warszawa : Grafag, [200-]. – [12] s., tabl. : il. – (Dodi)
2. NAJPIĘKNIEJSZE parki i ogrody Polski : sztuka kompozycji / Marek Majorowski ; [zdj. Marek Majorowski]. – Warszawa : „Bellona”, 2005. – 271 s. : fot. kolor.
3. PARKI w Polsce = Parks in Poland / Maria Drzał. – Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1975. – 306 s., tabl. : mapy, tab.
4. ŚCIEŻKA dydaktyczno-przyrodnicza po parku przypałacowym w Złotym Potoku / Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego ; [pr. zbiorowa: Tomasz Labocha, Tomasz Kucia, Dorota Okoń ; red. Jakub Mastaj]. – Będzin : Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, 2002. – 20 s. : fot.

3. Poznawanie lasu – orientacja w terenie

Przed wyjściem na wycieczkę zapoznajemy się z typami lasów, ich składem gatunkowym, występującymi najczęściej roślinami i zwierzętami. Poznajemy też zasady posługiwania się kompasem. W lesie:

- a) obserwujemy rośliny i zwierzęta tam występujące,
- b) poznajemy zasady określania kierunku północnego na podstawie przedmiotów terenowych (mrowisko od strony południowej będzie miało zbocze łagodniejsze niż od strony północnej, kamień, czy drzewo od strony północnej będą pokryte mchem lub porostami, ścięte drzewo będzie miało słoje od strony północnej bardziej zwarte, niż od strony południowej),
- c) poznajemy zasady gospodarki leśnej prowadzonej przez leśników.

1. DRZEWA i krzewy : atlas i klucz / Krzysztof Rostański, Krzysztof Marek Rostański. – Krzeszowice : „Kubajak”, 2003. – 215 s. : il. (w tym kolor.)
Bibliogr.
2. DRZEWA i krzewy : przewodnik / Bruno P. Kremer. – Warszawa : „Multico”, 1995. – 255 s. : fot. kolor.
3. LAS : skarbiec człowieka / Wiesław Grochowski ; [oprac. graf. Jerzy Treutler] ; Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Leśnictwa i Drzewnictwa. – Warszawa : Fundacja Wydawnictw i Upowszechniania Wiedzy Technicznej SITLID, 1992. – 135 s. : fot. kolor., rys.
Bibliogr. s. 128.
4. POZNAJMY Las : [dwumiesięcznik dla młodzieży i dorosłych, którym nieobojętne są sprawy lasu / Anna Maria Potarska red. nacz.]. Warszawa : Agencja Reklamowo-Wydawnicza Arkadiusz Grzegorzczak, 1996.
5. PRZYDATNOŚĆ środowiska leśnego dla turystycznych form rekreacji / red. nauk. Jerzy Bogucki. – Warszawa : Wydaw. AWF, 1985. – 160 s. : mapy, rys., wykr. – (Z Warsztatów Badawczych (Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie)
Bibliogr. przy rozdz.
6. WIELKI atlas lasów / Jan Jenik ; tł. [z niem.] i przypisy Wiesław Grochowski. – Warszawa : Państw. Wydaw. Rolnicze i Leśne, 1983. – 499 s.
7. ZIELNIK liści do samodzielnego zbierania i wklejania / Elżbieta Traczewska-Zych, Czesław Wiśniewski ; [il. Anna Nowakowska]. – Warszawa : „Delta W-Z”, [1996]. – [126] s. : il. kolor.

4. Poznawanie łąk i pól uprawnych

Przed wyruszeniem na wycieczkę zapoznajemy się z typami i rodzajami gleb (szczególnie tymi, które spotkamy na trasie marszruty), występującymi roślinami i zwierzętami.

- a) obserwujemy rośliny i zwierzęta tam występujące,
- b) zapoznajemy się z działalnością człowieka i przekształceniami jakich dokonał na przestrzeni wieków,
- c) obserwujemy udomowione zwierzęta i poznajemy ich znaczenie dla człowieka. To samo dotyczy uprawianych roślin i ich wykorzystania.

Warto zwrócić uwagę na skutki zbyt intensywnej ingerencji człowieka w środowisko (np. erozja gleb, wzrost zanieczyszczenia środowiska) lub zaniechania gospodarki (np. zarastanie pól).

1. ŁĄKA / Robert Dzwonkowski. – Janki : Agencja Wydawnicza Jerzy Mostowski, [2003]. – [32] s. : rys. (w tym kolor.). – (Seria z Lupką)
2. NA ŁĄCE / [il. Robert Dzwonkowski]. – Kraków : „Zielona Sowa”, [200-]. – Harmonijka [14] s. : il. kolor. – (Przyjaciel Malucha)
3. PRZYRODA najlepszym nauczycielem : pakiet edukacyjny. – Katowice : Fundacja Ekologiczna „Silesia”, 2004. – 81 s. : il.
4. ZWIERZĘTA lasów i łąk / tekst Grzegorz Wójcik. – Zielona Góra : Elżbieta Jarmolkiewicz, 2002. – 24 s. : il. kolor.
5. ZWIERZĘTA łąk i pól / Julie Bampton ; il. Bob Bampton. – Warszawa : „Świat Książki”, 1997. – S. 5-23 : il. kolor.
Współwyd. z : Zwierzęta na wsi.

5. Budowle i obiekty użyteczności publicznej

Spędzając czas w mieście lub nie mając możliwości urządzenia wycieczki o charakterze przyrodniczym możemy wybrać się do określonego obiektu architektonicznego (ratusz, kościół, młyn, wiatrak, dwór, spichlerz, dworzec kolejowy, most). Wcześniej należy zapoznać się z historią obiektu, elementami architektury, legendami, czy też osobami związanymi z jego dziejami.

Po powrocie z wycieczki możemy urządzić quiz wiedzy na temat tego, co zobaczyliśmy, funkcji obiektu, jego wyglądu, stanu.

1. BUDOWNICTWO : od szalasów do wieżowców / napisała Fiona MacDonald ; oprac. graf. David Salariya ; [tł. z ang. Hanna Lisicka-Michalska]. – Warszawa : „Arkady”, 1998. – 47 s. : il. kolor. – (Panorama)
2. DOMY świata / Theodore Kalopissis ; z fr. przeł Aleksandra Mańka-Chmura. – Katowice : „Videograf”, 1996. – S. 4-77 : il. kolor. – (Księgi Odkryć)
3. NAJWYŻSZE budowle świata / [red. Marzena Dobosz, Ryszard Popiołek ; tł. Paulina Stasiak]. – Warszawa : De Agostini, 2003. – 28 s. : il. – (Miki Geo : niezwykle podróże po świecie Miki Geo ; 52)
4. OD LEPIANKI do mrówkowca / Akeksander Paszyński. – Warszawa : Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1979. – 147 s. – (Biblioteka Harcerskiej Służby Polsce Socjalistycznej ; 6)
Bibliogr. s. [148].
5. [TRZYSTA sześćdziesiąt sześć] 366 i więcej opowieści o cudach świata / opowiadania Andrée Bertino i Fredo Valla, il. Lorenzo Orlandi. – Zielona Góra : Elżbieta Jarmolkiewicz, 1997. – [192] s. : il. kolor.

6. Z ŻABIEJ perspektywy / Jan Knothe. – Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1985. – 150 s. : fot., portr., rys.

6. Wycieczka do grodziska

Szczególnymi budowlami, które możemy poznać podczas wycieczki w teren są grodziska obronne. Ich poznanie poprzedzić powinno poznanie zasad powstawania średniowiecznych budowli obronnych, zapoznanie z życiem mieszkańców grodu – ich zajęciami codziennymi. Podczas wycieczki można spróbować:

- a) pobawić się w naśladowanie życia mieszkańców (np. wykonać narzędzia z drewna i krzemienia, ulepić garnek z gliny, wykonać mały koszyczek z wikliny),
- b) dokonać pomiarów grodziska – wysokości wału, głębokości fosy, średnicy,
- c) urządzić konkurs rysunkowy obrazujący życie dawnych mieszkańców grodu i nawiązujący do utworów znanych z literatury (np. „Stara Baśń”, miejscowe legendy).

1. STĄD nasz ród... / Stefan Wojtkiewicz. – Poznań : Związek Harcerstwa Polskiego, 1996. – 50 s. : rys. ; tab. – (Biblioteczka Programowo-Metodyczna Drużynowych Gromad Zuchowych)
2. TROPAMI Polan / Stefan Wojtkiewicz. – Poznań : Związek Harcerstwa Polskiego, 1996. – 45 s. : tab., rys., nuty – (Biblioteczka Programowo-Metodyczna Drużynowych Gromad Zuchowych)
3. W RYCERSKICH szrankach / Stefan Wojtkiewicz. – Poznań : Związek Harcerstwa Polskiego, 1996. – 50 s. : nuty, mapy, rys. – (Biblioteczka Programowo-Metodyczna Drużynowych Gromad Zuchowych)

7. Rozpoznawanie obiektów

- a) z pocztówek – posiadając kolekcję pocztówek lub zdjęć możemy urządzić konkurs rozpoznawania obiektów krajoznawczych danego regionu. Wyższym stopniem wtajemniczenia będzie np. konieczność podania jednozdaniowej informacji o znajdującym się na fotografii obiekcie (w jakim stylu jest zbudowany, w którym roku powstał, jaka wiąże się z nim historia, legenda lub ciekawa postać)
- b) z odbitek kserograficznych – nie dysponując pocztówkami możemy także wykorzystać odbitki kserograficzne zdjęć z albumów, folderów i przewodników.
- c) układanie puzzli – kilka pocztówek tniemy na podobieństwo puzzli i urządzamy konkurs, kto najszybciej potrafi ułożyć z nich konkretny obraz. Od-

mianą puzzli może być zabawa w zgadywanie „co to za obiekt?” na podstawie fragmentów układanki. Poszczególne osoby, czy drużyny dzielą swoje obrazki na taką samą liczbę fragmentów, układają je wizerunkiem do spodu, a następnie odstawiają poszczególne z nich, zgodnie ze wskazaniem przeciwnika (tak, jak przy „grze w statki”).

IV. MATERIAŁY REGIONALNE

A. PRZEGLĄD NOWOŚCI REGIONALNYCH

ADAMIN Grażyna, KUCZYŃSKI Piotr

Trasy rowerowe : Kalisz i okolice. – Kalisz: Edytor, 2006. – 152, [8] s. : fot., rys.

Przewodnik turystyczny zawiera także informacje o bazie noclegowej i gastronomicznej.

BIENISZEW : klasztor kamedułów : [informator] / Starostwo Powiatowe w Koninie. Wydział Promocji i Informacji; tekst Dorota Parus; red. Jerzy Łojko; fot. Waldemar Dryjański. – [Konin: SP, b.r.]. – [12] s. : fot. – (Na Bursztynowym Szlaku)

Historia kościoła i klasztoru. Tekst także w jęz. angielskim.

BLIZIŃSKI Wacław

Przyszedłem wam przychylić nieba i chleba : listy, rękopisy, wystąpienia / oprac. Sławomir Kęszka. – Kalisz: Edytor, 2006. – 203 s. : fot.

Spuścizna pisarska księdza, proboszcza parafii w Liskowie (1870-1944).

CIESIELSKA Adriana

Dzieje Nowego Miasta nad Wartą. – Kalisz; Poznań: Wydział Pedagogiczno-Artystyczny UAM w Kaliszu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 2006. – 161 s. : fot.

Dzieje miejscowości do 2005 roku.

CZARNY czwartek : wiersze o Poznańskim Czerwcu '56 / wybór i wstęp Stefan Drajewski. – Poznań: Wydaw. Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, 2006. – 232 s. : fot., il.

Wc wstępie przebieg wydarzeń i omówienie twórczości. Wśród ilustracji fragmenty artykułów oraz reprodukcje plakatów i innych materiałów dokumentalnych.

ELENI

Nic miłości nie pokona : [album] : z Eleni o jej życiu, ludzkim cierpieniu i miłości, dialogu ze Stwórcą, sensie służby drugiemu człowiekowi i drodze artystycznej / rozm. o. Robert Mirosław Łukaszuk; red. Anna Srokosz-Sojka; oprac. graf. Ewa Burdzicka; fot. Ryszard Rossa [i in.]. – Częstochowa: Edycja Świętego Pawła, 2006. – [120] s. : fot., portr.

Piosenkarka z Poznania.

GNIEZNO : pierwsza stolica Polski : [informator] / Urząd Miejski w Gnieźnie; fot. Tomasz Fiedor [i in.]. – Poznań: Wydaw. Libro, [b.r.]. – [16] s. : fot.

GRABOWSKA-ANDRIJEW Zofia

Związek Nauczycielstwa Polskiego na ziemi chodzieskiej / oprac. graf. Kamil Sobkowiak. – Chodzież: ZNP Zarząd Oddziału w Chodzieży, 2005. – 95 s. : fot., portr.

Historia organizacji w latach 1933-2005. M.in. sylwetka założyciela, Jana Cichego (1901-1974)

INFORMATOR Kalisz 2006 : kultura, sport, rekreacja, turystyka. – Kalisz: Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka w Kaliszu, 2006. – 160 s.

Przegląd imprez, kalendarz rocznic międzynarodowych, krajowych i regionalnych oraz informacja teleadresowa.

INFORMATOR turystyczny : [powiat gnieźnieński] : dobre miejsce, królewska tradycja / Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej w Gnieźnie. – Gniezno: Starostwo Powiatowe w Gnieźnie. Wydział Promocji i Rozwoju, [2005]. – 72 s.

Baza turystyczna i gastronomiczna oraz wykaz cyklicznych imprez turystycznych i sportowych. Tekst także w jęz. angielskim, niemieckim, francuskim, włoskim i rosyjskim

JAROCIŃSCY powstańcy wielkopolscy 1918-1919 : materiały do słownika biograficznego ziemi jarocińskiej / oprac. Jan Jajor. – Kalisz: Polskie Towarzystwo Historyczne, 2005. – 64 s.

Publikacja zawiera biogramy i informacje o uczestnikach powstania z ziemi jarocińskiej.

JAROSZ Barbara, PŁÓCIENNIK Marek

130 lat kolei w Ostrowie [Wlkp.] : 1875-2005. – Ostrów Wielkopolski: Muzeum Miasta Ostrowa Wielkopolskiego, 2005. – 93 s., [8] s. tabl. : fot., mapa

Dzieje węzła kolejowego w Ostrowie Wlkp. na tle historii kolei wielkopolskich.

JĘDRAŚ Stanisław

Gmina Pakosław : zielona kraina nad Orlą / rys. i mapki Jerzy Konieczny. – Leszno: nakł. Gminy Pakosław, 2006. – 368 s. : fot., il.

KALEJDOSKOP Leszna 2006 : [informator] / tekst Jarosław Glapiak, Anna Maćkowiak; tłum. Anna Tomczak-Ruszkiewicz; fot. Andrzej Przewoźny, Jarosław Glapiak, Stanisław Klamecki. – Leszno: Agencja Promocyjno-Artystyczna Jagart, 2006. – 21 s. : fot.

M.in. kalendarz wydarzeń w Lesznie w 2005 roku. Tekst także w jęz. angielskim.

KALISZ – miasto otwarte : mniejszości narodowe i religijne w dziejach Kalisza i ziemi kaliskiej / red. Krzysztof Walczak, Ewa Andrysiak. – Kalisz: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 2006. – 143 s. : fot.

Materiały konferencji naukowej zorganizowanej w 2001 roku uzupełnione o efekty najnowszych prac badawczych.

KALISZ : sanktuarium św. Józefa kaliskiego : [informator] / Urząd Miejski w Kaliszu; fot. Mariusz Hertmann [i in.]. – Wyd. 3 zmien. – Kraków: Wydaw. Vigen, 2005. – 15 s. : fot.

Historia, architektura i wystrój wnętrza bazyliki oraz życie religijne sanktuarium.

KOBYLA Góra i okolice / tekst Sł. Mrugalski; fot. J. i K. Krzewscy, St. Kulawiak, Sł. Smolarek. – Ostrzeszów: Oficyna Wydaw. Kulawiak, [2005]. – 32 s. : fot., mapa. – (Poznaj)

Informator turystyczny.

KOŚCIELAK Zbigniew

Panorama z bursztynu : słoworyt z biografią Władysława Kościelniaka. – Kalisz: Edytor, 2006. – 165 s. : il.

Opowieść o życiu artysty grafika i regionalisty z Kalisza.

KRONIKA wydarzeń kulturalnych Koła 1901-2004 / przew. zespołu red. Halina Grabowska. – Koło: Towarzystwo Przyjaciół Miasta Koła, 2005. – 206 s. : portr.

Przegląd wydarzeń w układzie chronologicznym. Zawiera m.in. sylwetki osób zasłużonych dla kultury w Kole.

LEDNICKI Park Krajobrazowy : [informator] / Wydział Promocji i Rozwoju Starostwa Powiatowego w Gnieźnie; tekst B. Krajowski, R. Temczuk; fot. J. Andrzejewski [i in.]; tłum. T. Dzikowski. – Gniezno: SP, [b.r.]. – 30 s. : fot., il.

Walory przyrodnicze i turystyczno-krajoznawcze parku. Tekst także w jęz. angielskim.

LEPKA Halina

Grzybowo i jego środowisko kulturalne. – Września: Wrzesińskie Towarzystwo Kulturalne, 2005. – 94 s. : fot. – (Biblioteczka WTK; 9)

Historia kościoła, oświaty, obyczaju i działalności społeczno-kulturalnej mieszkańców Grzybowa na tle dziejów miejscowości.

LUTY Roman

Lekkoatleci Klubu Sportowego „Warta” : (1912-1994) / fot. Edward Dzieciół [i in.]. – Poznań: Ars Nova, 2005. – 301 s. : fot., portr., tab.

Monografia byłej sekcji lekkoatletycznej Klubu Sportowego „Warta” w Poznaniu składa się z dwóch części. Pierwsza to historia sekcji, w drugiej znajdziemy sylwetki zawodników, trenerów i działaczy klubu.

ŁĘCKI Włodzimierz. Szlak Piastowski : przewodnik. – Wyd. 3 zaktual. – Poznań: Wydaw. Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury, 2006. – 237 s. : fot., pl., rys. – (Biblioteka „Kroniki Wielkopolski”)

MENDELSKA Aleksandra, MICHALAK Karol, MENDELSKI Jarosław

Zespół Folklorystyczny Snutki : [informator]. – Jarocin: Drukarnia „Projekt”, 2005. – [16] s. : fot.

Historia i działalność dziecięcego zespołu folklorystycznego z Potarzycy. Informator ukazał się w pięciu wersjach językowych.

MIĘDZYCHÓD miasto w krainie stu jezior : [informator] / fot. J. Stasiak [i in.]. – Międzychód: Urząd Miasta i Gminy w Międzychodzie, [b.r.]. – 19 s. : fot.

NOWY Tomyśl na dawnej pocztówce : [album] / oprac. Bogumił Wojcieszak. – Nowy Tomyśl: Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Nowym Tomyślu, 2005. – 107 s. : fot., il. – (Nowotomyskie Przechadzki Śladami Dawnych Pocztówek. cz. 2)

Album zawiera reprodukcje ponad 200 pocztówek głównie z lat 1898-1918 poprzedzone informacją na temat dziejów miasta.

O WOLNĄ i niepodległą ojczyznę / oprac. Kryspin Gurgul; Pleszewskie Towarzystwo Upamiętniania Powstania Wielkopolskiego w Pleszewie. – Pleszew: Starostwo Powiatowe w Pleszewie, 2005. – 46 s. : fot., portr.

Dodatek: O wolną i niepodległą ojczyznę : informacja o działalności Stowarzyszenia / Stowarzyszenie: Pleszewskie Towarzystwo Upamiętniania Powstania Wielkopolskiego; oprac. Kryspin Gurgul. – Pleszew: PTUP, 2005. – 9 s. : il.

Powstanie Wielkopolskie w powiecie pleszewskim na tle wydarzeń w regionie. M.in. sylwetki pułkownika Ludwika Bociańskiego i ks. Kazimierza Niesiołowskiego.

OLEJNICZAK Marek

Podania, legendy i opowieści znad Proсны i Baryczy. – Ostrów Wielkopolski: Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, Zakł. Wydaw.-Drukarski „Poligrafia ZWD”, 2005. – 238 s. : fot., il., portr.

Wybór podań i legend z terenu południowo-wschodniej Wielkopolski w układzie według miejscowości.

OPATÓWEK. Fabryka. Muzeum : w 25-lecie powstania Muzeum Historii Przemysłu : [album] / projekt, oprac., wybór materiału i przygot. opisów Jerzy Marciniak. – Opatówek: Muzeum Historii Przemysłu w Opatówku, 2006. – [74] s. : fot., il.

Historia muzeum i jego siedziby na tle historii Opatówka.

OSTRZESZÓW i okolice / tekst Mirosława Rzepecka; fot. Stanisław KulaWiak, Roman Frankowski. – Ostrzeszów: Oficyna Wydaw. Kulawiak, [b.r.]. – 32 s. : fot., mapa. – (Poznaj)

Informator turystyczny.

PASICIEL Stanisław

Zespół klasztorny franciszkanów i klarysek w Gnieźnie. – Gniezno: Muzeum Początków Państwa Polskiego, 2005. – 231 s. : fot., il.

Monografia naukowa poświęcona historii klasztorów i kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i świętego Antoniego od XIII wieku.

POWIAT chodzieski : [informator] / teksty Paweł Hajman; fot. Dariusz Swosiński [i in.]. – Chodzież: Starostwo Powiatowe w Chodzieży, [2005]. – [20] s. : fot.

POWIAT jarociński w gości prosi... i firmy lokalne przedstawia : [informator] / Stowarzyszenie Jarocińskie Forum Gospodarcze, Starostwo Powiatowe w Jarocinie. – Jarocin: SP, 2005. – [36] s. : fot.

POWIAT pleszewski : skąd mamy pieniądze i na co je wydajemy? : bezpłatny informator budżetowy powiatu pleszewskiego [na 2005 rok]. – [Pleszew: Starostwo Powiatowe w Pleszewie], 2005. – [16] s. : il., wyk.

POWIAT złotowski : agroturystyka : [informator] / fot. Andrzej Ławniczak, Marcin Sieja; Starostwo Powiatowe w Złotowie. – [B.m.]: Agencja Wydaw.-Promocyjna „Leszczyńscy”, 2005. – 14 s. : fot.

Wizytówki gospodarstw agroturystycznych na terenie powiatu.

RAPORT z realizacji I edycji badań poziomu zaawansowania regionalnego Społeczeństwa Informacyjnego w województwie wielkopolskim / oprac. zespół Jacek Pucher, Robert Utrecht; wstęp Marek Woźniak. – Poznań: Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, 2006. – 49 s. : tab., wyk.

Wyniki badań dot. udziału województwa wielkopolskiego w projekcie „Understand”, którego celem jest badanie wykorzystania internetu m.in. przez obywateli, biznes i administrację publiczną.

ROCZNIK Statystyczny Poznania / red. Kazimierz Kruska; Urząd Statystyczny w Poznaniu. – 2005, R. 19. – Poznań: US, 2005. – 250 s. : tab., wyk.

Informacje statystyczne za lata 2003-2004. Tekst także w jęz. angielskim.

ROCZNIK Statystyczny Województwa Wielkopolskiego / red. Kazimierz Kruska. – 2005. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2005. – 366 s. : tab.

Informacje statystyczne za rok 2005. Tekst także w jęz. angielskim.

SZAMOCIN : miasto i gmina : [informator] / tekst i red. Edmund Wolski; tłum. Teresa Jakubiec. – Piła: Wydaw. „Media”, 2006. – 26 s. : fot.

Tekst także w jęz. niemieckim

SZLAK Pięciu Braci Męczenników : [informator] / Starostwo Powiatowe w Koninie. Wydział Promocji i Informacji; red. Jerzy Łojko, Mariusz Lewandowski; fot. D. Parus [i in.]. – [Konin: SP, b.r.]. – [12] s. : fot. – (Na Bursztynowym Szlaku)

Dot. głównie Kazimierza Biskupiego i Bieniszewa. Tekst także w jęz. angielskim

TOMALA Janusz

Budownictwo obronne powiatu ostrzeszowskiego w średniowieczu i czasach nowożytnych. – Kalisz: Edytor, 2005. – 125 s. : il.

Charakterystyka obiektów w poszczególnych miejscowościach.

TOWARZYSTWO Czytelni Ludowych we Wrześni : przeszłość i teraźniejszość / red. Bolesław Świącichoowski. – Września: TCL Koło we Wrześni,

Wrześnińskie Towarzystwo Kulturalne, 2005. – 108 s. : fot., tab. – (Biblioteczka WTK; 8)

Historia i działalność Koła TCL we Wrześni w latach 1880-1939 i 1995-2005.

TU, NA TYM miejscu... : rzecz na 50. rocznicę Powstania Poznańskiego '56 / oprac. Marek Jędraszewski, Andrzej Sikorski; oprac. graf. Stanisław Grzesiek. – Poznań: Księgarnia św. Wojciecha, 2006. – 28 s. : fot., portr. + płyta CD
Scenariusz okolicznościowego przedstawienia przeznaczony dla uczniów.

UROCZYSKO czeszewskie i lasy lokalne na początku XX wieku / Nadleśnictwo Jarocin. – Września: Wydaw. Kropka J.W. Śliwczyńscy, 2005. – Teka, (11) k.

Pocztówki ze zbiorów Waldemara Śliwczyńskiego i Muzeum Regionalnego w Jarocinie. Dot. okolic Czeszewa, Miłostawia i Żerkowa

WIELKOPOLSKA : campingi : [informator] / Wielkopolska Organizacja Turystyczna. – Poznań: WOT, 2006. – [16] s. : fot.

WIELKOPOLSKA : międzynarodowe imprezy sportowe 2006 : [informator] / Wielkopolska Organizacja Turystyczna. – Poznań: WOT, 2006. – [18] s. : fot.

WIELKOPOLSKA : noclegi w pałacach, zamkach i dworach : [informator] / Wielkopolska Organizacja Turystyczna. – Poznań: WOT, 2006. – [20] s. : fot.
Informacja teleadresowa.

WIELKOPOLSKA : ośrodki jezdzieckie : [informator] / Wielkopolska Organizacja Turystyczna. – Poznań: WOT, 2006. – [28] s. : fot.

WIELKOPOLSKA : wybrane imprezy kulturalne 2006 : [informator] / Wielkopolska Organizacja Turystyczna. – Poznań: WOT, 2006. – [40] s. : fot.

WOJEWÓDZTWO wielkopolskie : podregiony, powiaty, gminy : 2005 / red. Kazimierz Kruszka. – Poznań: Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2005. – 424 s. : tab.

Informacja statystyczna w układzie terytorialnym. Uzupełnienie Rocznika Statystycznego 2005.

WUJEWSKI Tomasz

Zamek w Chodzieży. – Chodzież: Urząd Miejski w Chodzieży, 2005. – 62 s. : fot., rys.

Historia i architektura na podstawie badań pozostałości obiektu.

ZABYTKI powiatu konińskiego / Starostwo Powiatowe w Koninie. Wydział Promocji i Informacji; red. Jerzy Łojko; fot. Dorota Parus [i in.]. – [Konin: SP, b.r.], – [12] s. : fot. – (Na Bursztynowym Szlaku)

Tekst także w jęz. angielskim

ZŁOTÓW nasz i wasz : losy autochtonów, repatriantów, przesiedleńców po II wojnie światowej na Ziemi Złotowskiej / oprac. Zofia Korpusik-Jelonkowa; Rada Miejska Złotowa, Muzeum Ziemi Złotowskiej. – Złotów: Agencja Wydaw.-Promocyjna „Leszczyńscy”, 2006. – 88 s. : fot., pl., portr.

Referaty naukowe wygłoszone podczas seminarium na temat: „Kształtowanie się społeczności lokalnej Złotowa w pierwszych latach powojennych” oraz fragmenty pamiętników złotowian – plon konkursu „Przybyliśmy na Ziemię Odzyskane”, Złotów 31 stycznia 2006 roku.

B. IMPREZY KULTURALNE W BIBLIOTEKACH PUBLICZNYCH WOJ. WIELKOPOLSKIEGO

(marzec – maj 2006)

Wydarzenia, które zainspirowały biblioteki do masowych działań to: Międzynarodowy Dzień Kobiet, nadejście wiosny, Wielkanoc, rocznica Konstytucji 3 Maja, Tydzień Bibliotek, Dzień Matki. W kwietniu z powagą i zadumą uczczono 1 rocznicę śmierci Jana Pawła II. Pamiętano o rocznicach pisarzy, m.in. Williama Szekspira, Henryka Sienkiewicza, Jana Brzechwy, Wojciecha Żukrowskiego oraz o zmarłym niedawno Stanisławie Lemie. Najpopularniejszy wśród dzieci jest Kubuś Puchatek, najczęściej czytany w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”.

Marzec

Budzyń (pow. Chodzież)

– „Róża” – wystawa prac artystycznych twórców amatorów z terenu gminy

Chodzież

- Prezentacja kosmetyków i sztuki wizażu dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych
- „Poznański Czerwiec i inne zrywy wolnościowe” – prelekcja Marka Rezlera

Dąbie (pow. Kolo)

- Spotkanie z poezją Julian Przybosia

Gniezno

- Spotkanie autorskie z Andrzejem Górnym „Poznański czerwiec 1956 r.”
- „Czy mnie jeszcze pamiętasz?” – wystawa okładek płyt analogowych z lat 60, 70 i 80-tych
- Otwarcie wystawy pt. „Gnieźnieńska Kolej Wąskotorowa (wczoraj i dziś)” połączone z promocją książki Marka Torzewskiego pt. „Gnieźnieńska i Wrześnińska. Koleje Wąskotorowe”

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Wystawa albumów z wycieczek pt. „Wypoczywaj aktywnie”
- Wystawa: „Pamiętki naszych przodków”
- Dwuetapowy konkurs czytelniczy „Lubię baśnie Andersena”

Gostyń

- Konkurs plastyczny „Drzewo genealogiczne mojej rodziny” dla gimnazjalistów z powiatu gostyńskiego
- Podsumowanie konkursu plastycznego i wystawa pokonkursowa „Przyjaciele”
- 3 wykłady Zbyszka Górczaka z UAM w Poznaniu „Początki chrześcijaństwa na ziemiach polskich” – w BPMiG, Zespole Szkół Zawodowych i Zespole Szkół Ogólnokształcących w Gostyniu
- Konferencja dla bibliotekarzy powiatu gostyńskiego z wyjazdem do firmy „Netbox Galery”, Muzeum im. Edmunda Bojanowskiego w Grabonogu i Edukacyjnej Izby Leśnej w Piaskach
- 2 pogadanki Haliny Radoły „Co zrobić by osiągnąć sukces i szacunek” w Gimnazjum w Krobi
- „Moje nowe miejsce na ziemi” – zajęcia biblioterapeutyczne dla dzieci w bibliotekach i filiach w powiecie – również w kwietniu i maju. Zajęcia prowadzi Halina Radoła

Grabów (pow. Ostrzeszów)

- Dbajmy o naszą przyrodę – konkurs plastyczny

Jarocin

- Prelekcja Tomasza Mizerkiewicza „Tyrteusz z bibuły. Literatura drugiego obiegu jako reakcja na wydarzenia lat 1968, 1970, 1976, 1981”
- Prelekcja Jana Jajora pt. „Powstanie wielkopolskie i powstańcy Ziemi Jarocińskiej” (Filia Mieszków)
- Prelekcja Jerzego Baranowskiego „Wiosna Ludów w Wielkopolsce” (Filia Witaszyce)
- Spotkanie Klubu Dyskusyjnego
- Konkurs literacki „Kto to powiedział” (Filia Wilkowyja)

Kalisz

- Spotkanie z Józefem Tylusem w cyklu: Promocja regionalnego środowiska twórców (Filia nr 5)
- Spotkanie autorskie z Urszulą Camborini i jej książką „Wiersze dla Elizy” – spotkanie z małymi czytelnikami biblioteki (Filia nr 7)
- Wystawy:
 - ~ Literatura rosyjska w zbiorach Biblioteki Głównej
 - ~ Życie naszej planety (Filia nr 5)
 - ~ Międzynarodowy Dzień Teatru (Filia nr 5)
 - ~ 1. rocznica śmierci Jana Pawła II – otwarcie wystawy połączone z prezentacją wierszy Józefa Tylusa poświęconych Ojcu Świętemu – również w kwietniu (Filia nr 5)

Kępno

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Otwarcie wystawy prac plastycznych Katarzyny Rybak, Agnieszki Stagraczyńskiej i Anny Szczepaniak, uczennic Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kępnie
- Finał Konkursu Recytatorskiego poezji religijnej pod hasłem „W miłości nie ma lęku” zorganizowanego przez Zarząd Diecezjalny Akcji Katolickiej Diecezji Kaliskiej oraz PBP w Kępnie. Udział wzięli uczniowie szkół podstawowych
- Prelekcja pt. „Refleksje nad dziejami Polski powojennej”, wygłoszona przez Marka Rezlera – historyka i autora publikacji historycznych. W spotkaniu udział wzięła młodzież licealna z kępińskich szkół
- Finał powiatowego konkursu „Nasza Europa” skierowanego do uczniów szkół ponadgimnazjalnych z powiatu kępińskiego. Organizatorem konkursu było Towarzystwo Samorządowe z Konina przy współpracy Starostwa Powiatowego w Kępnie

Samorządowa Biblioteka Publiczna

- W cyklu „Spotkań z poezją” wieczór poetycki z Katarzyną Pregiel

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Kasdepke

Koło

- Spotkanie autorskie z Markiem Rezlerem
- Wystawa – „Był Sienkiewicz naszych czasów zdrowiem”
- Wieczór literacki Koła Przyjaciół Biblioteki – „Na tej ziemi się urodził” – montaż poetycki w wykonaniu Gimnazjum Nr 1

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

- Wystawy:
 - ~ „Ta jedyna... Malarskie portrety kobiet” (ze zbiorów MBP w Kościanie)
 - ~ Z cyklu „Książka w życiu pomaga”: „Literatura w szpilkach” – książki o kobietach i dla kobiet
 - ~ Henryk Florkowski (1921-2003) – lekarz, społecznik, regionalista
 - ~ Wiosna w poezji dla dzieci – w związku z Międzynarodowym Dniem Poezji – 21.03.
 - ~ „Literatura w spódnicy” – wystawa książek adresowanych do kobiet
- Dzieje parafii rzymsko-katolickiej w Czempiniu w latach 1815-1920 (z cyklu wykładów Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej)
- „Wiem, bo czytałem” – konkurs czytelniczy dla dzieci
- „Moja mała Ojczyzna – Kościan” – edukacja czytelnicza dla młodego czytelnika
- „Odważny... jak lew” – zabawa literacko-plastyczna z elementami biblioterapii na podstawie książki Wandy Chotomskiej pt. „Leonek i lew”
- „Sąd nad Zenkiem Wójcikiem” – prelekcja na podstawie książki Ireny Jurgielewiczowej „Ten obcy”
- „Pamięci Ojca Św. Jana Pawła II” – poranek dla dzieci z Samorządowego Przedszkola nr 4
- „Harry Potter” Joanne Rowling – fenomen? dlaczego? – pogadanka Filipa Bączkiewicza w Klubie Miłośników Książki

Kotlin (pow. Jarocin)

- Impreza poświęcona kobiecie „Dokąd sięga urody potęga”
- Montaż słowno-muzyczny „Kwiaty dla pani” (Filia Sławoszew)

Krobia (pow. Gostyń)

- Wystawa „Ojczyznę kocham za to że jest – Cyclerone”

Krotoszyn

- Wystawa zdjęć „Krotoszyn w obiektywie Łukasza Wygralaka”

- „Kuferek braci Grimm” – zajęcia dla dzieci kl. III szkoły podstawowej (Oddział dla Dzieci)
- „21 marca – Światowy Dzień Poezji” – wystawa (Oddział dla Dzieci)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- „Aborygeni” – wystawa fotograficzna Anny Allas i spotkanie autorki z gimnazjalistami
- „Młodzież zapobiega pożarom” – konkurs wiedzy pożarniczej
- „Portrety” – wystawa fotografii (Filia Pawłowice)
- „Życie Aborygenów – wrażenia z podróży” – spotkanie z Mateuszem Malczewskim

Lądek (pow. Słupca)

- Prelekcja Zofii Sokół pt. „Organizowanie przyjęć dużych i małych”

Leszno

Wystawy („Galeria za Regalami”):

- Emile Jacques Dalcroze „Muzyka w ruchu” – wystawa prezentująca dorobek myśli pedagogicznej i artystycznej Jacquesa Dalcroze’a oraz Instytutu jego imienia
- „Kwiaty polskich ogrodów” – wystawa malarstwa Macieja Piotrowskiego z Leszna
- „Jan Paweł II w ekslibrisie” – wystawa ekslibrisów ze zbiorów Józefa Tadeusza Czosnki z Wojcieszowa

Imprezy:

- „Dyżur poetycki” dla młodzieży i dorosłych pełniła Marzanna Kielar z Warszawy, poetka i krytyk literacki
- Spotkanie w „Kawiarence Literackiej” z Marzanną Kielar, połączone z promocją tomu poetyckiego pt. „Monodia”. Wieczór prowadził Zbigniew Gordziej ze Śremu
- „Tradycje pogrzebowe i symbolika na cmentarzach żydowskich w Wielkopolsce” – pierwsze spotkanie z cyklu prezentującego mniejszości narodowe zamieszkujące w przeszłości Leszno. Prelegentem był Dariusz Czwojdrak ze Wschowy, autor książki pt. „Z dziejów ludności żydowskiej w południowo-zachodniej Wielkopolsce”
Spotkanie z cyklu „Wokół Globusa” pt. „W drodze do Composteli moje Camino de Santiago” z Adamem Banaszakiem z Poznania
- Spotkanie w „Kawiarence Literackiej” ze Stefanem Chwinem, powieściopisarzem, eseistą, krytykiem literackim, historykiem literatury i grafikiem

Lipno (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie dla dzieci z Izabelą Klebańską (Filia Wilkowice)
- Wystawa obrazów Arkadiusza Cypriana

Luboń (pow. Poznań)

- „Osobliwości przyrodnicze w fotografii” – wystawa fotografii. Finał III edycji konkursu
- „Podróże naszej wyobraźni” – wernisaż wystawy malarstwa Alicji i Romualdy Łuczak – mieszkanek Lubonia
- „Nocny Blues” w wykonaniu Agnieszki Różańskiej, Mariusza Puchalskiego, Radosława Elisa – aktorów Teatru Nowego w Poznaniu
- „Kolorowe malowanie” – działania plastyczne dla dzieci, pod kierunkiem artystyka Anny Przybylskiej (również w kwietniu i maju)
- „Jest mowa kwiatów tajemna i cicha” – pokaz florystyczny Natalii Różalskiej z Kwiaciarni „Atena” w Luboniu
- Wystawa prac konkursowych „Pewna wiadomość” – Exlibris do baśni H.Ch. Andersena
- Eliminacje do konkursu „Harry Potter – I Wielkopolska Olimpiada Wiedzy – Poznań 2006” – organizowane przez Piastowski Klub Osiedlowy „Dąbrówka” w Poznaniu
- „Róża spadająca kwiatem” – wieczór poetycki Pawła Kuszczynskiego. Dedykacja muzyczna – Wojciech Torkowski

Nowy Tomyśl

- Wystawy:
 - ~ V Powiatowa Wystawa Prac Plastycznych Osób Niepełnosprawnych, organizator: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Tomyślu
 - ~ Fotograficzny zapis praktyk medycznych w Indiach i Afryce organizowanych przez Fundację Pomocy Humanitarnej „Redemptoris Missio” w Poznaniu
- Z cyklu: Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne: Koncert muzyki subiektywnie intymnej – utwory Bellona, Czyżykiewicza, Okudźawy, Stachury, Ziemanina w wykonaniu: Jonasza Chudowskiego (piano i śpiew), Piotra Dzieszko (gitara, śpiew)
- Z cyklu: Spotkania niebanalne: Spotkanie z wolontariuszem Maciejem Leciejewskim na temat pobytu w Jeevodaya w Indiach (w ośrodku leczenia trędotawych prowadzonym przez polską misjonarkę dr Helenę Pyz) – spotkanie zorganizowane we współpracy z Fundacją Pomocy Humanitarnej „Redemptoris Missio” w Poznaniu
- Klub Miłośników Podróży „Przez kontynenty” – Spotkanie 4: Dwa miesiące w Iranie – spotkanie z Antonim Myśluborskim z Poznania, fotografikiem

i podróżnikiem zakochanym w Azji, uczestnikiem wypraw w miejsca powszechnie uważane za „dzikie”, m.in. do Iranu, Kambodży, Tajlandii i w góry Altaj

Oborniki

- Radzim – zapomniany gród nad Wartą. Cykl prelekcji Dariusza Paprockiego w obornickich szkołach
- Galeria sprawnych inaczej – wystawa prac plastycznych uczniów Zespołu Szkół Specjalnych w Kowanówku
- Nasze korzenie – prelekcja Bogdana Andrzeja Jerana
- Drogi i bezdroża PRL. Refleksje nad dziejami Polski powojennej – wykład Marka Rezlera

Orchowo (pow. Słupca)

- Konkurs literacki dla czytelników dorosłych z okazji 160. rocznicy urodzin i 90. rocznicy śmierci Henryka Sienkiewicza

Ostrów Wielkopolski

- Tomasz Różycki – spotkanie autorskie

Ostrzeszów

- Wystawa: „Jesteś z nami” – w pierwszą rocznicę śmierci papieża Jana Pawła II

Pleszew

- Prelekcja Tomasza Mizerkiewicza nt. „Tyrtusz z bibuły. Literatura drugiego obiegu jako reakcja na wydarzenia lat 1968, 1970, 1976, 1980, 1981”

Rydzyna (pow. Leszno)

- „Zimowe wspomnienia”, „Pierwszy przebiśnieg” – konkursy rysunkowe (Filia Moraczewo)
- „Na ulubioną nutę” – konkurs muzyczny (Filia Moraczewo)

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Uzupełnij tytuły utworów Juliana Tuwima” – konkurs czytelniczy

Święciechowa (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie dla dzieci z Izabelą Klebańską

Trzcinica (pow. Kępno)

- Konferencja Fundacji ABCXXI pn. „Aby wychować mądre, kulturalne i moralne społeczeństwo” (w ramach kampanii „Cała Polska czyta dzieciom”). W konferencji udział wzięli: Irena Koźmińska – prezes Fundacji, Justyna Świącicka – psycholog, Jarosław Sokołowski – specjalista ds. zapobiega-

nia patologiom społecznym, Marzena Secomska-Rozenbaum – Społeczne Towarzystwo Oświatowe

- Rozstrzygnięcie i uroczyste wręczenie nagród (na szczeblu gminnym) w konkursie na plakat „Mówię wam, warto czytać”, ogłoszonego przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu

Turek

- „Poznański czerwiec 1956 r.” – prelekcja Marka Rezlera dla uczniów szkół średnich
- Warsztaty literackie dla uczniów gimnazjów i szkół średnich (2 spotkania) – Artur Jurgawka (również w kwietniu i maju)
- Studium Wiedzy o Regionie. Wielkopolska (III edycja)
 - ~ Wielkopolska jako region historyczny – wykład Marka Rezlera
 - ~ Rola Wielkopolski w procesie kształtowania państwa polskiego – wykład Marka Rezlera
- Sylwetki wybitnych Wielkopolan – wystawa
- Zajęcia w świetlicach terapeutycznych o różnorodnej tematyce – marzec-maj
- Ilustracje wierszy Juliana Tuwima – konkurs plastyczny (Filia Nr 4)
- Czy znasz tę baśń? – konkurs czytelniczy (Filia Nr 4)

Wolsztyn

- Galeria Biblioteki „Ekslibrisy ze zbiorów Józefa Tadeusza Czosnki” – wystawa
- Spotkanie metodyczne dla wychowawców, nauczycieli i pedagogów „Grupa wsparcia”
- Warsztaty dla wychowawców, nauczycieli i pedagogów „Kreatywne znaczenie zabawy w pracy profilaktyczno-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą”
- Wykład Tomasza Mizerkiewicza „Literatura drugiego obiegu – czerwiec '56”
- Spotkanie metodyczne dla wychowawców, nauczycieli i pedagogów „Praca z dziećmi i młodzieżą w zakresie orientacji i poradnictwa zawodowego”

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Spotkanie autorskie z Grzegorzem Kasdepke – autorem książek dla dzieci (Zduny, Baszków)
- Konkurs czytelniczy dla uczniów gimnazjum „Literatura dla młodzieży i jej wpływ na zachowanie młodego człowieka” (Zduny)
- „Znaczenie powieści” – spotkanie z przedszkolakami (Konarzew)

Kwiecień

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- Wystawa „Jan Paweł II w rocznicę odejścia”

Budzyń (pow. Chodzież)

- „Papież Tysiąclecia” – wieczór słowno-muzyczny poświęcony Janowi Pawłowowi II

Dąbie (pow. Kolo)

- Dyskusja nad książką: „Ręka ojca”, „Powrót posła”

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- Spotkanie autorskie z Martą Fox

Gniezno

- Spotkanie autorskie z Pawłem Soroką
- Promocja książki pt. „Bajki” – prace nagrodzone w konkursie na bajkę terapeutyczną

Gołuchów (pow. Pleszew)

- Wystawa zbiorów indywidualnych „Moje hobby”

Gostyń

- Podsumowanie konkursu „Drzewo genealogiczne mojej rodziny” oraz wystawa pokonkursowa
- Prelekcja Tomasza Mizerkiewicza „Tyroteusz z bibuły. Literatura drugiego obiegu jako reakcja na wydarzenia lat 1968, 1970, 1976, 1980, 1981”

Jarocin

- Teatryk, zabawy z dziećmi ph. „Tuwim na wesolo” (również w maju)
- Prelekcja Jana Jajora pt. „Jarocińscy powstańcy wielkopolscy” (Filia Golina)
- Wycieczka członków Klubu Dyskusyjnego i Klubu Regionalistów do Muzeum w Dobrzycy (Filia Witaszyce)

Kalisz

- Organizacja i zarządzanie instytucjami kultury na przykładzie Miejskiej Biblioteki Publicznej – spotkanie ze studentami UAM w Kaliszu, kierunku Ochrona Dóbr Kultury
- Literatura drugiego obiegu – spotkanie z Tomaszem Mizerkiewiczem, pracownikiem UAM w Poznaniu – I Liceum Ogólnokształcące im. A. Asnyka w Kaliszu
- Prezentacja zbiorów specjalnych przechowywanych w Bibliotece Głównej – spotkanie z członkami Koła Przyjaciół Biblioteki

- Rozstrzygnięcie konkursu „Dotyk Przeszłości” (Filia nr 1)
- Wystawy:
 - ~ „Literatura rosyjska w zbiorach Biblioteki Głównej” – Dni Kultury Rosyjskiej w Kaliszu
 - ~ „Światowy Dzień Ziemi” (Filia nr 5)
 - ~ „Międzynarodowy Dzień Książki dla Dzieci” – wystawa nowości wydawniczych (Filia nr 9 – Oddział dla Dzieci)
- Poznajemy zabytki Kalisza: spacer nad Krępicą – wycieczka turystyczno-krajoznawcza dla dzieci klas I-III Szkoły Podstawowej nr 17 w Kaliszu (Filia nr 1)

Kępno

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Wieczór autorski połączony z promocją tomiku poetyckiego „Polowanie na motyle” autorstwa Włodzimierza Mazurkiewicza

Samorządowa Biblioteka Publiczna

- Kolejna edycja konkursu z cyklu „Wszystko jest poezją”; uczestnicy recytowali wiersze, które sami napisali (Filia Mikorzyn)
- Spotkanie autorskie z lekarzem i pisarzem kępińskim – Kajetanem Pakowskim

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawa „Z Wadowic do Rzymu”
- Konkurs czytelniczy „Jan Paweł II – nasz papież”

Koło

- Wystawa: „Jan Paweł II”
- Wieczór poetycki – „A jednak człowiek – życie i twórczość Jana Pawła II” – montaż poetycki w wykonaniu uczniów Gimnazjum Nr 1, koncert w wykonaniu uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej
- Spotkanie z Jackiem Nowaczykiem z Wydziału Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego – „Recykling” (Filia dla Dzieci)

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna:

- Wystawy:
 - ~ „Ty miłujesz wszystkie dzieci” – w 1. rocznicę śmierci Jana Pawła II
 - ~ Jan Paweł II. W 1. rocznicę śmierci
 - ~ „A przecież nie cały umieram. To, co we mnie niezniszczalne, trwa (...) teraz stoję twarzą w twarz z Tym, który jest” (Tryptyk rzymski) – 1. rocznica śmierci Jana Pawła II

- Zbiory i działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kościanie – prelekcja Hanny Kaczmarek dla mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Jarogniewiczach
- Działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej w Kościanie – Jadwiga Czarna – spotkanie z mieszkańcami Domu Pomocy Społecznej w Jarogniewiczach
- Prelekcja Tomasza Mizerkiewicza: „Tyreusz z bibuły. Literatura drugiego obiegu wydawniczego jako reakcja na wydarzenia lat 1968, 1970, 1980, 1981” (dla młodzieży Zespołu Szkół Ogólnokształcących im. Oskara Kolberga w Kościanie)
- Kataster. Rys historyczny – wykład Wacława Taciaka (z cyklu wykładów Towarzystwa Miłośników Ziemi Kościańskiej)
- Życie i twórczość Małgorzaty Musierowicz z uwzględnieniem lektury „Kwiat kalafiora” – prelekcja Joanny Frąckowiak
- Kościan znany i nieznan – zabawa literacko-plastyczna
- Twórczość Jana Pawła II i księdza Jana Twardowskiego – prelekcja Marii Kowalewskiej – Klub Miłośników Książki

Kotlin (pow. Jarocin)

- Turniej o „Mistrza dobrych manier”
- Montaż słowno-muzyczny w 1. rocznicę śmierci Jana Pawła II „Wielki człowiek” (Filia Sławoszew)

Koźmin (pow. Krotoszyn)

- „Ja jestem drogą, prawdą i życiem” – wystawa fotografii o Janie Pawle II z okazji pierwszej rocznicy śmierci

Krotoszyn

- „Gdy świat wstrzymał oddech” – wystawa w 1. rocznicę śmierci Jana Pawła II
- Edukacja czytelnicza rodziców i dzieci w bibliotece dziecięcej. Prezentacja kultur innych krajów (Oddział dla Dzieci)
- Spotkanie z przedstawicielami Nadleśnictwa Krotoszyn ph. „Wiosna w lesie” (Oddział dla Dzieci)
- 23 kwietnia Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich – wystawa (Oddział dla Dzieci)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Wystawy:
 - ~ „Jan Paweł II – wspomnienia”
 - ~ „Kardynał Stefan Wyszyński” (Filia Pawłowice)
 - ~ „Pawłowice dawniej” – wystawa fotograficzna (Filia Pawłowice)

Leszno

Wystawy („Galeria za Regalami“):

- Wystawa książek Wydawnictwa Publicat S.A. z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich
- „Portret Wojska Polskiego” – wystawa prac plastycznych nagrodzonych i wyróżnionych w konkursie organizowanym przez Leszczyńskie Stowarzyszenie Dzieciom Niepełnosprawnym

Imprezy:

- „Zamiast krwi...” – przedstawienie parateatralne uczniów II Liceum Ogólnokształcącego w Lesznie
- „Poznański Czerwiec 1956 r. w historii, literaturze i filmie na podstawie własnej twórczości” – spotkanie z Andrzejem Górnym, prozaikiem, reportażystą, krytykiem teatralnym, uczestnikiem wydarzeń Poznańskiego Czerwca 1956 roku
- „Mistrz pięknego czytania” – miejski finał konkursu czytelniczego dla dzieci
- Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich zorganizowany wspólnie przez Miejską Bibliotekę Publiczną, Zespół Szkół Ekonomicznych i Zarząd Oddziału Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich:
 - ~ Konferencja w Zespole Szkół Ekonomicznych; w programie:
 - Literatura współczesna – J. Małgorzata Halec
 - Zmiany w prawie autorskim – Bolesław Howorka
 - Kobieta w baśni – Magdalena Dworczak
 - Spotkanie z Bogusławą Sochańską
 - Inscenizacja „Kopciuszka” w wersji niemieckiej w wykonaniu młodzieży Zespołu Szkół Ekonomicznych
 - ~ Kiermasz Wydawnictwa Publicat S.A. oraz wystawa „Książka mojego dzieciństwa. Co czytali nauczyciele Zespołu Szkół Ekonomicznych w Lesznie”
 - ~ Spotkanie z Ewą Miedzińską z Poznania, autorką książek dla dzieci

Luboń (pow. Poznań)

- „Zapisane w tęczy” – wernisaż wystawy malarstwa luboniana Jerzego Skroka
- „Kukła z wiejskiego podwórza” – spektakl dla dzieci w wykonaniu: Sławy Tarkowskiej i Mariusza Orzełka, aktorów Teatru pod Orzełkiem z Białego-stoku
- W cyklu „Lekcje Historii”: Wykopaliska w Luboniu i Świat „Starej Baśni” – wystawa Lubońskiej Drużyny Księżki i Łuku „Jaźwiec”
- „Pielgrzym Wszeczasów” – wystawa filatelistyczna Tadeusza Stańczyka poświęcona pielgrzymkom Jana Pawła II do Polski

Nowy Tomyśl

- Wystawy:
 - ~ Kiermasz ozdób świątecznych wykonanych przez dzieci i młodzież ze Świetlicy Socjoterapeutycznej w Nowym Tomyślu i ich opiekunów
 - ~ Wystawa ilustracji Elżbiety Krygowskiej-Butlewskiej do książek dziecięcych z okazji: Międzynarodowego Dnia Książki dla Dzieci
- W 1. rocznicę śmierci Ojca Św. Jana Pawła II „Requiem” W.A. Mozarta w wykonaniu Orkiestry Kameralnej Collegium Franciscanum z Poznania oraz chóru pod dyrekcją Marcina Sompolińskiego w Kościele p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa (współorganizacja)
- Z cyklu „Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne”: „Gdy kiedyś znów zawołam cię” – koncert piosenek Krzysztofa Klenczona przygotowany we współpracy z zespołem „Kwartet Osobny”
- „Tyrtusz z bibuły. Literatura drugiego obiegu jako reakcja na wydarzenia lat 1968, 1970, 1976, 1980, 1981” – prelekcja Tomasza Mizerkiewicza, pracownika zakładu Teorii Literatury XX wieku Instytutu Filologii Polskiej UAM w Poznaniu, dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w ramach projektu edukacyjnego WBPiCAK w Poznaniu związanego z obchodami 50. rocznicy Poznańskiego Czerwca.

Oborniki

- Dookoła wielkanocnego jajka – wystawa prac dzieci ze świetlic socjoterapeutycznych „Promyk” i „Iskierka” oraz Przedszkola nr 5
- Tradycje wielkanocne w wierszu i piosence – impreza dla dzieci klas „0”
- Wystawa malarstwa i grafiki Huberta Hyżyka
- O aktywności seniorów w Wielkopolsce – prelekcja Lidii Wrocińskiej-Sławskiej
- Spotkanie z Anną Rydzewską – burmistrzem Obornik
- Kwiaty na balkony i do ogródków przydomowych – prelekcja Piotra Czuchaja z Akademii Rolniczej w Poznaniu
- SYBIR – PRO MEMORIA – koncert z okazji miesiąca pamięci narodowej

Orchowo (pow. Słupca)

- Przedstawienie poetycko-muzyczne „Papież spraw ludzkich” w 1. rocznicę śmierci Jana Pawła II

Ostrów Wielkopolski

- Santo Subito – wystawa w 1. rocznicę śmierci Jana Pawła II
- Światowy Dzień Książki – kiermasz książki

Ostrzeszów

- „Człowiek i przyroda” – pokonkursowa wystawa prac plastycznych zorganizowana przez ZHP
- Konkurs recytatorski „Poeci dzieciom – dzieci poetom”

Pępowo (pow. Gostyń)

- Prelekcja Grzegorza Mendyki, prezesa Śląskiego Towarzystwa Genealogicznego „Genealogiczne peregrynacje z nazwiskami”, dla gimnazjalistów (również w BPG Piaski)

Pleszew

- „Jan Paweł II – Poślaniec Miłości” – spotkanie poświęcone pamięci Ojca Świętego w 1. rocznicę śmierci (współ. PTK)
- Dzień Ułana. Święto 15 Pułku Ułanów Poznańskich – wystawa
- Międzynarodowy Dzień Książki i Praw Autorskich – wystawa

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Konkurs plastyczny dla szkoły podstawowej na plakat związany z hasłem „Biblioteka – dobre miejsce dla człowieka”

Rydzyzna (pow. Leszno)

- „Szekspir w literaturze” – konkurs literacki

Słupca

- Spotkanie w Liceum Ogólnokształcącym w Słupcy z Andrzejem Górnym, który wygłosił prelekcję na temat: „Czerwiec 56”

Śmigiel (pow. Kościan)

- „Z Pyzą po polskich krainach” – cz. 2 warsztatów bibliotecznych dla dzieci z kl. 0

Turek

- Podsumowanie plebiscytu „Lista Przebojów Książkowych 2005 roku”
- Studium Wiedzy o Regionie. Wielkopolska (III edycja)
„Wielkopolska poprzez wieki” – wykład Marka Rezlera
Zabytki architektury i przyrody Wielkopolski
- Rozstrzygnięcie Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego im. Włodzimierza Pietrzaka – Biesiada literacka
- „Mój bohater z lat dzieciństwa” – konkurs plastyczny (Filia dla Dzieci)
- Zajęcia w Środowiskowym Domu Samopomocy (Filia Nr 2)
 - ~ Życie i twórczość Kornela Makuszyńskiego
 - ~ Książka i biblioteka
- Wystawy:

- ~ Z turem w herbie – również w maju
- ~ „Mój bohater z lat dzieciństwa” – wystawa pokonkursowa (Filia dla Dzieci)
- ~ „Oni dla Ciebie pisali” (Filia dla Dzieci)

Wolsztyn

- Spotkanie metodyczne dla wychowawców, nauczycieli i pedagogów „Praca z uczniem dyslektycznym w szkole”
- Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego adresowanego do uczniów klas czwartych szkół podstawowych ph. „Mój sposób na zdrowie”
- Pokonkursowa wystawa prac nagrodzonych (Oddział dla Dzieci)

Zagórów (pow. Słupca)

- Wystawa prac dzieci z Ośrodka Rehabilitacyjno-Wychowawczego w Michalinowie (również w maju)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- Literatura popularnonaukowa źródłem potrzebnych informacji – spotkanie z uczniami klas I
- Spotkanie autorskie z Martą Fox
- „Portret Wielkopolanina” – wystawa fotograficzna

M a j

Borek Wielkopolski (pow. Gostyń)

- 2 spotkania autorskie z Tadeuszem Bogackim – w Przedszkolu Samorządowym w Karolewie i Szkole Podstawowej w Borku
- Konkurs plastyczny – rysowanie kredą na chodnikach koło Ratusza – „Miasto moich marzeń”

Budzyń (pow. Chodzież)

- „W baśniowej krainie” – impreza artystyczno-literacka dla dzieci
- „Filmowe adaptacje literackie” – zajęcia edukacyjne na temat sfilmowanych książek Walta Disney’a
- „Pisarze dzieciom” – wystawa

Chodzież

- „To już 60 lat” – wystawa dokumentująca działalność biblioteki
- Ogłoszenie konkursu „Na tropie bibliotek” – gra tercnowo-rekreacyjna dla uczniów klas III szkoły podstawowej
- „Poznaj kulisy biblioteki” – otwarte dni w bibliotece – akcja mająca na celu poszukiwanie wolontariuszy do współpracy

- „Wsiądź z nami do pociągu Tradycji swojego regionu” – realizacja projektu. Etap I „Tablice pamiątkowe i pomniki w naszym mieście”
- „Nasz region – Przyjdź... Zapytaj... Zobacz...” – akcja informacyjna
 - ~ Prezentacja dokumentów życia społecznego będących źródłem informacji o regionie
 - ~ Prezentacja regionalnej kartoteki bibliograficznej (czytelnia dla dorosłych)
- „Czytam i notuję” – ogłoszenie konkursu na najpiękniejszy dzienniczek lektur dla szkół podstawowych klas I-III
- „Wspinaczka górską” – spotkanie z Izabelą Sapułą w ramach cyklu „Kolekcje – ludzkie pasje i talenty”
- Spotkanie autorskie z Ewą Grętkiewicz (Oddział dla Dzieci)
- „Laurka jubileuszowa – niepoczytalni” – teatralizacja biblioteki
- Promocja tomiku poezji pt. „Papier” młodych twórców z Chodzieży i okolic
- Uroczystość jubileuszowa z okazji 60-lecia działalności biblioteki
 - ~ Przygotowanie prezentacji multimedialnej dokumentującej działalność biblioteki
 - ~ Wydanie okolicznościowego ekslibrisu biblioteki
 - ~ Wystawa artystów plastyków „Księga 2000”

Czermin (pow. Pleszew)

- VI Gminny Festiwal Ekologiczny (współorganizacja: Ośrodek Kultury w Czerminie)

Dąbie (pow. Koło)

- Dyskusja nad książką – „Malowany ptak”

Dobrzyca (pow. Pleszew)

- IV edycja konkursu z cyklu „Ziemia Dobrzycka – moja mała ojczyzna” ph. „Dzieci w obronie mowy ojczystej” – w 100. rocznicę strajku szkolnego

Gizałki (pow. Pleszew)

- „Dni Polskie w Niemczech – Międzynarodowy Festyn Rodzinny”
- Spotkanie autorskie z Izabellą Klebańską (zorganizowane przez BPMiG Pleszew)

Gołuchów (pow. Pleszew)

- „SOS dla ziemi” – happening ekologiczny

Gniezno

- „Zobacz siebie na zdjęciu” – Biblioteka w fotoobiektywie
- Spotkanie autorskie z Krzysztofem Kuczkowskim i Wojciechem Kasą

Gostyń

- Spotkanie autorskie z Ewą Chotomską – dla dzieci (również w BPG Ponieć)
- Gminny konkurs plastyczny „Dworki i pałace ziemi gostyńskiej”
- Konkurs historyczny „Mała ojczyzna ziemia gostyńska” – miejski dla gimnazjalistów i powiatowy dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych
- Wystawa „Portret 2005”
- Warsztaty interdyscyplinarne „Latający kufer” w wykonaniu Tadeusza Wieczorka i Wojciecha Nowaka z Poznańskiego Centrum Sztuki Dziecka – podczas inauguracji Kącika dla Najmłodszych w Oddziale dla Dzieci i Młodzieży

Grabów (pow. Ostrzeszów)

- „Trzy małe świnki” – przedstawienie teatralne przygotowane przez młodych czytelników

Jaraczewo (pow. Jarocin)

- Spotkanie z wiernymi czytelnikami, przyjaciółmi biblioteki i podsumowanie kursu robótek ręcznych na drutach i szydełku
- Spotkania w bibliotece „Dzień malucha”

Jarocin

- Spotkanie z policjantem „Narkotykom STOP!”
- Teatryk „Podróż do krainy fantazji” (Filia dla Dzieci)
- Konkurs literacki „Najpiękniejsze baśnie świata” (Filia dla Dzieci)
- Spotkanie z Bogusławą Sochańską, dyrektorem Duńskiego Instytutu Kultury, pt. „Andersen znany i nieznan” (Filia dla Dzieci)
- Cykl imprez z okazji Tygodnia Bibliotek pt. „W bibliotece jest wesoło” (Filia nr 1)
- Teatryk „Zaczarowany świat bajek” – w bibliotece można się bawić (Filia Witaszyce)
- Spotkanie Klubu Dyskusyjnego i prelekcja Jana Jajora pt. „Literackie i artystyczne przystanki nad Lutynią” (Filia Witaszyce)

Kalisz

- „Austriackie czytanie” – wystawa bibliofilska ze zbiorów Witolda Gostyńskiego w ramach projektu „Austria w Wielkopolsce” + spotkanie z W. Gostyńskim
- Jak powstaje książka – zabawa w wydawnictwo z dziećmi z Niepublicznego Przedszkola im. Marii Konopnickiej w Kaliszu (Filia nr 1)
- Poznajemy twórczość Wandy Chotomskiej – zajęcia literacko-plastyczne z dziećmi z Publicznego Przedszkola nr 30 w Kaliszu (Filia nr 1)

Kępno

Powiatowa Biblioteka Publiczna

- Konferencja dotycząca aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych zorganizowana przez Stowarzyszenie Prorodzinne „Światło”
- Finał II Konkursu Przyrodniczego pn. „Ptaki wodne i ich siedliska” dla uczniów szkół podstawowych z terenu powiatu kępińskiego. Konkurs został zorganizowany przez Południow Wielkopolską Grupę OTOP przy współpracy z Powiatową Biblioteką Publiczną w Kępnie
- Finał IV Powiatowego Konkursu Wiedzy Przyrodniczej pn. „Ptaki naszych lasów” dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych z terenu powiatu kępińskiego. Konkurs został zorganizowany przez Południow Wielkopolską Grupę OTOP oraz Powiatową Bibliotekę Publiczną w Kępnie, przy wsparciu finansowym Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Samorządowa Biblioteka Publiczna

- XVIII konkurs recytatorski dla dzieci i młodzieży „Strofy o Ojczyźnie”, zorganizowany we współpracy z ZHP

Kobyła Góra (pow. Ostrzeszów)

- Spotkanie z Marianną Dembińską, polską hrabianką, producentką win, autorką książki „Tobie to dobrze”

Kobylin (pow. Krotoszyn)

- Wystawa „Jak powstała książka”

Koło

- Wystawa „Wy, Którzy Polską Rzeczą Władacie...” – w rocznicę uchwalenia Konstytucji
- Wystawa „Informacja motorem postępu cywilizacyjnego”
- Akcja – Booktalking – prezentacja literatury w szkołach (Filia dla Dzieci)
- Impreza biblioteczna – „Noc z baśniami” (Filia dla Dzieci)
- Konkurs literacki „Mój przyjaciel książka” – rozstrzygnięcie konkursu (Filia dla Dzieci)
- Spotkanie autorskie z Szymonem Czerwińskim – autorem przewodnika pt. „Szlaki rowerowe w okolicach Koła”

Konin

- Wystawa i montaż słowno-muzyczny „Odrodzenie w upadku” w rocznicę Konstytucji 3 Maja
- Wystawa „Artyści o Koninie” prezentująca dawną konińską starówkę

Kościan

Miejska Biblioteka Publiczna

– Wystawy:

Nasze spotkania z Papieżem. Wystawa fotograficzna (z Objazdowej Galerii Wielkopolskiej Fotografii przy WBPiCAK w Poznaniu)

Benedykt XVI w Polsce

- W ramach Tygodnia Bibliotek przeprowadzono akcję uwolnienia książek uzyskanych od czytelników w ciągu roku (od czerwca 2005 do maja 2006)
- „Niebieskie otchłanie”. Spotkanie z poetką Ewą Wierzbińską
- Spotkanie bibliotekarzy miasta i powiatu z okazji Dnia Bibliotekarza i Bibliotek – wspólnie z Kołem SBP – prezentacja książki Urszuli Ciszewskiej „Słowo o Ojcu Świętym Janie Pawle II”
- Spotkanie autorskie z Józefem Tylusem, lekarzem
- W ramach Tygodnia Bibliotek:
 - ~ Podróż z Książkolandii – uroczyste pasowanie na czytelników uczniów kl. I z Zespołu Szkół nr 4 połączone z inscenizacją pt. „Ekołudek” w wykonaniu „Gwiazdeczek” z Zespołu Szkół nr 2 pod kierunkiem Małgorzaty Hofman oraz „Kozi domek” w wykonaniu „Poziomek” z Przedszkola Samorządowego nr 3 pod kierunkiem Lidii Małeckiej
 - ~ „W zwierzęcym raju” – spotkanie autorskie z Krystyną Gryś
 - ~ Zaczarowana „Lokomotywa” Juliana Tuwima – zabawa literacko-plastyczna
 - ~ „Pismo, co to jest?” – prelekcja dla uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej
 - ~ Występ grającej na skrzypcach Pauliny Cudnej – członka Kapeli Duziarskiej przy Kościańskim Ośrodku Kultury
 - ~ Plener plastyczno-literacki dla dzieci – wykonujemy zakładkę do książki, skakanka literacka, krzyżówka ph. „Moja biblioteka”
 - ~ Rozstrzygnięcie konkursu plastycznego na zakładkę do książki
- „Szewczyk Dratewka” – przedstawienie w wykonaniu teatryku Kościańskiego Ośrodka Kultury pod kierunkiem Aleksandry Jakubowskiej
- „Dbamy o zęby” – przedstawienie w wykonaniu „Gwiazdeczek” z Zespołu Szkół nr 2 pod kierunkiem Małgorzaty Hofman
- Majówka ze strofami – recytacja wierszy księdza J. Twardowskiego, A. Przemyskiej i J. Sztaudyngera dla dzieci przez dzieci
- Klub Przyjaciół „Trąbka Bombka” – spotkania z Trąbką Bombką odbywają się we wtorki i czwartki i przeznaczone są dla dzieci w wieku 2-5

lat nie uczęszczających do przedszkola. W klubie odbywają się zajęcia plastyczne, zabawy ruchowe, czytanie książek

- Miejska Biblioteka Publiczna w Kościanie – prelekcja Marii Rost w Klubie Miłośników Książki
- Przedstawienie pt. „Czarodziejskie pudło króla Bajdura” w wykonaniu przedszkolaków z Samorządowego Przedszkola nr 4 dla dzieci z Przedszkola nr 1 i dzieci z Os. Jagiellońskiego
- Spotkanie z dziećmi z Samorządowego Przedszkola nr 4 – zapoznanie z gwarą i zwyczajami wielkopolskimi, czytanie baśni wielkopolskich

Koźmin (pow. Krotoszyn)

- Tydzień Bibliotek – spotkania z młodymi czytelnikami, prezentacja biblioteki

Krobia (pow. Gostyń)

- Warsztaty interdyscyplinarne „Latający kufer” w wykonaniu Tadeusza Wieczorka i Wojciecha Nowaka z Poznańskiego Centrum Sztuki Dziecka (Filia Chwałkowo)

Krotoszyn

- „Dzieci z przedszkola w Asperhofen” – wystawa rysunków Przemysława Kępy
- Bał Postaci Bajkowych – wybór najlepszych strojów i wybór najlepszego tancerza i tancerki (Oddział dla Dzieci)
- Niełatwo być nastolatkiem – ekspozycja książek o tematyce młodzieżowej – dojrzewanie (Oddział dla Dzieci)
- Spotkanie autorskie z poetą Krzysztofem Świątkowskim dla uczniów szkół podstawowych (Oddział dla Dzieci)

Krzemieniewo (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie z Krystyną Nepomucką (Filia Pawłowice)
- „Przegląd twórczości artystycznej mieszkańców gminy” – wystawa prac plastycznych i rękodzieła
- „I Komunia Święta” – wystawa starych fotografii i pamiątek (Filia Pawłowice)
- „Dziecko” – wystawa fotografii i starych wózków dziecięcych (Filia Pawłowice)
- „Książki i czasopisma” z lat 1903-1960 – wystawa (Filia Pawłowice)
- „Biblioteki w Polsce”, „Książka pięknie wydana” – wystawy książek

Lądek (pow. Słupca)

- Dyskusja na temat: „Dlaczego czytamy książki”
- Dyskusja „Życie i twórczość Sienkiewicza”

Leszno

Wystawy („Galeria za Regalami”):

- Z cyklu „Twórcy literatury w plakacie” – „Henryk Sienkiewicz” – wystawa plakatów z kolekcji Jacka Jaroszyka z Poznania
- „Marszałek Józef Piłsudski – Honorowy Obywatel Miasta Leszna” – wystawę zorganizowano wspólnie z Oddziałem Leszczyńskim Związku Oficerów Rezerwy RP im. Marszałka J. Piłsudskiego

Imprezy:

- Spotkanie z cyklu „Rodzinne Wieczory” z Joanną Olech z Warszawy, autorką i ilustratorką książek dla dzieci
- Spotkanie w „Kawiarence Literackiej” ze Stanisławem Jędrasiem, regionalistą, autorem wielu artykułów i książek, o różnej tematyce, dotyczących głównie ziemi leszczyńskiej i rawickiej
- Tydzień Bibliotek „Nie wiesz? Zapytaj w bibliotece”:
 - ~ Wystawa o działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lesznie zorganizowana w Urzędzie Miasta
 - ~ Wystawa pt. „Nie wiesz? Zapytaj w Bibliotece” – prezentacja zbiorów i działalności informacyjnej MBP
 - ~ Dzień Bibliotek Publicznych – „W zakamarkach biblioteki” – tajemnicze godziny dla gimnazjalistów
 - ~ Dzień Bibliotek Pedagogicznych – spacerzy między regalami ph. „Możesz spytać o wszystko”
 - ~ Dzień Bibliotekarza i Bibliotek (Ratusz)
 - Wręczenie Nagrody im. Heleny Śmigielskiej
 - Wręczenie Nagrody Liścia Młorzębu
 - Wystawa „Najnowsze regionalia w zbiorach leszczyńskiej Miejskiej Biblioteki Publicznej”
 - ~ Dzień Bibliotek Uczelnianych – wycieczka członków Koła SBP do Wyższej Szkoły Humanistycznej w Lesznie
 - ~ Podsumowanie konkursu plastycznego dla przedszkolaków „Biblioteka moich marzeń” zorganizowanego przez MBP
 - ~ Wyjazd szkoleniowo-rekreacyjny bibliotekarzy do skansenu „Pana Tadeusza” w Cichowie

- XVII Leszczyńskie Dni Literatury:
 - ~ Spotkanie z Janem Greżlikowskim z Leszna, autorem dwóch tomów wspomnień: „Moje dzieciństwo”, „Moja młodość i dalsze lata życia”
 - ~ Spotkanie na wystawie „Henryk Sienkiewicz” z cyklu „Twórcy literatury w plakacie”, podczas którego o życiu i twórczości pisarza opowiadał Jacek Jaroszyk z Poznania
 - ~ „Dyżur poetycki” dla młodzieży pełni Jacek Dehnel z Warszawy
 - ~ Spotkanie poetyckie z Jackiem Dehnelem, poetą, prozaikiem, tłumaczem, laureatem Nagrody Fundacji im. Kościelskich 2005 r.
 - ~ Konferencja z cyklu „Leszczyńskie ślady w literaturze”, podczas której podsumowany został konkurs literacki „Życie najwyższą wartością” kierowany do uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych
 - ~ Popołudnie autorskie Krystyny Nepomuckiej z Warszawy, powieściopisarki, autorki reportaży i felietonów
 - ~ „Parnas Leszczyński IX” z udziałem poetów: Anny Ireny Bajserowicz, Eleonory Biberstajn, Ryszarda Biberstajna, Krystyny Gryś, Stanisława Kruka, Janusza Ragankiewicza, Andrzeja Waldmana. Wieczór prowadziła Elżbieta Kuśnierek, a na gitarze grał Grzegorz Herman. Spotkanie odbyło się w Sali Rycerskiej Szpitala Rehabilitacyjno-Leczniczego dla Dzieci i Młodzieży w Osiecznej

Luboń (pow. Poznań)

- Spotkanie w Klubie Ludzi Niewidomych i Słabo Widzących „Promyk”. Dedykacja muzyczna w wykonaniu Marysi Tomczak, uczennicy Szkoły Muzycznej w Poznaniu
- „Słowik” H.Ch. Andersena – spektakl dla dzieci w wykonaniu Teatru Cienieco
- „(...) ten żyje kto rozdaje (...)” – poezja Emilii Waśniowskiej
- IV Konkurs Pięknego Czytania
- „Dęby Rogalińskie” – wernisaż malarstwa Lucyny Smok

Łubowo (pow. Gniezno)

- Konkurs recytatorsko-plastyczny „Piękna nasza wieś”
- Lednicka Wiosna Poetycka – współorganizacja
- Wystawa plakatów dotyczących ekologii

Nowy Tomyśl

- Wystawy:

- ~ 1946-2006 Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna – od 60 lat na mapie kulturalnej miasta
- ~ Marzenia o lataniu – wystawa wierszy Katarzyny Kulzmann-Solarek
- ~ Uroki plenerów w grafikach Zdzicha Połączarza (Galeria „Zdzich”)
- III Powiatowe Forum Bibliotekarzy (z udziałem bibliotekarzy różnych sieci: bibliotek publicznych, szkolnych, pedagogicznych). W programie m.in. mini recital akordeonowy Piotra Strugały, tegorocznego absolwenta Państwowej Szkoły Muzycznej II st. im. F. Chopina w Poznaniu, laureata wielu konkursów akordeonowych w Polsce i na świecie
- Majówka z Książką (impreza plenerowa dla najmłodszych):
 - ~ Spotkania z twórcami literatury dziecięcej: Mariuszem Niemyckim (autorem) i Justyną Ciesielską (ilustratorką)
 - ~ „O czarownicy, która zębów nie myła” – spektakl Teatru Krokodyl z Poznania
 - ~ Kiermasz książek, quizy, magiczny namiot
- Z cyklu „Twórca i jego dzieło”: Spotkanie autorskie z Mariuszem Niemyckim, autorem literatury dla dzieci (Oddział dla Dzieci, Filia w Jastrzębsku Starym, BPMiG w Zbąszyniu)
- Z cyklu „Spotkania niebanalne”: „Wielkość zrodzona w cierpieniu” – spotkanie z Lesterem C. Baszczyńskim, dziennikarzem, który 28 lat spędził w Stanach Zjednoczonych, autorem książki o amerykańskim rzeźbiarzu polskiego pochodzenia Korczaku Ziółkowskim (twórcy gigantycznej rzeźby Crazy Horse’a), zwanym w Ameryce Michałem Aniołem XX wieku
- Z cyklu „Czwartkowe wieczory literacko-muzyczne”: „Teksty z niczego, czyli z głowy” – wieczór autorski Artura Bellinga z Zielonej Góry, aktora, autora tekstów satyrycznych, piosenek, scenariuszy kabaretowych, słuchowisk radiowych
- „Podwieczorek w bibliotece”: Pomóżmy swojemu zdrowiu – spotkanie seniorów z Grażyną Urszulą Grabowską – mistrzem bioterapii
- Inauguracja cyklu spotkań w Akademii nad Szarką – studium edukacji regionalnej dla młodzieży gimnazjalnej
- Promocja albumu „Nowy Tomyśl na dawnej pocztówce”, wydawnictwa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Nowym Tomyślu, zorganizowana we współpracy z Wydawnictwem Opalgraf i Gimnazjum im. F. Szolterskiego w Nowym Tomyślu
- „Słowa między ludźmi” – sesja popularnonaukowa dla młodzieży ponadgimnazjalnej w związku z ogłoszonym przez Senat i Radę Języka Pol-

skiego Rokiem Języka Ojczystego (przygotowana we współpracy z pracownikami Instytutu Filologii Polskiej UAM w Poznaniu oraz Zespołem Szkół nr 2 im. St. Staszica)

- „Powołanie” – program poetycko-muzyczny w wykonaniu nowotomyślan, dedykowany duchowieństwu w rocznicę święceń kapłańskich
- Klub Miłośników Podróży „Przez kontynenty” – spotkanie z Elżbietą Dzikowską – podróżnikiem, dziennikarzem, fotografikiem – promujące t. 3 książki „Groch i kapusta, czyli Podróżuj po Polsce”

Oborniki

- Radzim – zapomniany gród nad Wartą. Wystawa pokonkursowa
- Prelekcja Dariusza Paprockiego o Radzimiu
- Wystawa malarstwa i grafiki Huberta Hyżyka
- Wycieczka dla czytelników do Koszut i do Kórnika

Orchowo (pow. Słupca)

- Cykl spotkań czytelniczych dla dzieci z okazji 40. rocznicy śmierci Jana Brzechwy pt. „Godzina radości z Janem Brzechwą”

Ostrów Wielkopolski

- Superczytelnik roku 2006 (Filia dla dzieci i młodzieży)
- Park Ornitologiczny Marguenterre we Francji – Ostrowskie Spotkanie z Przyrodą

Ostrzeszów

- Spotkanie z Marianną Dembińską, polską hrabianką, producentką win, autorką książki „Tobie to dobrze”
- „Moja miejscowość” – wystawa prac plastycznych ze Specjalnych Ośrodków Szkolno-Wychowawczych

Pleszew

- Spotkanie autorskie z Izabellą Klebańską
- Wydawnictwa i publikacje wydane przed 1945 r. w zbiorach BPMiG w Pleszewie – wystawa
- Konkurs oratorski – „Ulubiona Książka Gimnazjalisty”

Pogorzela (pow. Gostyń)

- Konkurs czytelniczy dla uczniów szkoły podstawowej „Literackie liczebniaki”
- Konkurs czytelniczy dla gimnazjalistów „Literackie skojarzenia”

Przykona (pow. Turek)

- Gminny turniej wiedzy o książce i bibliotece

Rydzyna (pow. Leszno)

- „Najpiękniejsze utwory dla mamy i o mamie” – konkurs recytatorski (Filia Moraczewo)
- „Rozpoznaj bohatera – rozpoznaj książkę” – konkurs literacki (Filia Moraczewo)
- „Książka moim przyjacielem”, „Ulubiona bajka na dobranoc”, „Dzieci z różnych stron świata” – konkursy rysunkowe (Filia Moraczewo)

Słupca

- Wystawa „Konstytucja 3 Maja”

Strzałkowo (pow. Słupca)

- Wystawa fotografii „Strzałkowo w obiektywie”
- Zajęcia biblioterapeutyczne dla mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Strzałkowie (w każdy czwartek)

Śmigiel (pow. Kościan)

- Wystawa prac nagrodzonych w konkursie plastycznym pt. „Bohaterowie utworów Jana Brzechwy”
- Spotkanie autorskie z poetką – Urszulą Ciszewską – w Klubie Seniora
- „W Krainie Baśni i Bajek” – impreza edukacyjno-integracyjna dla klas 0-VI: korowód przebierańców
- „Zwierzyniec Jana Brzechwy” – konkurs czytelniczy

Święciechowa (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie z Joanną Olech – dla dzieci
- „Mówimy gwarą wielkopolską” – konkurs recytatorski

Trzcinica (pow. Kępno)

- Wystawa książek „Poznajemy bohaterów literatury szwedzkiej”

Turek

- Studium Wiedzy o Regionie. Wielkopolska (III edycja):
 - ~ Życie kulturalne Wielkopolski – wykład Marka Rezlera
 - ~ Obyczaje regionu Wielkopolski – wykład Marka Rezlera
- „Życie i twórczość Kornela Makuszyńskiego” – zajęcia w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym (Filia nr 2)

- „Postacie z utworów Kornela Makuszyńskiego” – zajęcia plastyczne w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym (Filia Nr 2)
- „Miliard w rozumie” – konkurs wiedzy ogólnej (Filia Nr 4)
- „Nie taki język straszny...” – konkurs językowy (Filia Nr 4)

Witkowo (pow. Gniezno)

- Spotkanie autorskie z Anną Plenzler oraz konkurs plastyczny „Ilustrujemy legendy Poznania”

Włoszakowice (pow. Leszno)

- Spotkanie autorskie i otwarcie wystawy obrazów Jadwigi Mandery

Wolsztyn

- Galeria Biblioteki, wystawa „Kwiaty” Mirosława Wojciechowskiego
- Warsztaty plastyczne dla dzieci „Moja ulubiona postać książkowa”, prowadzone przez Iwonę Słowińską-Kulus
- Wyprawy w kosmos – spotkanie dla młodzieży z T. Bogackim
- Spotkanie z poetką, Anną Marią Szewczuk, prezentacja jej nowego tomu „Kwiaty miłości”. Spotkanie poprowadził Czesław Sobkowiak
- Spektakl teatralny dla dzieci „Ziarenko niezgody” prowadzony przez Dariusza Solińskiego
- Pokaz multimedialny połączony z prezentacją książki „Wielkość zrodzona z cierpienia. Opowieść o rzeźbiarzu Korczaku Ziółkowskim”
- „Żyj zdrowo – nie pal”, rozstrzygnięcie gminnego konkursu dla gimnazjalistów
- Konkurs Recytatorski Poezji Polskiej o Janie Pawle II „Biała nadzieja”. Organizatorzy: BPMiG Wolsztyn, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, Towarzystwo Kultury Ziemi Wolsztyńskiej oraz Muzeum Regionalne
- Warsztaty plastyczne dla dzieci „Jak powstaje książka” prowadzone przez Iwonę Słowińską-Kulus
- Wykład Marka Rezlera „Poznański Czerwiec '56”
- Wykład Marka Rezlera „Masoneria wielkopolska”
- Zajęcia z biblioterapii dla dzieci z Zespołu Szkół Specjalnych oraz podopiecznych Domu Pomocy Społecznej w Wolsztynie (w każdy czwartek)

Zduny (pow. Krotoszyn)

- „Historia książki” – spotkanie z uczniami klasy II szkoły podstawowej

- „Spotkanie z Bąbelkiem” – spektakl dla przedszkolaków przygotowany przez teatrzyk „Krokodyl”
- „Przygoda z Fizią Pończoszanką” – konkurs czytelniczy
- „Pierwszoklasista w Bibliotece Publicznej” – spotkanie dla uczniów klasy I (Filia Baszków)
- „Kolorowe bajki od kolorowej wróżki” – spotkanie z przedszkolakami (Filia Baszków)
- „Dziecko” – wystawa fotograficzna

C. WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA I CENTRUM ANIMACJI KULTURY NA ŁAMACH PRASY

ADAM Kaczanowski „Sośnicki. Szary człowiek” : wygraj książki z serii „Wielkopolska Biblioteka Poezji” // *Gaz. Wybor. – Poznań.* – 2006, nr 105, s. 6

Konkurs, w którym nagrodą jest książka wydana przez WBPiCAK w Poznaniu.

AKORDEONÓW czar : Sielinko : najcenniejsza pamiątka / sad // *Głos Wielkop.* (Wyd. 1, 2). – 2006, nr 112, s. 12

Festiwal „Mistrzowie Akordeonu” zorganizowany przez MGOK Taklaman w Opalenicy, Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Rolniczego w Poznaniu i WBPiCAK w Poznaniu.

BALI się kamery niczym siekiery : warsztaty filmowe : Złotów / M. Leszczyński // *Aktualności Lokalne.* – 2006, nr 22, s. 8

Warsztaty zorganizowane przez Zespół Szkół Samorządowych nr 1 w Złotowie i WBPiCAK w Poznaniu.

DA CAPO. 70 lat Międzynarodowych Konkursów im. Henryka Wieniawskiego // *Ruch Muzyczny.* – 2006, nr 8, s. 37

Książka wydana przez WBPiCAK w Poznaniu.

DWA tyki poezji / Mariusz Grzebalski; rozm. przepr. Stefan Drajewski. – (Rozmowa dnia) // *Głos Wielkop.* – 2006, nr 86, s. 2

Nowa seria „Wielkopolska Biblioteka Poezji” Wydawnictwa WBPiCAK w Poznaniu.

DZIECI promują czytelnictwo / IVA // Gaz. Wybor. – Poznań. – 2006, nr 108, s. 6

Marcin Dec wygrywa konkurs na plakat promujący czytelnictwo.

DZIECKO na fotografii / ap // Głos Wielkop. – 2006, nr 127, s. 33

Konkurs fotograficzny „Dziecko” zorganizowany przez WBPiCAK w Poznaniu.

[FERIE w Łobzenicy] / (jrm) // Tyg. Nowy (Ziemia Piłska). – 2006, nr 9, s. A2

WBPiCAK w Poznaniu organizatorem ferii filmowych w Łobzenicy.

FESTIWAL mistrzów : Sielinko / RAV // Gaz. Pozn. (Wyd. w1). – 2006, nr 108, s. 11

Festiwal „Mistrzowie Akordeonu” zorganizowany przez MGOK Taklaman w Opalenicy, Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Rolniczego w Poznaniu i WBPiCAK w Poznaniu.

GWIAZDY pod Areną / ELKA // Gaz. Pozn. – 2006, nr 100, s. 25

Impreza „Majówka z książką”. M.in. występ Zespołu Folklorystycznego „Wielkopoleanie”.

KRONIKA wydarzeń w województwie wielkopolskim w drugim półroczu 2005 roku / Helena Bednarska // Kron. Wielkop. – 2006, nr 1, s. 185-222

KSIĄŻKA / Zdzisław Jaskuła // Dziennik. – 2006, nr 18, s. 33

Omówienie tomiku poetyckiego Edwarda Pasewicza wydanego przez WBPiCAK w Poznaniu w serii „Wielkopolska Biblioteka Poezji”.

KULTURA na wyróżnienie / (rem) // Głos Wągrowiecki. – 2006, nr 17, s. 5

IV Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Moja Europa” zorganizowany w Wągrowcu przez Miejski Dom Kultury w Wągrowcu i WBPiCAK w Poznaniu.

MAJÓWKA z książką w deszczu : kiermasz / Anna Plenzler // Głos Wielkop. – 2006, nr 102, s. 19

M.in. występ Zespołu Folklorystycznego „Wielkopoleanie”.

MIASTECZKO Krajeńskie // Tyg. Nowy (Ziemia Piłska). – 2006, nr 12, s. A4-A5

Wizyta przedstawicieli poznańskiej WBPiCAK w Bibliotece Publicznej z okazji konkursu pt. „Biblioteka przyjazna każdemu”

[MIEJSKIE warsztaty artystyczne w Piłskim Domu Kultury] / (aks) // Tyg. Nowy (Ziemia Piłska). – 2006, nr 7, s. A2

Warsztaty współorganizowane przez WBPiCAK w Poznaniu.

NAGRODA za „Berlin” : Złotów : porównania filmowe / ans // Głos Wielkop. (Wyd. 1, 2). – 2006, nr 86, s. 12

XVIII Wielkopolskie Porównania Filmowe zorganizowane w Złotowie przez WBPiCAK w Poznaniu.

NAGRODY dla bibliotek : Stary Rynek / RD // Gaz. Pozn. – 2006, nr 109, s. 10

Wręczenie nagród w konkursie „Biblioteka przyjazna każdemu” zorganizowanym przez WBPiCAK w Poznaniu. Nagrody otrzymały GBP w Czerwonaku i GBP w Dopiewie.

NIE tylko książki : Poznań / MAZ // Głos Wielkop. – 2006, nr 108, s. 7

GBP w Czerwonaku i GBP w Dopiewie zwyciężyły w konkursie „Biblioteka przyjazna każdemu” zorganizowanym przez WBPiCAK w Poznaniu.

NIE wiesz – zapytaj w bibliotece : nie tylko wypożyczalnia / ELKA // Gaz. Pozn. – 2006, nr 106, s. 9

Tydzień Bibliotek zorganizowany m.in. przez WBPiCAK w Poznaniu.

NOWY Zarząd Sekcji Bibliotek Publicznych SBP // Bibliotekarz. – 2006, nr 5, s. 32-33

Spotkanie Zarządu nowej kadencji w siedzibie WBPiCAK w Poznaniu.

OGÓLNOPOLSKA konferencja „Sieć bibliotek publicznych wobec potrzeb społeczeństwa informacyjnego : sprawozdania i relacje / Jolanta Ben // Bibliotekarz. – 2006, nr 1, s. 22-24

Udział WBPiCAK w konferencji; referat Heleny Bednarskiej wygłosiła Iwona Smarsz.

PATRONI wielkopolskich ulic / Jur // Tyg. Nowy (Ziemia Piłska). – 2006, nr 5, s. A5

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Pile zaprasza na spotkanie z Pawłem Andersem, pracownikiem poznańskiej WBPiCAK i promocją książki.

PIŁKA jest na czasie / Marta Kaźmierska // Gaz. Wybor. – Poznań. – 2006, nr 132, s. 7

W numerze 2/2006, „Czasu Kultury” m.in. omówienia pierwszych tomików poetyckich z serii „Wielkopolska Biblioteka Poezji”.

POEZJA uczyłowiecza / Grażyna Koczorowska // Przem. na Szlaku Piast. – 2006, nr 5, s. 15

Anna Dymna otwiera Krakowski Salon Poezji w Gnieźnie.

POGARDA w kulturze / Iwona Torbicka // Gaz. Wybor. – Poznań. – 2006, nr 120, s. 8

W „Czasie Kultury” umieszczono reklamę „Wielkopolskiej Biblioteki Poezji”.

POZNAŃSKI Czerwiec w edukacji / (Cs) // Gaz. Pozn. – 2006, nr 86, dod. Monitor Wielkop. nr 4, s. 12

Omówienie programu edukacyjnego „Za wolność, prawo i chleb. Kalendarz Polski: Czerwiec, Grudzień, Marzec, Sierpień” przygotowanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

PROMOCJA czytelnictwa / (r) // Gaz. Pozn. – 2006, nr 113, dod. Monitor Wielkop. nr 5, s. 7

Rozstrzygnięcie konkursu, na plakat akcji promocji czytelnictwa „Mówię wam, warto czytać”, zorganizowanego przez WBPiCAK w Poznaniu.

PRZEZ nie to spotkanie trwa / (luk) // Przem. na Szlaku Piast. – 2006, nr 15, s. 18

Ekspozycja zdjęć pt. „Nasze spotkania z papieżem” przygotowana przez WBPiCAK w Poznaniu i wystawiona w Centrum Rehabilitacyjno-Kulturalnym „Promyk” w Gnieźnie.

PRZYJAZNA biblioteka / Iwona Smarsz; rozm. przepr. Anna Plenzler. – (Rozmowa dnia) // Głos Wielkop. – 2006, nr 107, s. 2

GBP w Czerwonaku i GBP w Dopiewie zwyciężyły w konkursie „Biblioteka przyjazna każdemu” zorganizowanym przez WBPiCAK w Poznaniu.

PRZYJAZNE biblioteki / Cyryla Staszewska // Gaz. Pozn. – 2006, nr 113, dod. Monitor Wielkop. nr 5, s. 7

Laureaci konkursu „Biblioteka przyjazna każdemu” oraz bibliotekarze odznaczeni medalami państwowymi i regionalnymi.

PRZYJAZNE każdemu : książka : Dzień Bibliotekarza / sdr // Głos Wielkop. – 2006, nr 108, s. 18

Laureaci konkursu „Biblioteka przyjazna każdemu” oraz bibliotekarze odznaczeni medalami państwowymi i regionalnymi.

PUBLIKACJE otrzymane / (jw.) // Bibliotekarz. – 2006, nr 3, s. 28

Egzemplarz „Panoramy Wielkopolskiej Kultury” nadesłany przez WBPiCAK w Poznaniu do redakcji „Bibliotekarza”.

SERIA poznańska : pierwsze wrażenia / Karol Maliszewski // Czas Kultury. – 2006, nr 2, s. 144-148

Omówienie tomików poezji z serii „Wielkopolskiej Biblioteki Poezji” wydanych przez WBPiCAK w Poznaniu.

SEWERYN Drozdowski : wspomnienie (1934-1993) / Jan Sójka // Gaz. Wybor. – Poznań. – 2006, nr 141, s. 12

Nekrolog Seweryna Drozdowskiego, wieloletniego pracownika WBPiCAK w Poznaniu.

SPOTKAJMY się przy Arenie / Anna Plenzler // Głos Wielkop. – 2006, nr 100, dod. Pasaż Kultury s. 3

Impreza „Majówka z książką”. M.in. występ Zespołu Folklorystycznego „Wielkopole”.

STREFA poetycka / oprac. MAK // Gaz. Wybor. – Poznań. – 2006, nr 114, s. 8

Spotkanie z Edwardem Pasewiczem i promocja tomiku „Dolna Wilda” wydanego w ramach „Wielkopolskiej Biblioteki Poezji”.

TAK się rodzi teatr : Pniewy : festiwal teatralny / Piotr Michałak // Gaz. Pozn. (Wyd. w1). – 2006, nr 125, s. 10

VIII Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych Dzieci i Młodzieży zorganizowany przez CK Pniewy przy współudziale m.in. WBPiCAK w Poznaniu.

TEATR i muzyka w miasteczku : festiwal w Pniewach 1-4 czerwca / sdr // Głos Wielkop. – 2006, nr 128, dod. Pasaż Kultury s. 11

VIII Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych Dzieci i Młodzieży zorganizowany przez CK Pniewy przy współudziale m.in. WBPiCAK w Poznaniu.

TEATR na ulicy : Pniewy : dziecięcy aktorzy zawładnęli miastem / Piotr Michalak // *Gaz. Pozn.* (Wyd. w1). – 2006, nr 130, s. 13

VIII Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych Dzieci i Młodzieży zorganizowany przez CK Pniewy przy współudziale m.in. WBPiCAK w Poznaniu.

TEATRALNE szaleństwo Pniewy : jak sztuka wyszła na ulice? / Anna Wyrwasadowska // *Głos Wielkop.* – 2006, nr 131, s. 30

VIII Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych Dzieci i Młodzieży zorganizowany przez CK Pniewy przy współudziale m.in. WBPiCAK w Poznaniu.

TRÓJKA poznańska : poezja : nowa seria wydawnicza / Stefan Drajewski // *Głos Wielkop.* – 2006, nr 103, s. 20

Twórczość poetów: Adama Kaczanowskiego, Piotra Kępińskiego, Edwarda Pasewicza, autorów tomików inaugurujących serię „Wielkopolska Biblioteka Poezji” Wydawnictwa WBPiCAK.

TYDZIEŃ Bibliotek / ap // *Głos Wielkop.* – 2006, nr 108, s. 19

Spotkania, wykłady, imprezy zorganizowane m.in. przez WBPiCAK w Poznaniu.

TYDZIEŃ Bibliotek / Marta Kaźmierska // *Gaz. Wybor.* – 2006, nr 104, dod. Co Jest Grane s. 19

Zapowiedź rozstrzygnięcia konkursu na najlepszą bibliotekę publiczną w województwie w ramach Tygodnia Bibliotek.

VII OGÓLNOPOLSKI Konkurs Literacki im. Stanisława Grochowiaka // *Czas Kultury.* – 2006, nr 6, s. 200

Konkurs organizowany przez WBPiCAK w Poznaniu oraz Miejską Bibliotekę Publiczną im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie oraz Centrum Kultury i Sztuki w Lesznie.

UCHRONIĆ od zapomnienia / (pm) // *Gaz. Pozn.* – 2006, nr 62, dod. Monitor Wielkop. nr 3, s. 6

Wystawa fotografii cmentarzy ewangelickich prezentowana w Centrum Kultury w Wielichowie. M.in. o współpracy z WBPiCAK w Poznaniu.

ULICE pamięci... / Cyryla Staszewska // *Gaz. Pozn.* – 2006, nr 62, dod. Monitor Wielkop. nr 3, s. 6

Omówienie książki Pawła Andersa „Patroni wielkopolskich ulic” wydanej przez WBPiCAK w Poznaniu.

WARTO czytać / ap // Głos Wielkop. – 2006, nr 117, s. 18

Konkurs na plakat akcji promocji czytelnictwa „Mówię wam, warto czytać”, zorganizowany przez WBPiCAK w Poznaniu.

WIELKOPOLSKA Biblioteka Poezji / (ces) // Gaz. Pozn. – 2006, nr 113, dod. Monitor Wielkop. nr 5, s. 7

Nowa seria Wydawnictwa WBPiCAK w Poznaniu.

WIELKOPOLSKA Biblioteka Poezji : poznańskie targi o każde słowo : seryjni poeci // Czas Kultury. – 2006, nr 1, [5] s. nlb.

Reklama serii wydawniczej WBPiCAK „Wielkopolska Biblioteka Poezji”.

ZAMEK poetów / ap // Głos Wielkop. – 2006, nr 99, s. 32

Spotkanie z poetami: Adamem Kaczanowskim, Piotrem Kępińskim, Edwardem Pasewiczem, autorami tomików inaugurujących serię „Wielkopolska Biblioteka Poezji” Wydawnictwa WBPiCAK.

ZBIÓR bez końca : Gniezno : nasze spotkania z papieżem / eh // Głos Wielkop (Wyd. 1, 2). – 2006, nr 81, s. 12

Wystawa fotografii „Nasze spotkania z Papieżem” zorganizowana w Gnieźnie przez Stowarzyszenie Centrum Rehabilitacyjno-Kulturalne „Promyk” i WBPiCAK w Poznaniu.

V. KRONIKA

A. Polskie nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Fundacji Kultury** dla młodych twórców w 2006 roku otrzymali: *Łukasz Jarosz* za tom wierszy „Soma”; *Mikołaj Łoziński* za powieść „Reisefieber” i *Jacek Dobrowolski* za powieść „120 godzin”.
- **Nagrodę im. Arkadego Fiedlera „Bursztynowy Motyl** 2006 otrzymała *Elżbieta Dzikowska* za cykl „Groch i kapusta czyli Podróżuj po Polsce” (Warszawa: Wydaw. Rosikon Press; Pelplin : Bernardinum).
- **Nagrodę im. ks. Józefa Tischnera** 2006 otrzymali: *Karol Tarnowski* za książkę „Usłyszeć niewidzialne. Zarys filozofii wiary”; *Piotr Kłodkowski* za książkę „O pęknięciu wewnątrz cywilizacji”; *Janina Ochojska-Okońska* za działalność w Polskiej Akcji Humanitarnej.
- **Nagrodę im. Władysława Reymonta** za 2005 rok otrzymali *Jerzy Ficowski* za całokształt twórczości; *Zbigniew Domino* za książkę „Czas kukucznych gniazd” i *Tomasz Łubieński* za książkę „Wszystko w rodzinie”.
- **Nagrodę Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych Zima 2005/2006** otrzymali: *Magdalena Tulli* za książkę „Skaza” (Warszawa: W.A.B.); *Mariusz Wilk* za książkę „Wołoka” (Kraków: Wydaw. Literackie); *Hanna Kirchner* za książkę „Hasior: opowieść na dwa głosy” (Warszawa: Rosner & Wspólnicy).
- **Nagrodę Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych Wiosna 2006** otrzymali: *Hanna Krall* za książkę „Król kier znów na wylocie” (Warszawa: Świat Książki); *Tadeusz Dąbrowski* za książkę „Poza słowa” (Gdańsk: słowo/obraz terytoria); *Marcin Świetlicki* za książkę „Dwamacie” (Kraków: EMG).
- **Nagrodę Ministra Kultury 2006** w dziedzinie literatury otrzymali: *Ryszard Krynicki*, *Piotr Kuncewicz*, *Włodzimierz Odojewski* i *Adam Pomorski*.
- **Nagrodę Transatlantyk 2006** otrzymał *Anders Bodegard*, szwedzki tłumacz literatury polskiej.

B. Międzynarodowe nagrody i wyróżnienia

- **Nagrodę Instytutu Cervantesa** za 2005 rok otrzymała *Ewa Zaleska* za przekład książki Javiera Cercasa „Żołnierze z Salaminy” (z języka hiszpańskiego na polski).

C. Zmarli

Lesław Maria Bartelski (27.03.2006) eseista, historyk, poeta, prozaik.

Stanisław Lem (27.03.2006), pisarz, eseista, autor sztuk scenicznych.

Jerzy Ficowski (9.05.2006), poeta, prozaik, tłumacz, znawca twórczości Brunona Schulza, folkloru cygańskiego i żydowskiej poezji.

Aleksander Zinowiew (11.05.2006), rosyjski filozof i prozaik, autor antyutopii „Przepastne wyżyny”, twórca pojęcia „homo sovieticus”.